

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

1

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1994

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1994

1

letnik XCIV

izhaja od leta 1895

vsebina

France Zupan	Dvajset let kasneje	1
Rajko Slokar	Planinska iskanja	3
Iztok Tomazin	Gora v Tibetu	4
Drejc Karničar	Dnevniški utrinki	8
Franc Mulej	Bela nevarnost s strmin	10
	Stena je Čopov spomenik	12
Vlado Habjan	Planinski vodnik iz leta 1922	14
Matjaž Kmecl	Svetla samota starega macesna	16
G. B. Spezzotti	Dan na planini	17
Aleš Potisk	Prav poseben zimski dan	18
Marjan Bradeško	Veter na Planoti	21
Damjan Slabe	Biser med notranjskimi griči	22
Helena Giacomelli	Po sledovih gozdnih živali	24
Urška Zupanc,		
Janez Korošec	Gora uresničenih sanj	25
Rajko Slokar	Koraki po Lagoraiu	27
Ivanka Korošec	Popotovanje od Litije do Čateža	31
Vojko Arko	53 dni za 400 km gorske divjine	33
Mojca Kovač	Čez pot se je postavil bik	34
France Bernot	Lansko jesensko vreme na Kredarici	35
	Odmevi	36
	Iz planinske literature	38
	Društvene novice	42

Slika na naslovni strani: **V vznožju Šise Pangme**

Foto: Izток Tomazin

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorzakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za prvo trimesečje leta 1994 znaša 600 SIT, posamezna številka stane 200 SIT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometenem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

REŠEVALNA AKCIJA, KI SE JE LEPO IN PREDVSEM SREČNO KONČALA

DVAJSET LET KASNEJE

FRANCE ZUPAN

Na Cankarjevi cesti v Ljubljani sem lanskega februarja srečal svojo staro prijateljico Metko.

»France, veš, da je letos že dvajset let, ko ste šli reševat našega očeta?«

Dvajset let? Pravezprav sem na vse skupaj že zdavnaj pozabil - pa vendar ...

Metka je imela prav: res je minilo že dvajset let. Bil je februar, leta 1973. V gorah je snežilo in namedlo je na metre snega; to so bile še tiste prave, stare zime - in nekega samotnega potnika ni bilo nazaj s smučarske ture. Tako se je začela zgodba o pogrešanem smučarju, o brezuspešnem iskanju in o gorskih reševalcih, ki so se izgubljali v meglenem in sneženem prostanstvu Vogla. In seveda o srečnem koncu.

1. FEBRUAR 1973, ČETRTEK

Dopoldanski mir v pisarni je prekinil telefon.

»Zate,« je dejal moj cimer Dušan, ki je dvignil slušalko. Ni si mogel kaj, da ne bi dodal: »Ana od mnogih ...«

Dušan je bil duhovit človek. No, to pot se je zmotil: na drugi strani žice je bila močno zaskrbljena **Barbka Lipovšek-Ščetinica**:

»Očeta ni z Rodice! Včeraj je odšel z Vogla in do danes zjutraj ga še ni nazaj...«

Rodica, 1966 metrov visok vrh jugovzhodno od smučišča na Voglu, je, kot pravi turnosmučarski vodnik, »prijetna, srednje zahtevna tura, združena z vzponom na razgleden vrh. Mestoma plazovito. 4-5 ur«.

Barbkin in Metkin oče **Marijan Lipovšek**, pianist, skladatelj in Prešernov nagradjenec, znano ime v slovenski glasbi, je zimske gore dobro poznal še iz časov, ko ni bilo žičnic in so pozimi v gore hodili le redki. Njegovo knjigo »Steze, smučišča in skale« imam doma in jo z užitkom prebiram. Ni bilo prvič, da se je znašel v težavnem položaju. Toda - bil je že čez šestdeset let star, v gorah pa je že od včeraj snežilo, pihal je jugozahodnik in gore so bile zavite v goste oblake.

Barbkino sporočilo je bilo dovolj, da sem sklical nekaj gorskih reševalcev, ki mi jih je uspelo dobiti po telefonu. Tudi ona je šla z nami in opoldne smo že štartali iz Ljubljane. Hoteli smo izkoristiti ostanek dnevene svetlobe, kolikor jo je še bilo, zato se nam je mudilo.

Od hotela na Voglu smo nadaljevali s sedežnicama na Plato, od koder smo s smučmi na nogah odrinili proti Rodici. Videlo se ni nič, še

vedno je snežilo. V mlečni kaši, kjer nisi ločil, kaj je sneg, kaj je megla, kaj je zgoraj in kaj spodaj, smo se neusmiljeno valjali v zametih. Okoli pol šestih se je stemnilo, morali smo se obrniti in - po pravici povedano - smo komaj našli srednjo postajo. Če želiš priti dol, moraš hoditi včasih tudi vkreber, tako je pač narejen ta Vogel!

Od srednje postaje smo nato že v temi vozili dol in nekako prišli v hotel. Tu smo zvedeli, da se je bohinjska ekipa, ki je ta dan Lipovška iskala pod Rodico na območju planine Suha, v megli izgubila in nazadnje prišla na Storeča Raven, kar je kakih tristo metrov nižje in približno dva kilometra zračne črte stran. Kaj to pomeni, ve tisti, ki pozna ta svet: divji, prepaden, neprehoden labirint. Skratka, same slabe novice.

Ko smo zvečer vsi skupaj ponovno premislili položaj, nismo bili nič pametnejši. Vse je kazalo, da mora biti Lipovšek - če se je res odpravil na Rodico in ga ni v dolino - nekje na njenih severnih pobočjih. Svet je prostran, v megli in snegu nepregleden. Mogoče se je zatekel v kakšno kočjo na Suhi planini? Toda že do Suhe planine ne bo tako enostavno priti, kot je pokazala današnja izkušnja bohinjskih tovarišev.

Ta dan se ni dalo nič več pametnega narediti; torej smo šli spat, v mislih pri Lipovšku, za katerega bo to že druga noč na prostem - v snežnem metežu in viharju. Ali je sploh še živ? Na glas tega nihče ni vprašal, saj je Barbkin blede obraz jasno kazal, kako jo skrbi za očeta. Zato smo bili vsaj na zunaj vsi zelo optimistični.

2. FEBRUAR 1973, PETEK

Močna ekipa reševalcev z lavinskimi psi je takoj zjutraj poskusila najti prehod od zgornje postaje sedežnice proti planini Suha.

Nabrlo se je kakih dvajset gorskih reševalcev: Bohinjci, Ljubljančani, pet vodnikov lavinskih psov z Jesenic, iz Radovljice in Bohinja ter dva miličnika z radio postajo. Cilj: planina Suha pod Rodico; naloga: preiskati stanove in pobočja nad njimi. Bil sem prepričan v uspeh tako številne ekipe, vendar sem - za vsak primer - zadržal **Tineta Miheliča** in **Jošta Razingerja**. Kot vodja akcije sem s svojo »rezervo« udobno čakal na srednji postaji sedežnice na razvoji dogodkov. Z nami pa sta bila še Barbka in **ing. Janez Pintar**, Lipovškov zet. Janez je včeraj zvečer dirjal na Valvasorjev dom pod Stolom, da je govoril z žičničarjem, ki je bil tam na tečaju s svojim lavinskim psom in je v sredo zadnji videl

Lipovška. Vendar pa ni zvedel nič, česar ne bi že vedeli.

Začelo se je slabo. Ob 10. uri je bilo že jasno, da se je tudi ta ekipa kmalu po tem, ko je od zgornje postaje sedežnice krenila v smer, kjer naj bi bila planina Suha, brezupno izgubila v megli. Ta je bila - če je to mogoče - še bolj gosta in nepredirna kot prejšnji dan. »Ko smo šli stran od stebrov sedežnice, čez pol ure že nismo več vedeli, kje smo,« je kasneje povedal **Stane Jurca**, eden od reševalcev. »Pa še psi in psice so se ravsali med sabo. Imeli smo sami s sabo dovolj dela, da smo se do noči nekako prebili do doline...«

Kaj pa sedaj?

Takrat pa mi pravi **Tine Mihelič**: »France, jaz pa bi našel v Suho!«

Tine je velik, postaven možakar in čeprav je to povedal na svoj nevsiljiv, ležeren način, mi je bilo jasno, da je bil v tistem trenutku zadnje upanje, da najdemo Lipovška še živega. Vzel je radijsko postajico in skupaj z Barbko in Janezom izginil v megli, da poskusi to, kar se je dosedaj ponesrečilo še vsem.

In Tine je dokazal svojo že takrat legendarno sposobnost orientacije: čez dobro uro, ob pol enih, mi je javil po radijski zvezi: »Našli smo ga, kaže, da je še živ!«

MOŽ V MLEČNI KAŠI

Od vse množice gorskih reševalcev sva ostala le midva z Joštom Razingrjem, zato je šel zraven še žičničar **Boris Rožič** za pomoč pri transportu. Aki čoln smo imeli pripravljen in podali smo se v meglo, tja, kjer naj bi bila planina Suha. No, ni bila ravno rutina, ker smo se tudi mi kmalu izgubili, kar pa sploh ni bilo težko. Sledove je sproti odpihal veter, zaletavali smo se v zamete, ki so se pojavili iz belega ničta tam, kjer se je zdelo, da je pred nami ravno pobočje. Če se je človek tako na silo ustavil, zapičen s konicami smučk v zmetu, se je zdelo, kot da se vse okoli njega premika in kar naenkrat si se znašel na tleh. Neverjetno, kakšne motnje ravnotežja povzroči takale belina vsenaokrog, če ni nikjer oporne točke. Nekateri tudi bruhaajo. Nam je bilo to prihranjeno, saj smo kmalu pod seboj iz megle zaslišali Tineta, ki nam je prišel naproti.

Da, to je bil tisti kritični prehod od zgornje postaje sedežnice (Postaja Plato, približno 1800 m), kjer je bilo treba zadeti smer po nekakšni grapi, ki edina pelje proti planini Suha (1385 m). To je bilo v megli vprašanje preciznosti: le meter preveč levo ali desno pripelje v brezupen labirint grap, pobočij, strmali, celo prepadnih sten... V jasnem vremenu je to seveda navadna šala, sploh ni vredno, da bi kdo izgubljal besede, običajen, prijazen sprehod. Tine je tu v tem vrenu opravil mojstrsko delo.

Naglo smo izgubljali višino in tu spodaj tudi megla ni bila več tako brezupna, saj se je dalo za silo smučati. Bili smo še kakih tristo metrov nad planino Suhā, ko smo zagledali silhuete Barbke in Janeza, zraven pa je v bornem zavetju nekaj golih vej grmovja gorske bukve sedel sicer močno izčrpan, toda prav flegma naš izgubljen Marjan. Ker je bil tako pameten, da je v presledkih vpil na pomoč, resda že bolj s slabotnim glasom, ga je slučajno zaslišala Barbka, ki je hodila za Tineto in Janezom. Kakšna neverjetna igra usode! Če bi šla po isti smeri pod njim naša prva, velika in zato že po naravi stvari glasna ekipa, je vprašanje, če bi kdo sploh slišal njegove vedno šibkejše klice med zavijanjem vetra.

PO DVEH NOČEH NA VARNEM

Že je dobil suho bundo, noge so mu zavili v tako imenovano vesoljsko odejo. Janez je bil bos, ker je svoje čevlje dal Lipovšku, da si malo ogreje noge. Njegovi čevlji so bili namreč popolnoma premočeni. To moram omeniti kot zgleden primer odnosa med tastom in zetom.

No, ker smo mi trije pripeljali reševalni čoln z vso potrebno opremo, smo Marjana zavili v suhe odeje in bivak vrečo, ga napojili s toplim čajem in Janez je dobil svoje čevlje nazaj, Lipovšek pa je, lepo spravljen v reševalnem čolnu, zaspal.

Še vedno smo bili visoko nad Bohinjem, ura pa pol dveh. Brez zamujanja - zimski dan je kratek - smo ga po čudovitem pršiču do kolen odpeljali proti planini Suha. Ta se je iz megle pokazala kot samotna, na debelo zasnežena planina. Napetost je padla z nas, prizor je bil romantičen.

Z odprtih pobočij smo zavili naprej dol v gozd in v zahtevnejši teren, ki strmo pada proti dolini. Treba je bilo voziti pazljivo - tu namreč ni nobene smučarske proge. Iskal sem najboljše prehode, Jošt in Boris sta varno vozila akia čoln, Lipovšek pa je vso dolgo pot mirno spal. Ko sem gledal Jošta in Borisa, kako sta v težavnem terenu suvereno vozila akia čoln, sem sam pri sebi mislil, da je bil tisti skromni denar, ki smo ga dobili gorski reševalci za svoje tečaje, pravzaprav dobro naložen.

Po treh urah in pol smo iz mračnega gozda prismočali na odprt svet, do prvih domačij in nato še malo do asfaltne ceste in prek nje naravnost pred Penzion Rožič, kjer je bil Boris sicer doma.

Lipovšek se je zbudil, naročil kuhano vino, Janez večerjo. Ura je bila pol šestih zvečer, telefoni so zvonili, novinarji spraševali, malo smo bili utrujeni, malo omotični in seveda smo srečni pili tisto dobro kuhano vino in nakladali. Republiški sekretar za notranje zadeve je po

telefonu pohvalil vse udeležence. Miličnik iz Bohinjske Bistrice, ki nas je prišel pogledat, je kar zasijal ob novici, pomigal z brki in salutiral. Poglavitno: našli smo Marjana, neverjetno dobro je preстал dve noči na prostem, brez omembe vrednih ozeblin in psihično popolnoma svež in dobre volje. Resnično izjemna osebnost! Navsezadnje smo le morali iz prijetnega Rožičevega penziona v Ljubljano.

3. FEBRUAR, SOBOTA

Akcija je bila uspešno končana in sledile so stvari, ki so običajne: novinarji, velik odmev v časopisih, ljudje, ki sprašujejo, kako je bilo, čestitke. V službi so me kar nekam spoštljivo gledali, kar je bila prijetna sprememba. Navsezadnje je bil Lipovšek znana in ugledna osebnost v našem kulturnem življenju.

Bile so tudi zabavne zgodbe. Po Bohinju je neki možakar razlagal, kako je našel in lastnoročno rešil Lipovška. »Muflon stari, treba bi ga bilo ustreliti,« je zaključil svojo pripoved. Toda pogumna poslušalka, Mirja, je stopila k njemu in mu rekla: »Veste kaj, svoje mnenje o profesorju Lipovšku pa kar zase ohranite!« Nakar je možakar utihnil in zginil s prizorišča.

Meni pa ni dalo miru spoznanje, od kakšnih naključij je bil odvisen uspeh reševalne akcije. Res je: ljubezen domačih, ki se je postavila po robu usodi, poznavanje gorsko reševalnega posla in pripravljenost gorskih reševalcev - vse

to je seveda bilo pomembno. Toda mene je mučilo nekaj drugega, in to ne prvič: vprašanja, ki so ostala brez odgovora pri iskanju pogrešanih. Vse tako kaže, da izgubljenega v gorah težko najdeš z logičnim iskanjem, ker je vse, kar je izgubljeni naredil, v nasprotju z logiko - sicer se ne bi izgubil.

Zato logični sistem iskanja in nelogični sistem izgubitve nekako ne moreta najti skupne točke. ... Mogoče imamo zato še toliko nerešenih primerov pogrešanih, ki so v gorah preprosto izginili. Le nekaj so jih našli, in sicer ljudje, ki so se ali sami izgubili ali pa pri kakšnem nepomembnem opravku naleteli nanje, bolje rečeno na tisto, kar je od njih ostalo. Organizirano iskanje gorskih reševalcev, ponovno in ponovno sistematično prečesavanje terena pa je ostalo brez uspeha - človeku se prav zamalo zdi!

Če premislim: Lipovšek je bil namenjen na Rodico. Nekje med vzponom je izgubil smučarsko vez, zato je nazaj pešačil proti sedežnici in tja prišel šele zvečer, v megli. Hotel je pod žičnico v dolino, se izgubil in prvo noč presedel nekje v snegu.

Naslednji dan se je premislil in hotel priti po najkrajši poti v dolino, če mu že ni uspelo priti do hotela na Voglu. Najkrajša pot pa je dol na levo proti Zadnjemu Voglu in naprej skozi Žagarjev graben, tam pač, kjer gre smučarska proga.

namesto komentarja

PLANINSKA ISKANJA

Slovenci v planinsko-alpinistični množičnosti in kakovosti utiramo velik del ljubezenske energije k naravi. V njej iščemo nekaj, kar utegne obstajati, iščemo cvetico, ki jo poznamo pod imeno Scabiosa trenta, nekaj nedosegljivega, izmikajočega se pogledu. V tem iskanju in nenehnem približevanju tej skrivnostni cvetici iščemo, spoznavamo in oblikujemo sebe in mozaik tistega, kar naj bi bila sreča, nesebična, ekološko čustvana in ozaveščena združitev z naravo, s soljudmi.

S to prisposodbo ne zanikam pojavov, ki delujejo proti tej podobi planinskega slovenstva, saj ne moremo biti imuni ne pred last-

nimi in ne pred svetovnimi slabimi gibanji in lastnostmi.

Pred vrati slovenske planinske organizacije in s tem tudi pred vrati planinskih društev se šopiri nemoralno pridobitništvo, malikovanje denarja in s tem moralna zaslepljenost. Ob tem našem tipu vstopanja v tržne gospodarske odnose taka skrajnost utegne škoditi planinskim društvom, če jim ne bo uspelo poiskati ustreznega ravnovesja med materialno, denarno in moralno-etično motivacijo za društveno življenje in če jim ne bo uspelo postopoma širiti vedenjskega ravnanja, s katerim bo vsak član užival tako pri uporabi društvenih storitev kot pri ustvarjanju, tako pri jemanju kot pri dajanju.

Naj slabilna gibanja ostanejo pred vrati, naj, simbolično rečeno, ne segajo po lemeški dolgoostrožni vijolici, saj tako kot sto in več let doslej nameravamo še naslednjih sto in več let iskati po našem Krnu in drugih gorah mogočno cvetico - trentsko scabioso.

Rajko Slokar

KLASIČEN ZAČARAN KROG

Zamiseli je bil dobra, le da je v megli zamenjal strani neba in namesto v Žagarjev graben zašel na desno, proti vzhodu in spet nazaj proti Suhi. Ali drugače povedano - če bi mu uspelo priti na Zadnji Vogel in bi izčrpan ostal v megli kje v tistih gozdovih, ga ne bi nikoli našli, ker smo ga pač - po logiki - iskali pod Rodico, torej na vzhodu in nad Suho. Ker pa se je izgubil, je prišel ravno tja, kjer smo ga iskali... in našli.

ln naprej: če bi v četrtki bohinjska ekipa našla prehod v Suho, je veliko vprašanje, če bi nalleteli na Lipovška, ki je ta dan blodil bog ve kje. Ugotovili bi, da ga v Suhi ni in mi bi ga iskali v Žagarjevem grabnu. Tudi to, da je Barbka zaslišala očetove pojemajoče klice na pomoč, je bila sreča. Tine in Janez sta se namreč že odpeljala mimo.

V bistvu se je Lipovšek vrtel v klasičnem začaranem krogu, v katerem se najdemo, kadar gre kaj narobe in nimamo dovolj moči, da ta krog prekinemo. Človeku, ki se znajde v notra-

njosti takega kroga, se seveda zdi, da hodi po premici - vedno naravnost, toliko časa, da se spet prestrašen in zbežan vrne na svoje izhodišče. Pa ne samo hoja - tudi misli se nam včasih vrte v krogu, nekoristno, divje, boleče, in potrebno je veliko moči, da presekamo tak krog.

Toda tako razmišljanje že sega v drugačne sfere - čeprav se tudi gorskemu reševalcu včasih utrnejo prav nenavadne misli, ko takole išče pogrešane v gorah, ponoči, v metežih in meglah: stvari so takrat videti čisto drugačne kot na razsvetljenem asfaltu.

Nauk cele zgodbe? Ga ni. Toda ali ni nekoč, davnega leta 1930, zapisal nepozabni **Janez Gregorin**, plezalec in pisatelj, v knjigi *Blagoslov gora*:

»... Prirodni človek doživi večkrat marsikaj čudnega, čemur se mestni smeje, pa navadno le tako dolgo, dokler je na varnem doli v mestu ... Niso vse stvari tako enostavne in razumljive, kakor mislimo.«

VZPON NA ŠIŠO PANGMO IN SMUČANJE Z VIŠINE 7550 METROV

GORA V TIBETU

IZTOK TOMAZIN

Tibet v srcu - že davno. Čarobna dežela onkraj Himalaje globoko pod menoj - le nekaj trenutkov. Pravkar sem po skoraj enajstih urah garanja, odkar sem bil sredi noči zapustil šotorček »dvojke«, prisopel na srednji vrh Šiša Pangme. Na vseh štirih, trdno zasidran s cepinom, se tepem z viharjem, ki se hrumeče, brez trenutka popuščanja zaganja v goro in biča grebene, s katerih odpihani sneg v stotine metrov dolgih zastavah plapola v sinje nebo. Orkanski zahodnik me hoče podreti in pahniti v globino. Besno cefra v led zabiti zastavici, korejsko in katalonsko. Šele ko sem ju zagledal na dosegu roke, sem se zavedal, da sem priplezal na vrh.

Že zdavnaj sem si obljubil, da bom na naslednjem doseženem vrhu osemtisočaka ostal tako dolgo, kolikor se bo le dalo. Dragoceni trdo prigarani čas, ko tudi s telesom dosežem točko, kjer lahko poljubiš nebo, hočem in moram izkoristiti do zadnje sekunde. Vem, da bom v prihodnosti spomine in podoživljanja lahko preli v neskončnost, sedanost pa je ena sama.

V današnjem viharju to pomeni, da bom na vrhu ostal le nekaj minut. Kar čutim, kako mi odnaša telesno toploto. Če ne bom sestopil in se bo moč vetra stopnjevala, tako kot se je zadnjih nekaj ur, me bo kmalu odpihnilo. Še vedno

sem namreč pod vtisom slikovitih sprememb na gori pred približno dvema urama, ko sem se boril s čudno slabostjo ob ogromnem grebenskem stolpu kakih dvesto metrov pod vrhom. Smer vetra se je takrat iznenada spremenila, zahodnik je začasno prešel v jug in iznad vršnega grebena so se daleč na sever potegnili grozljivi snežni slapovi. Strašen pogled! Valovali so kot lovke orjaške hobotnice, ki hočejo zgrabiti mogočno goro in njeno bližnjo okolico skupaj z nižjimi vrhovi in dolgimi, kačasto zavitimi ledeniki.

NESREČNI KOREJSKI PLEZALEC

Hlastam za redkim zrakom in množico vtisov. Uspelo mi je napraviti nekaj posnetkov, brez rokavic seveda, zaradi česar prstov ne čutim več. Ves se potem posvetim ogrevanju, a kljub toploti dvojnih rokavic se zaradi pomanjkanja kisika in izsušenosti zgoščena kri le počasi vrača v premrle prste.

Moj čas na vrhu se hitro, mnogo prehitro izteka. S pogledom zbrano potujem po tibetanski planoti, plavam po razvalovljenem morju rjavih hribov in belih gorah med njimi, ustavljam se ob temnomodrih očesih jezer in spet hitim proti ostrim mejam goratih obzorij. Ko se še bolj zberem in sprostim, se zaziram tudi onkraj njih. Božanski razgled! Ko bi ga le lahko užival ne-

Na grebenu Šiše Pangme

Foto: Iztok Tomazin

obremenjen z morilskim mrazom in brez prisile skorajšnjega odhoda navzdol!

Naenkrat od napora in pomanjkanja kisika otopele možgane prešine rešilna misel. Odplazim se pod opast vsega dva metra pod vrhom in si tam izkopljem polico.

Uspelo mi je! Moč vetra je v zavetju precej otopela. Tik pod menoj se poledenela strmina v enem zamahu grezi šeststo metrov globoko do prostrane ploščadi med dvema pasovoma serakov. Tam nekje je pred dnevi po zdrsu za vedno obležal nesrečni Korejec. Ko se je njegov soplezalec močno pomrzjen vrnil v bazni tabor, nam je v polomljeni značilno »korejski« angleščini razlagal, da so nesrečniku najbrž zmrzile roke in noge, pa tudi hudo izčrpan je bil, tako da se po zdrsu ni mogel več ustaviti. Američani so mi povedali, da so med vzponom od daleč videli njegovo truplo, na vršnem grebenu pa so celo našli njegov nahrbtnik in ob njem v led zapičena oba cepina. Tudi ta smrt bo ostala ena od mnogih skrivnosti gore.

Vso pozornost najprej namenim prstom rok in res jih kmalu prebudim iz omrtnosti - ravno toliko, da spet začutim peklenski mraz. Komaj čakam, da lahko spet zlezem iz zavetja, snamem rokavice in z največjo hitrostjo napravim ducat čudovitih panoramskih posnetkov. Lotim se še avtoportreta, potem pa se zgodba zmrzovanja ponovi. Prsti otpnejo, vrnem se v zavetje in tam jih dolgo, dolgo vračam v življenje.

DRAGULJI TIBETANSKE PLANOTE

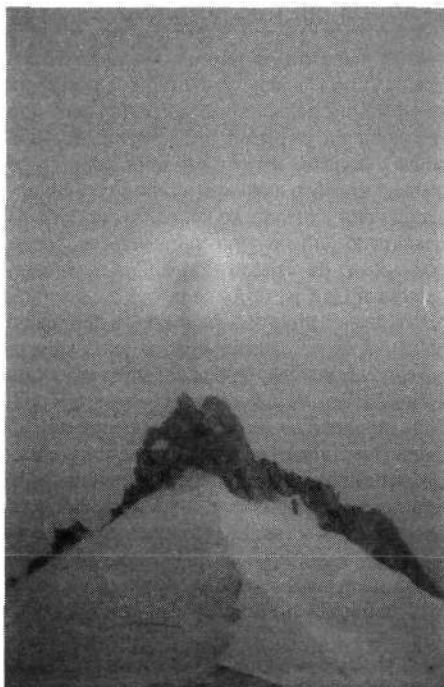
Zračne mase danes še huje kot pretekle dni razsajajo po Himalaji. Visoki vrhovi in grebeni so okrašeni z dolgimi snežnimi perjanicami, lep kos neba pa je prekrit s slikovitimi lečastimi oblaki. Orjaške »ribe«, kot imenujemo take oblake, znanilce slabega vremena in orkanskega vetra v višinah, so kot nenavadni klobuki pokrile tudi vrhove lepo vidne »velike četverice« daleč na vzhodu - Makaluja, Everesta, Lotseja in Čo Oja. Globoke doline med gorami na nepalski strani so naphane z gobastimi oblaki, ki se kot iz brbotajočega kotla kuhinje velikanov poganjajo proti veličastnim vrhovom. Zadnji zdihljaji letos nenavadno dolgega in obilnega monsuna se razlegajo pozno v jesen.

Dragulji severnega razgleda z najvišjih himalajskih vrhov so jezera na tibetanski planoti. Smaragdna, turkizna in mnogi drugi odtenki modre barve, ki si jih v resnici ni mogoče zamisliti, jih krasijo in ostro ločijo od toplih peščenih barv pokrajine in od običajno neskajljenega, globoko modrega neba. To nebo, ki me je prevzelo že od prvega trenutka v Tibetu, ko smo jeseni leta 1988 potovali pod Čo Oju, je danes drugačno. Točno na severu, visoko nad največjima jezeroma in nad osamljeno, skrivnostno goro, ki me močno spominja na najsvetejšo goro v Tibetu - Kailas, lebdijo v pravilnem trikotnem razporedu trije orjaški lečasti oblaki nenavadno ostrih robov in pravilnih oblik. Vsaj tretjino severnega obzorja zavzema nenavaden prizor, ki deluje nekam nezemeljsko. Počasi spreminjajo obliko in razpored in ustvarjajo fantastične vzorce, kot bi jih preoblikovale in razvrščale nevidne roke.

Vsega ne moreš videti naenkrat, če gledaš samo z očmi. Na vrhu osemtisočaka Čo Oju sem se kar vrtel in vrtel s celim telesom in požiral čarobno panoramo, dokler nisem upehan v vrtoglavji blaženosti cepnil v sneg vršne ploščadi. Danes na srednjem vrhu Šiše je tako malo prostora in prepad se grezi na vse strani, da si česa takega ne morem privoščiti. Le počasi obračam glavo in v vsakokratno vidno polje lovim bogastvo razgleda - za popolnost teh trenutkov, za večnost spominjanja.

LEDENI PEKEL NA GORI

Na vrhu zdržim dobro uro, morda še nekoliko dlje. Ko začutim skrajni čas, se še zadnjič preko opasti prekobalim na sam vrh, nekaj trenutkov kljubujem ledenim udarcem zahodnika, ki je že očitno močnejši, kot je bil ob mojem prihodu na vrh, potem pa dokončno premražen pričnem previdno sestopati po ostrem grebenu. Levo se grezi tisoč metrov visoka severna stena, desno so ledišča, po katerih je v smrt zdrsnil Korejec.

Glorija na grebenu Šiša Pangme

Med sestopom popolnoma pozabim na doživetje vrha. Sedaj gre samo za vrnitev, za preživetje. Zelo sem utrujen, deloma tudi zaradi lažje boleznj pred vzponom, privoščiti si ne smem nobene napake, predvsem pa moram hiteti. Vihar se očitno stopnjuje. Vse pogosteje z neverjetno hitrostjo s severa in zahoda prihru-mijo oblaki zvrtničenega snega. Če jih pravočasno opazim, se vržem na tla, tik preden me zajamejo, in prižet ob strmino kljubujem silovitemu pritisku, ki me hoče odtrgati in odnesti. Če sem prepozen, me podere po tleh ali vsaj nevarno zamaje. Pričakoval sem, da nižje kot bom pripelzal, šibkejši bo veter, v resnici pa je ravno obratno. Na vršnem grebenu je že pravi pekel. Res, skrajni čas je bil, da sem pričel sestopati!

Po naključju opazim, da se mi je že skoraj snela dereza. Toda kar traja in traja, sestopam in se ne morem prisiliti, da bi se ustavil, si jo ponovno pritrđil in tako preprečil morebiten zdrs. Vso pozornost in energijo sem prelin v hojo in plezanje navzdol ter v oprezanje za bližajočimi se vrtinci orkana. Vsako dodatno opravilo, čeprav življenjsko pomembno, se zdi predvsem kot nevšečna motnja. Precej časa traja, da se odločim, se ustavim, z odporom snamem rokavice in si z golimi prsti pritrđim derezo.

Nekje na sredini grebena poskusim z bližnjico. Do pasu se pogreznem v skorjast sneg, v ka-

terem je celo vsak premik navzdol nadvse naporen. Komaj-komaj se jezen zaradi napake prikopljem nazaj na grebensko rez. Tako sem zadihan, da ne morem niti preklinjati.

SNEMANJE DEREZ IN PRIPENJANJE SMUČI

Končno z vrha zametenege pečevja globoko pod seboj zagledam smuči. Zadnjo oviro, ki me še loči od njih, strm, deloma skalovit žleb, preplezam s številnimi prisilnimi postanki, ovit v sršeče oblake ledenih zrn. Vrtinci divjajo zdaj že po obeh straneh grebena, nikjer več na gori ni videti zavetja.

V zastrugu 7550 metrov visoko, kjer sem med vzponom pustil smuči s težkim srcem in hkrati s spoznanjem, da jih naprej ni mogoče nesti, se pričinja drugi od vrhuncev današnjega dne - najvišji in najzahtevnejši del smučarskega spusta. Sled nezadovoljstva, ker ne bom smučal prav z vrha, v besnenju elementov komaj še tli, a tudi kasneje v dolini, ko bo morda razočaranje izrazitejše, mi ga bo lajšalo dejstvo, da se v takem nikakor ne bi dalo. Že tako se zdi, da sem pretiraval, ker nisem smuči pustil 150 metrov nižje, kot sta včeraj storila Drejc in Matej.

Snamem si nahrbtnik in ga komaj še zgrabim z vso silo, tik preden mi ga iztrga iz rok. Tokratni sunek vetra je prihrumel nenapovedano in dobro, da sem bil oprt na cepin. Skoraj bi mi odpihnilo tudi smuči. Razmišljam, kako bi si jih kar najhitreje nataknil. Čepim in si hočem sneti derezo, a me podere po tleh. Preden mi uspe sneti drugo, se to ponovi še dvakrat, prstov na rokah pa spet ne čutim več. Pustim vse drugo in si jih poskušam ogreti. Presledki med močnimi, zvrtničenimi sunki vetra, ko lahko samo klečim ali ležim, nemočno čakam in se grabim za globoko zapičen cepin, so vse redkejši in krajši. Včasih se zdi, da jih sploh ni več.

Hitro se ohlajam in razmišljam o kočljivem položaju, v katerem sem se znašel. Dereze sem si snel in nujno bom moral storiti nekaj, kar je mogoče samo z golimi prsti - pripeti si smuči ali pa si znova namestiti dereze. Brez tega ne bom nikoli dosegel dvojke, saj je pod mano štiristrometerska poledenela strmina. Kako bom to storil, mi ni jasno. Če bom spet snel rokavice, mi bodo goli prsti prej kot v minuti dokončno zmrznili. Toda nimam druge izbire. Ves se nezadržno ohlajam, na grebenu postaja nezdržno.

VOŠČENO BELI PRSTI

V nekaj poskusih si s skrajnimi napori priprnem levo smučko. Od bolečin stiskam zobe, saj sem si med vzponom polomil ali grdo zatrgal nekaj nohtov, ki so zaradi dolgotrajnega mraza in pomanjkljive prehrane postali izredno krhki.

Desne pa si nikakor ne morem pripeti. Kolikor med obupnimi poskusi še lahko dojemam sovražno okolico, se mi dozdeva, da gre že za minute. Grebeni kar sršijo v oblakih in vrtincih odviharjenega snega, sicer jasno nebo je postalo sivo, redke nezaščitenе dele obraza biča tisoče ledenih iglic. Oglušujoče hrumenje je napolnilo prostor.

Z golimi krvavečimi prsti poskušam vse moč, a v premrlih prstih preprosto nimam več dovolj občutka in moči, da bi napel trdo vzmet smučarske vezi. Mrzlično razmišljam, da bi snel levo smučko, pozabil na vse, tudi na smučanje, in se brez derez, kar po trebuhu, zavirajoč s cepinom odpeljal po strmini navzdol do platoja, da bi le čimprej pobegnul morilskemu viharju na grebenu, ki mi požrešno pije ostanke toplote in moči. Toda na platoju veter ni dosti šibkejši in do šotora bom moral, utrujen, kakor sem, gaziti globok skorjast sneg nekaj ur, kar bo lahko usodno.

Skozi delno zametena očala se nenadoma zastrmim v golo desno roko in za trenutek pozabim na vse. Mezinec in prstanec sta voščeno bela, neobčutljiva kot dva kosa ledu, drugi prsti pa so mrliško blede, le izza zlomljenih in zatrganih nohtov mezi kri in sproti zmrzuje.

Mrzlično razmišljam. Dosegel sem mejo, onkraj katere bom izgubil prste. Pod pritiskom usodnega spoznanja domislím najboljše od preostalih možnosti. Snamem zaščito z desnega čevlja, kar je sicer slabo za prste nog, obenem pa mi to omogoči, da si v zadnjih sekundah, preden mi gola roka povsem omrtni, le pripnem smučko. O tem, da bi moral prilagoditi napetost vzmeti zmanjšani dolžini čevlja, lahko le razmišljam s skrbjo in upanjem, da se mi mehkeje pripeta smučka na poledeneli strmini ne bo odpela.

SMUČANJE KOT V TRANSU

Dolge minute še minejo, preden sem pripravljen. Z okornimi rokami delam vse silno počasi v redkih trenutkih, ko vihar toliko popusti, da se nekako obdržim na nogah. Brez razmišljanja potem odsmučam po grebenu, prežet z eno samo mislijo - čimprej moram doseči dvojko. Tam mi bo morda še uspelo ogreti zmrznjene prste. Če bom prepozen, so zanesljivo izgubljeni.

Dogajajo se mi nenavadne stvari, a doživljam predvsem spuščanje, smučanje ali nekaj temu podobnega. Zgodi se, da me sila vetra poriva navkreber, kot bi se peljal z vlečnico. Ukanem jo z ostrim zavojem na meji ravnotežja, a hip nato, ko zapeljem v smuk naravnost navzdol, mi v prsi udari silen zračni tok, me zaustavi in mi preprosto ne pusti peljati. Nekajkrat se s skrajnimi napori in na pogled verjetno nadvse smešnimi akrobacijami za las izogmem padcu.

Nedolžen padec v teh razmerah in na taki višini pomeni skrajno naporno vstajanje in veliko izgubo časa, vsaka poškodba pa zanesljiv konec.

Drejc in Matej sta o strmini med grebensko ramo na višini 7400 metrov in platojem štiristo metrov nižje pripovedovala s spoštovanjem. Precejšnja naklonina, vsakih nekaj metrov spreminjajoč se sneg, vmes ledene plošče . . . Toda nimam časa za ogledovanje in razmišljanje, ne za počitek in pripravo pred najtežjim delom smučanja s Šiše. Najmanj za prste mi gre in vsaka zamujena minuta je lahko usodna.

Brez oklevanja z grebenske rezi zapeljem v najhujšo strmino. Smučam kot v transu, ustavljam se le, ko mi zmanjka sape ali ko me do skrajnosti obremenjene noge ne držijo več. Tudi hrumeči vrtinci me več ne zaustavijo, razen tistih najhujših, ki me pritisnejo ob strmino in zavijejo v neprediren, boleč leden oblak. Ko minejo, spet skačem, drsim, telovadim v skorjastem snegu, ki mi grabi smučiči in zvija noge, zdrsavam v ledenih ploščah, se izogibljem skritim skalam, z vsem telesom hlastam za zrakom, kot bi plezal zadnje metre pod vrhom . . .

Komaj se zavem, da sem že v spodnjem, nekoliko položnejšem delu ledišča. Pod severno steno povprek udarim divji smuk, da se mi kar megli pred očmi. Prsti, dragi prsti, držite še malo! Enkrat samkrat se ozrem nazaj in navzgor. Gora je kot ognjenik, ki bruha sneg in led. V takem na vršnem grebenu najbrž ne bi preživel niti minute. Fantastičen prizor bi nadvse rad fotografiral, a z zmrznjenimi prsti nimam nobenih možnosti.

Med zavesami razpihanega snega, ki se hkrati z mano podijo po platoju, včasih že zagledam temno piko šotora. Vihar še ni odpihnil krhkega zavetja, ki me navdaja z velikim upanjem.

ZGODBA IZ ŠOTORA

Samotna noč v šotoru dvojke, ko sem bil edini preostali in to leto celo zadnji človek na Šiša Pangmi, zakaj bili smo zadnja odprava, vsi trije prijateji pa že na varnem v baznem taboru, je že druga zgodba. Enako ali morda celo bolj dramatična je, kot sta bila vzpon in sestop z vrha. Pripovedovala bo o obupnih poskusih ogretja zmrznjenih prstov, o znakih, ki so kazali na začetek smrtno nevarnega pljučnega edema, o stopnjujočem se viharju, ki me je s šotorom vred hotel odnesti.

Pokažite Planinski vestnik svojemu planinskemu prijatelju, morda se bo naročil nanj in razširil krog bralcev najstarejšega slovenskega mesečnika, ki s to številko začel svoj 94. letnik!

DNEVNIŠKI UTRINKI

DREJC KARNIČAR

Zhangmu, 22. septembra 1993

No, pa smo spet v ušivem komunizmu! Komaj se ga znebiš doma, že te čaka rdeči okupator v sveti deželi - Tibetu. Pregled, kontrola, carina... gledajo nas, kot bi padli z neba. Na koncu koncev smo se še kar hitro spravili čez mejo v prvo kitajsko mestoce.

NYALAM, 24. SEPTEMBRA

Le dobro uro vožnje - pa smo prišli iz ubijalske scene Zhangmuja v to divjo pokrajino prijaznih ljudi. Čeprav so tukaj stvari drugačne, ima človek enak občutek kot pri nas, ko prideš iz mesta nekam ven, na deželo - pod hribe. Ljudje imajo drugačne oči, veš, da lahko zadihaš in da si del tega sveta za hip lahko tudi ti.

Pokrajina je v glavnem gola, neporaščena, sem in tja so le skromni grmički, trdovratne rože in bogati lišaji. Relief pa je ves čas razgiban: po dolinah se penijo vode, nad njimi pa se dvigajo večji ali manjši stožčasti ali grebenski vrhovi. Svet, ki vleče, da greš in ga spoznaš, da postaneš nomad belih cest, četudi le za kratek, prekratek čas.

»Usodni« ledenik in prvi del naše poti do platoja pod severno steno Šiše Pangme

AVTOMOBILSKA BAZA, 26. SEPTEMBRA

Ko sem včeraj zvečer nehal pisati, sem se s čisto glavo odplazil na griček in zaužil »Večer pod goro«, kot ga je že davno doživel in opisal v čudoviti pesmici jezerski župnik **Jože Vovk**. Hladna sapa, ki solzi oči in reže v telo, pogled na ožarjene oblake zahajajočega sonca - vse to rodi le eno lepo, tiho misel na dom. In ko se v molitvi in pesmi angelskega čaščenja zahvališ in priporočiš, si pomirjen in hkrati pripravljen na izziv naslednjih dni.

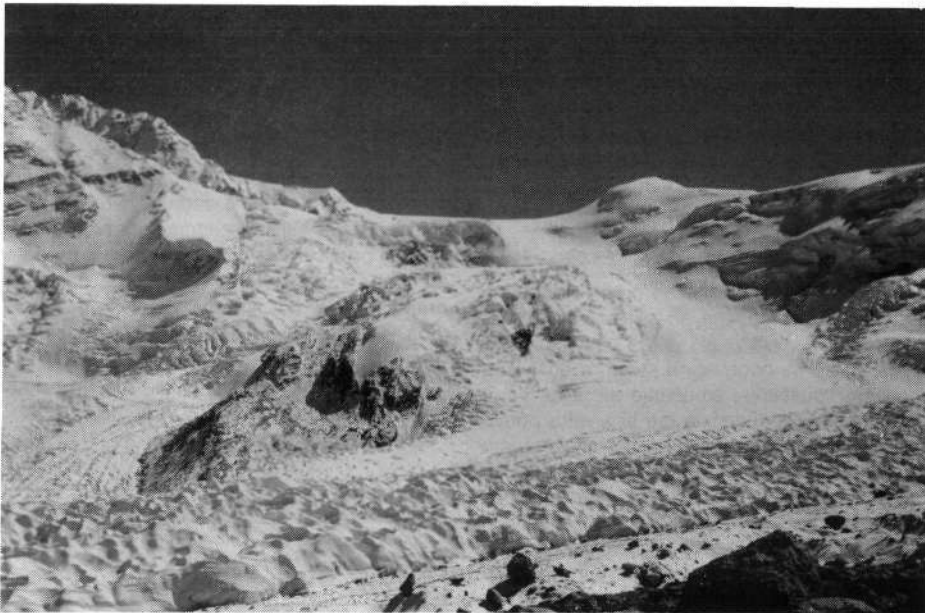
BAZA, 11. OKTOBRA

Zebe! Nog skoraj ne čutim več, namesto podplatov in prstov pa počasi premikam le še dve ledeni kocki. Veter je sila, ki z nami pometa po sedlu sem ter tja.

Veter in mraz, pa še ta skorjast sneg mi vse bolj razjeda psiho. Z Urbanom se že nekaj časa spogledujeva in iz oči mu berem, da misli isto kot jaz - nazaj!

Nazaj?! Zakaj dol in ne naprej gor, na vrh? Zanimivo: ampak od trenutka, ko sva z Matejem na sedlu snela z nahrbtnikov smuči in jih zapicila v sneg, sem pri sebi iskal le še razloge za to, da bi se obrnil.

Medtem ko gori na grebenu, pri Mateju, ki vztrajno napreduje, piha v sunkih, tukaj na sedlu še vedno vleče na vso moč in brez prestan-

ka. Urban se takoj odpravi naprej dol, sam pa se moram pripraviti še na smučanje. Malo me je strah, saj so mi ledeni kristalčki, obsijani z mesečino, že ob vzponu pognali nekaj strahu v kosti, da sem na konicah derez in s cepinom v roki močno pospešil, samo da bi bil čim prej iz te »čudovite« drsalnice.

S smučmi sem snel zaledenele »pse« in s čevljev protektorja, da sem lahko te gozdarje vsaj malo zategnil. Počasi, napet kot struna, sem v divjem vetru oddrsel proti pobočju, ki pelje proti ogromnemu platoju pod severno steno, kjer smo imeli šotor.

Ves čas moram paziti, da ne zapeljem v kak kupček napihanega snega, ki bi me zlahka vrgel iz ravnotežja - neke daleč spodaj pa vidim Urbana, kako previdno sestopa. Trdo je, vse bolj trdo, vmes pa se mešajo tudi že čudoviti nočni kristalčki. Kolikor se da se jim skušam izogniti, saj moja oprema še za v cel sneg ni dobra. Nekajkrat v smuku poševno s previdnim nastavkom robnikov kar spustim čez take zaplate in se potem ves podelan ustavljam. Vidim, da Urban že fotografira, zato se še posebej potrudim - a kaj, ko noge in pljuča ne dajo tistega, kar bi rad! Utrujen, pošteno zadihan in s trdimi nogami se po zadnjih pozerskih zavojih ustavim pri Urbanu, potem pa hitro smuknem v šotor pogledat in pogret dragocene prste.

Ob dveh popoldne je Matej poklical z vrha - bravo, ata! Ko tole pišem, je klical tudi Iztok: da zelo piha, da mu gre počasi, vendar rine in da je pustil smučmi sto metrov višje kot mi. Srečno!

Potem ko sva se včeraj bolj prebijala kot smučala z dvojke v dolino, sem veliko premišljeval o svoji odločitvi, da ne grem na vrh. Ali me je res tako zeblo ali pa sem bil mogoče samo premalo trmast in odločen. Kako bom na to gledal čez čas, kako jim bom to povedal doma, bodo razočarani, bom sam razočaran - sem morda že? Malo me tolaži palec, ki je še vedno zabuhel; malce mu je nerodno, pa je rdeč in verjetno se je odločil, da bo treba zamenjati noht. Seveda pa še pogumno čaka na strokovni pregled - in jaz tudi.

Zgodba mojih mrzlih nog in prstov je po svoje prav banalna in se vleče že od prvih ur našega naskoka na vrh. Takoj za depojem naša pot prečka zelo čudovit ledenik, tako da sem veliko fotografiral, pri čemer sem enkrat pozabil zapreti zadrgo na pokrovu nahrbtnika. Še zadnji potoček - hop, jaz sem čez, etui z mojimi očali pa naravnost v vodo! Brez premišljevanja skočim z obema nogama v vodo in še zadnji trenutek ujamem dragoceni tovor - očala z dioptrijo. Takoj sem zunaj, a že čutim, kako mi voda zaliva čevlje. Vendar si ne delam preveč skrbi. Preden si naložim smučmi, zlijem še vodo iz školjk, potem pa mirno nadaljujemo naš vzpon. Ves čas, ko si v prvem višinskem taboru kuhamo in pijemo, pa še potem med spanjem

Matej Kranjc med vzponom na višini približno 5900 metrov

Foto: Drejc Karničar

imam notranje čevlje lepo pri sebi v spalki, tako da so zjutraj prijetno topli in vlažni.

Zjutraj se za spremembo prvi zbašem iz šotora in počasi s težkim nahrbtnikom odracam po prvem platoju do naslednje strmine. Tokrat daleč pred kolegoma v svojem tempu lepo napredujem v hud breg, kjer sem zadnjič obračal. Na pse in srenace se v taki strmini ne gre povsem zanašati, tako da sem ves čas v pripravljenosti, da se morda ne bi mimogrede po hrbtu odpeljal nazaj na ravno. Ko dosežem plato, si končno lahko oddahnem, za nagrado pa me razveseli še katalonski šotorček, v katerem se brž prav udobno namestim.

Kot mala pečka je tale šotorček sredi sončnega, a vetrovnega dne. Malo sem popil in si postregel s hrano, predvsem pa sem si grel in masiral mrzle prste, vse dokler nista prišla še Urban in Matej. Skupaj smo nadaljevali po dolgočasnem platoju in si s sončnim zahodom postavili še drugi šotorček. V nemirnem šotoru tečejo še zadnje priprave: hrana, pijača, masiranje prstov; pogreti je treba čevlje, pripraviti nahrbtnik; kako uro je bilo dremanja, potem pa zopet obivanje, da smo končno lahko stopili ven, na hladno, v temno noč, polno zvezd in upanja.

BANGKOK, 24. OKTOBRA

Komaj čakam, da pride življenje tudi v zadnje vršičke mojih prstov, da bom zopet lahko tekkel, plezal, smučal, treniral, se sprehajal in norel po naših čudovitih hribih. Potem ko bo vse to in še vse drugo, kar me čaka doma, postalo vsakdan, bo v meni zopet začela rasti tista nepremagljiva želja, da grem in pogledam tja čez - čez novo obzorje.

BELA NEVARNOST S STRMIN

FRANC MULEJ

1. Smrtne žrtve v snežnih plazovih v državah IKAR

Kakor vsako leto je Lavinska komisija mednarodne gorsko-reševalne organizacije na zasedanju 30. septembra in 1. oktobra lani v Kranjski Gori obravnavala statistiko smrtnih nesreč v snežnih plazovih. V preteklem hidrološkem letu (od 1. 10. 1992 do 30. 9. 1993) je bilo v 17 državah-članicah IKAR 145 smrtnih žrtev (glej tabelo!).

Pri tem pomenijo okrajšave: TS - turni smučarji,

VS - variantni smučarji (zunaj urejenih smučišč), PS - smučarji na pistah (urejenih smučiščih), AP - alpinisti, planinci (brez smučí), C - udeleženci v cestnem prometu, S - udeleženci v stavbah, RV - različni vzroki, SM - skupno mrtvi, LP - število lavinskih psov.

Povečano število članic od 15 na 17 ne pomeni večjega območja, ampak je posledica nastanka več držav na bivšem ozemlju Jugoslavije in Češkoslovaške. Na območju Alp je bila v obravnavanem obdobju 101 žrtev. Posebnost zadnje sezone je neobičajno visok odstotek žrtev med zimskimi obiskovalci gora, ki so brez smučí. Število mrtvih se je v primerjavi s

	Slovensko	Nemško	Francosko	Italijansko	Angleško
	Stopnja nevarnosti	Gefahrenstufe	Indice de Risque	Scala del Pericolo	Risk Scale
1	majhna	gering	faible	debole	low
2	zmerna	mässig	limité	moderato	moderate
3	znatna	erheblich	marqué	marcato	considerable
4	velika	gross	fort	forte	high
5	zelo velika	sehr gross	trés fort	molto forte	very high

V naslednjem so podani opisi za posamezne stopnje nevarnosti.

Stopnja	Stabilnost snežne odeje	Verjetnost, da se utrga snežni plaz
1. majhna	Snežna odeja je povsod dobro utrjena in stabilna	Plaz lahko sprožimo na zelo redkih in zelo strmih vesinah. Možni so le majhni spontani plazi in osipi
2. zmerna	Snežna odeja je na posameznih strmih vesinah* zmerno utrjena, sicer večidel dobro utrjena	Plazove lahko sprožimo pri velikih dodatnih obremenitvah** na strmih vesinah, ki so na ogroženih območjih, navedenih v lavinskem biltenu. Večjih spontanih plazov ne pričakujemo
3. znatna	Snežna odeja je na mnogih strmih vesinah* slabo do zmerno utrjena	Plaz lahko sprožimo pri zmerni dodatni obremenitvi** predvsem na strmih vesinah, ki so na ogroženih območjih, navedenih v lavinskem biltenu. Posamezno so možni tudi večji spontani plazovi
4. velika	Snežna odeja je na večini strmih vesin* slabo utrjena	Možnost sproženja plazov je že pri majhni dodatni obremenitvi** na večini strmih vesin
5. zelo velika	Snežna odeja je v splošnem slabo utrjena in nestabilna	Pričakujemo lahko mnogo srednje velikih, posamezno pa tudi velike spontane plazove. Pričakujemo številne in velike spontane utrgane plazove

* Lavinsko ogrožena območja so v lavinskem biltenu posebej opisana (višinska lega, lega pobočja glede na stran neba, oblika terena itd).

** Dodatna obremenitev: zelo velika, npr. skupina smučarjev, ratrik
zmerna, npr. smučar, ki skače
majhna, npr. posamezni smučar

prejšnjo sezono absolutno povečalo in se približalo 18-letnemu povprečju 155. Kljub povečani smučarski in alpinistični dejavnosti pa se letno povprečje mrtvih ne povečuje, kar pripisujemo povečani preventivni dejavnosti.

2. Enotna evropska lestvica nevarnosti snežnih plazov

Doslej so na območju Alp uporabljale službe za opazovanje snega in opozarjanje na nevarnosti snežnih plazov različne lestvice nevarnosti, ki so obsegale od 5 do 8 stopenj. Te službe v razširjeni zimski sezoni pripravljajo poročila o stanju snežne odeje in opozorila o nevarnosti snežnih plazov, krajše imenovano lavinske biltenne.

Strokovnjaki mednarodne organizacije za reševanje v gorah so se že dalj časa trudili poenotiti kriterije za opis nevarnosti snežnih plazov. V pretekli zimi je bila ustanovljena delovna skupina »preventiva«, sestavljena iz prej omenjenih strokovnjakov, ter izdelala predlog za petstopenjsko lestvico nevarnosti snežnih plazov. Ta predlog so obravnavale in sprejele pristojne službe alpskih dežel na sestanku od 21. do 23. aprila 1993 v Wildbad-Kreuthu na Bavarskem. Pričetek uporabe je zima 1993/94. Dogovorjeno je bilo tudi izrazoslovje v zvezi z lavinskimi bilteni, in sicer v nemščini, francoščini, italijanščini in angleščini.

3. Rezultat preizkusov stabilnosti snežne odeje

V obširnem predavanju je priznani bavarski lavinski strokovnjak **Walter Kellermann**

posredoval bogate izkušnje iz svoje prakse. Meni, da je dobra strokovna izobrazba najboljša preventiva. Odločitev za zimski obisk gorá mora biti odvisna od priporočil v lavinskem biltenu, med obvezno opremo pa spadata posebna lopata in lavinska žolna.

Kellermann že 20 let v svoji privatni organizaciji prireja 4-dnevne lavinske tečaje. Udeleženci teh tečajev na smučarski turah obvezno izdeležujejo preizkuse stabilnosti snežne odeje po norveški (trapez) in švicarski (klin) metodi. Preizkus po norveški metodi traja v povprečju 5 minut, po švicarski metodi pa 30 minut. V celoti je Kellermann napravil preizkus po norveški metodi (oziroma so ga napravili tečajniki po njegovih navodilih) 2000-krat, po švicarski metodi pa približno 200-krat. Na osnovi primerjalnih testov je ugotovil, da sta obe metodi enakovredni. Ker norveška metoda zahteva manj časa, se bomo odločili za to, posebno ker je običajno potrebno preizkus na eni turi večkrat napraviti. Število preizkusov je odvisno od priporočil lavinskega biltena in terenskih danosti (južno, vzhodno... pobočje). Glede na ugotovljeno stabilnost snežne odeje je odvisno nadaljnje ukrepanje na turi (nadaljevanje ture pod normalnimi pogoji, povečani varnostni ukrepi, sprememba trase ali celo povratek).

Za celotnostno oceno stabilnosti snežne odeje bi morali dodatno napraviti snežni profil, kar pa je zamudno.

Kellermann je tudi kritično pregledal nezgode v snežnih plazovih v Avstriji v sezoni 1987/88. Pri 58 nezgodah v snežnih plazovih je bilo 37 mrtvih. V nobenem primeru ni bil napravljen kakršenkoli preizkus stabilnosti snežne odeje.

Število smrtnih žrtev v snežnih plazovih - sezona 1992/93

DRŽAVA	TS	VS	PS	AP	C	S	RV	SM	LP
1 Švica	17	3	-	8	-	-	-	28	311
2 Francija	7	4	7	5	-	-	-	23	148
3 Avstrija	13	9	1	-	-	-	-	23	213
4 Italija (z J. Tirolsko)	6	-	-	18	-	-	-	24	156
5 Nemčija	2	1	-	-	-	-	-	3	43
6 Liechtenstein	-	-	-	-	-	-	-	0	10
7 Slovenija	-	-	-	-	-	-	-	0	28
8 Hrvaška	-	-	-	-	-	-	-	0	0
9 Španija	-	-	-	-	-	-	2	2	8
10 Velika Britanija	-	-	-	-	-	-	-	0	65
11 Norveška	-	-	-	-	-	1	-	1	121
12 Poljska	-	-	-	1	-	-	-	1	11
13 Češka	-	-	-	-	-	-	-	0	4
14 Slovaška	-	1	-	3	-	-	-	4	15
15 Bolgarija	-	-	-	-	-	-	-	0	23
16 Kanada	2	1	-	4	-	-	2	9	30
17 Zdr. drž. Amerike	14	7	-	3	1	-	2	27	50
SKUPAJ	61	26	8	42	1	1	6	145	1236
%	42,1	17,9	5,5	29,0	0,7	0,7	4,1	100	

RAZSTAVA OB 100-LETNICI JOŽE ČOPA V AVLI RTV LJUBLJANA

STENA JE ČOPOV SPOMENIK

Ob stoletnici Planinske zveze Slovenije, petinšestdesetletnici Radia Slovenija, petintridesetletnici Televizije Slovenija ter ob stoti obletnici rojstva **Jože Čopa**, delavca železarja, vrhunskega alpinista in gorskega reševalca, člana »zlate naveze«, zmagovalca Centralnega stebra v Triglavski severni steni, gorskega vodnika in našega prijatelja, smo priložnostno razstavo pripravili v njegov spomin.

S takim vabilom je Planinsko društvo RTV Ljubljana povabilo na otvoritev razstave v avli ljubljanske radijske hiše ob Tavčarjevi 17 dne 25. novembra 1993 točno opoldne, na kateri so predvsem Jožu Čopu v spomin v vitrinah in na panojih razstavili vrsto knjig, fotografij in predmetov, ki spominjajo na znamenitega slovenskega gornika.

Za razmeroma redkoštevilne na tej slovesnosti prisotne člane radijskega planinskega društva je bilo presenečenje, koliko zelo uglednih slovenskih privržencev gorniškemu ugibanju in koliko znanih ljudi se je udeležilo otvoritve. Tam je bil med drugimi Čopov soplezalec in soigralec v filmu Triglavske strmine **dr. Miha Potočnik**, pa drugi častni predsednik Planinske zveze Slovenije **arh. Vlasto Kopač**, ljubljanski župan **Jože Strgar**, planinski fotograf **Jaka Čop**, podpredsednik PZS **Jože Dobnik**, triglavski župnik **France Urbanija**, predsednika planinskih društev Jesenice **Pavel Dimitrov** in Ljubljana Matica **Gregor Klančnik** ter nekateri gorniki, ki so dobro poznali Jožo Čopa, med njimi **Pavle Šegula**, **Stanko Klinar**, **Stane Belak Šrauf**, **Primož Ramovž** in **Marjan Oblak**.

V kulturnem sporedu so sodelovali kvartet **Spev, Nadja Jarc**, ki je recitirala pesem **Otona Župančiča** »Joži Čopu za petdesetletnico«, napisano 13. julija 1943. leta, in **Mirko Bogataj**, slavnostni govornik pa je bil **Marijan Krišelj**, ki je delal:

»Vesel sem, da ste se zbrali v tako lepem številu. Vse vas v imenu PD RTV Ljubljana iskreno pozdravljam. Posebej pozdravljam v naši sredi družino Joža Čopa, ko je prav njemu, 100-letnici njegovega rojstva, 100-letnici organiziranega slovenskega planinstva, 35-letnici slovenske televizije in 65-letnici slovenskega radia namenjeno naše srečanje. Glejte, same obletnice so se nabrale; če bi pa dodal še dvajset let od tistega, ko je zagledal Svetinov roman o Jožu Čopu z naslovom Stena beli dan, bi bilo obletnic za silo kar dovolj.

Rekli so mi: Govori o Jožu Čopu. Sprejel sem to vabilo, čeprav bi bil za to bolj poklican nekdo

drug, ki je v naši sredi in sta z Jožom drugovala že pred vojno, pa tudi po njej. To je naš Miha, dr. Miha Potočnik, edini še živi član »zlate naveze«, ki ji je skupaj s **Tomiškom** pripadal tudi Joža Čop.

Pa naj nadaljujem kar z »zlati navezo«. Pojem sam kot tak ne pove nič posebnega, vzbuja kvečjemu nekakšno radovednost. Vendar pa - z zlato navezo je v izredno posrečenem simbolnem smislu označena tako rekoč klasična doba slovenskega planinstva, ki so ji pripadali mnogi v mnogih »zlatih navezah«, ko so planinstvo in alpinizem pripeljali do današnjih dni. Razvojno gledano - prešli so tako rekoč vse faze alpinistično planinskega slovenskega delovanja, ki je bilo vseskozi oteženo s pezo nacionalne ohranitve, kar je edinstvena značilnost prav za Slovence, ki so si že od vsega organiziranega začetka zastavili narodnostno ohranitveno nalogo, udeležili pa smo jo šele v pravkar minulih burnih vojnih dneh, ko nam še te odrekajo in bi radi, da nam je bilo vse to kar takole - navrženo.

Sicer pa - govorimo o Jožu Čopu. Večkrat grem na britof k cerkvi pod Golico. Njegov obraz, vklesan v kamen, je zdaj pač nem; zazrt je nekam tja, kamor mi pravzaprav še nimamo vpogleda. Zdi se, da gleda vase, da še vedno

razmišlja, da je v tem razmišljanju vklesan življenjski krešendo, ki se mu je izpel prav tistikrat, ko je minil zadnji prijem v njegovem, Čopovem stebri. Ko je poplačal še svoj zadnji življenjski davek sebi, Jožu, in svojim, pa tudi planinsko alpinistični družini, ki ji je pripadal in ga je vtakla tako rekoč z vsem svojim bistvom v svoja dejanja, svojo filozofijo, v svoja dela.

Joža šteje za šegavega moža, vedrega, vedno nasmejanega; moža, ki je humor tako rekoč stresal iz rokava. Bilo bi hvalevredno, če bi se našel kdo, ki bi ta njegova humorna zrna zbral in jih povezal v pripoved o njem s takega življenjskega piedestala. Brali bi to knjigo, brez dvoma.

Pa kaj, ko vse tako hitro teče in tako rekoč hiti v pozabo! Morda pa se bo vendarle zgodilo, da bi Jožev lik še kdaj pa kdaj oživel, morda takole, kot imamo priložnost danes, morda še kako drugače, saj je prav njegova življenjska filozofija tista, ki še vedno oplaja dejanja in nehanja v našem planinstvu vobče, pa če se tega zavedamo ali ne.

Joža Čop, trden Gorenjec, Bohinjec, sam se je rad pošalil, da je pač »bohinjskega plota kol«, si je s svojo trmo in svojim značajem, ki je vedno risal le ravne črte, pa najsi bo to svoje osebnosti ali pa tiste, ki so mu kazale pot med planinsko društvo, zagotovil v slovenskem planinskem, alpinističnem, gorskoreševalnem in gorskovodniškem opusu tisto mesto, za katerega lahko rečemo, da je povsem njegovo. Mesto, prek katerega se je prelivala tako rekoč celotna planinska dejavnost po vojni in ji je bil prav Joža sol in eliksir.

Čeprav z vojno ves prežet v tistem pomenu besede, ko taka doživetja zapuščajo v človeku neizbrisne sledove, se v socializmu, ki so mu ga - tako kot nam vsem - obljubljali, ni nikoli povsem dobro počutil, saj je ob prenekateri priložnosti rad rekel »Socializem gre nekaterim na špeh, drugim pa na živce.« Ta drugi je bil tudi Joža, ki se je boril tako rekoč sam s seboj, si prigovarjal, da je tu in da mora svoje življenjske sposobnosti prej ali slej udejaniti v tisti količini in kakovosti, kot to od njega slovensko planinstvo pričakuje. In tako ga po vojni srečujemo tako rekoč na vseh ključnih planinskih prireditvah, na tako rekoč vseh pomembnejših alpinističnih srečanjih, vsekakor pa povsod tam, kjer je bilo treba reševati, kjer je bilo treba vzgajati in kjer pač brez Jože preprosto ni šlo. Kljub temu je v Jožu vendarle ostalo nekaj takega, čemur bi mogli reči človekova resignacija. Prekril jo je resda s svojo šegavo odejo, vendar je vedno molelo izpod te ponjave še nekaj takega, kar bi prisodili tistemu, česar človek ne more nikoli več pozabiti, ker se je porodilo v zlih časih in neusmiljenih medsebojnih antagonizmih. Bil pa je tudi otrok vojne.

Gora pa je bila tista, ki mu je ustvarjala potrebno življenjsko ravnotežje, pa prijatelji in njegova neuničljiva natura, ki se je udejanjala tako rekoč povsod tam, kjer je morda že drugim sapa pošla. . .

Severna triglavska stena je bila Jožev oltar. In na ta oltar je pozneje, dosti let življenja je že bil preživel, položil vse svoje, kar je imel najrajši. Svojo življenjsko tvorno trmo, filozofijo in neuničljivo voljo - s pametjo, pogumom in pravilno odločitvijo pokazati življenju in vsemu ponujenemu svojo osebnost, svojo osebnost! In to je storil z njemu značilno gesto - preprezal je svoj življenjski steber v Severni triglavski steni in si tako sam, nehote, postavil spomenik, ki bo tam ostal večno. Tam bo nemo pričal rodovom o človeku, ki je nekoč bil; o človeku, ki so ga poznali mnogi in so bili nanj ponosni.

Kaj pa, če to ni v njegovem mirnem obrazu tam na pokopališču pod Golico? Ta mir, ta neznan pogled? Tisto je morda to, kar nas še danes vznemirja.

Tisto pa zmorejmo le veliki možje. In Joža Čop je to bil.

In tule se zdaj tak, kot je bil - vsaj v fragmentih - spet pogovarja z nami. Postanimo njegovi sogovorniki in si oglejmo ta pričevanja!«

Reševanje - z dreves

Tirolski gorski reševalci zdihujejo: člani številnih njihovih postaj so morali do konca tretjega četrletja lanskega leta posredovati večkrat kot vse leto 1992. Reševati so morali kar 45 jadrlnih padalcev, ki so se leta 1993 ponesrečili. To je bil kar dovolj velik vzrok za Kuratorij za gorsko varnost, da je v Seefeldu razpravljal o vrhunskih športnih dejavnostih v gorah. Tirolski gorski reševalci so na takšne razmere takoj reagirali: novi poudarki pri gorniškem izobraževanju so na reševanju iz globeli in z dreves. Za slednje so si preskrbeli nove priprave, kajti vse več jadrlnih padalcev pristaja v krošnjah dreves, kjer potem bingljajo in si ne morejo pomagati.

Tudi zavarovalnice so začele ustrezno ukrepati. Jadrlnim padalcem in zmajarjem vse pogostejše zavračajo zahtevke za zasebna zavarovanja, medtem ko se tega plezalcem in gorskim kolesarjem še ni treba bati.

V središču pozornosti seefeldskega simpozija so bili mladi vrhunski športniki - snowboarderji ali deskarji na snegu. O njih je bilo rečeno, da sicer obvladujejo zasnježene strmine, vendar nimajo najmanjšega pojma o snežnih plazovih. O mladih plezalcih so povedali podobno: varujejo se malomarno ali pa tega sploh ne počenajo. Zato je bila marsikatera beseda izrečena na račun odgovornosti tistih, ki se ukvarjajo s temi in takimi športi.

PLANINSKI VODNIK IZ LETA 1922

VLADO HABJAN

Ob 100-letnici ustanovitve SPD-PZS je bilo izdanih in v PV predstavljenih precej novih knjig za planinsko knjižnico. Prav pa je, da se ob taki priložnosti spomnimo tudi kakšne dobre knjige iz stare planinske knjižnice. Takšna knjiga je na primer polnih 70 let star vodnik po slovenskih gorah izpod peresa **Rudolfa Badjura**, izdan davnega leta 1922. Verjetno vas ni prav veliko, ki bi poznali ta za tisti čas in razmere izjemen in natančen vodnik. Prvi del knjige je ena od prvih vzgojnih planinskih šol, drugi pa je praktičen izletniški in planinski vodnik, ki je uporaben še danes. Ta knjiga pa ni zanimiva le kot vodnik, ampak nam prikaže tudi način takratnega življenja in razmišljanja. Na kratko jo predstavljamo in povzemamo nekatere zanimive odlomke.

DELO RUDOLFA BADJURE

Avtor Rudolf Badjura je bil plodovit turistični in športni pisatelj, ki je ustvarjal predvsem v začetku tega stoletja, pa tudi kasneje. Zaposlen je bil kot referent za turizem pri oddelku ministristva za trgovino in industrijo. Bil je eden izmed prvih, ki je preučeval Slovenijo v turističnem smislu; sistematično je zbiral gradivo o krajih in poteh, raziskoval je krajevne znamenitosti idr. O svojih proučevanjih je predaval, objavljaval članke v časopisih in izdajal knjige, od tega kar nekaj v samozaložbi. V njih je objavljaval tudi skice, fotografije, pripravljaval je podrobne zemljevide v manjšem merilu za vso Slovenijo. Njegova dela so izhajala v slovenskem, srbohrvaškem, nemškem in češkem jeziku.

Knjiga, ki jo predstavljamo, ima polni naslov »R. Badjura: Praktični vodnik - Jugoslovanske Alpe, zdravilišča, letovišča, terme, naravne znamenitosti, izleti, alpske ture, I. del - Slovenija«, izšla pa je v srbohrvaškem jeziku. Izdana je bila v Ljubljani, je v velikosti četrtrine formata A4, ima 514 strani, uporablja pa več različnih vrst tiska oziroma črk. Poleg teksta je tudi 7 zemljevidov v merilu od 1:15.000 do 1:200.000, vključno z načrtom mesta Ljubljane. Zemljevide je priredil avtor sam, tiskali pa so jih na Dunaju. Med tekstom je 74 kvalitetnih črno-belih fotografij različnih avtorjev, med drugim tudi dve pisatelja **Ivana Tavčarja**. Na notranji strani trdih platnic je pregledna karta Slovenije z vrisano mejo z Italijo, ki je takrat potekala po liniji Mangart-Triglav-Idrija-Planina-Snežnik-Reka, tako da, na primer, Nanos ni opisan v tem vodniku.

ŠEST STOPENJ TEŽAVNOSTI NA POTEH

Knjiga je razdeljena na dva dela. Prvi je krajši, »informativni«, in je razdeljen na 9 poglavij, drugi, daljši, »vodilni (topografski)«, pa na 19 smeri po Sloveniji. Kazalu vsebine sledi pregled fotografij in zemljevidov. V predgovoru nam avtor piše:

»Ne vemo, kaj imamo - pa se zato pripravimo za majhne stvari v razgretih političnih strasteh v strankah; bolje bi bilo, da se malo več zadržujemo zunaj, da opremo oči v naravo, da se medsebojno bolje spoznamo in proučimo svojo deželo, da bi dvignili njen mrtvi kapital v korist ljudskega zdravja in blagostanja države.« - Tekst, ki je aktualen še danes! Avtor tudi priznava, da je pri izidu te knjige naletel na »zapreke z mnogih strani in nerazumevanje za stvar nasploh« (vsi prevodi V. H.).

Prvi del se začne s poglavjem o navodilih pri uporabi vodiča. Kratice in znaki, ki jih uporablja, niso sestavljeni samo iz črk, ampak tudi risbic; tako na primer slika lokomotive pomeni železnico, pismo je krajevni poštni urad idr. Tu zasledimo tudi šest različnih vrst težavnosti poti, od najlažjih do najtežjih. Najlažje so priporočljive tudi za otroke, opis naslednje stopnje pa je takle: »Nekaj napornejše, a ne težko, zelo priporočamo okovane čevlje, na splošno je pot brez nevarnih mest.« Sledi tolmač manj razumljivih pojmov, kjer avtor, na primer, pojasnjuje, kaj je cepin. To je »orodje turista v obliki palice z železno lopatico in železnim klinom za kopanje stopnic v trdem snegu, ledu, zemlji«. Sledi pojasnjevanje različnih stvari v knjigi, npr. vožnje po železnici, kjer »veliki črki v mastnem tisku D(desno) in L(levo) pomenita, na kateri strani kupeja (vlaka) je treba med različnimi postajami sedeti, da se vidi čez okno v pravo smer«. Pri opisu poti nam avtor pove, da je sam prepotoval skoraj vse označene poti iz vodiča. Pri zemljevidih smo deležni nekaj znanj iz orientacije, sledijo splošna pojasnila, kjer, na primer, izvemo naslove, kjer lahko »turist dobi dodatne informacije«, tudi naslov SPD, »Trg kralja Petra št. 2 v pritličju v prostorih društvenega načelnika odvetnika **dr. Fr. Tomiška**«.

VELIKO POGAVLJE O TURISTIKI

Sledi poglavje »Promet tujcev«, kjer avtor daje splošne napotke o potovanju po Sloveniji. Tu beremo: »Samo po sebi se razume, da je potovanje in letovanje po Sloveniji popolnoma varno ter o kakšnih hajduških ali podobnih okoliščinah in dogodkih ne more biti niti govora.«

Razumeti moramo, da je bil ta vodič namenjen širšemu krogu jugoslovanskih bralcev - možnih izletnikov. Ko opisuje »vozni promet«, je zanimivo ločevanje vrst prtljage na železnici. Razlikuje ročno in potniško prtljago ter kovček, kolo idr. Tu je pomembna tudi teža, za vsako od teh vrst pa velja drugačen način obravnave. - To branje je res izjemno zanimivo, nemalokrat tudi zabavno. Pri podpoglavju »Oskrba« nas avtor pouči o tem, kako se rezervira sobo po brzojavu. Sledi klimatski pregled Slovenije s spiskom letovišč in zdravilišč.

V naslednjem poglavju z naslovom »Turistika« zvezmo nekaj o zgodovini in organizaciji slovenskega planinstva. Tako beremo, da je bilo v tistem času šestnajst pokrajinskih podružnic SPD. Sledi »Spisek vodnikov SPD«, kjer zasledimo tole: »Alpinistični vodnik se izkaže s svojo vodniško knjižico, potrjeno od SPD, in je obvezan nositi samo 8 kg prtljage, lahko pa nosi pri lažjih turah za višje plačilo tudi do 15 kg. Plača po dogovoru.«

Avtor nadaljuje z naslovom »Planinske kočje SPD«, kjer nam razloži režim bivanja v domovih. Tu beremo: »Običaj je, da se dá oskrbniku (oskrbnici) SPD za službo, čiščenje - majhno denarno nagrado.« - Sledi varstvo narave s spiskom 21 zaščitenih planinskih rož. Za »trgovsko izkoriščanje alpske flore« je bila predvidena tudi zaporna kazen do 14 dni! Sledijo »Razni nasveti«, kjer beremo o planinski opremljenosti, obleki in hrani ter pijači. - Zanimivo je, da deluje avtor vzgojno na planince z opozarjanjem na pravilno opremo, ki jo povezuje s statističnimi podatki nesreč v gorah.

Poglejmo, kaj pravi o planinski opremljenosti planinke: »Dame - turistke. . . Krilo zelo moti hojo po pečinah, nepraktično in nehygiensko pa je posebno na snegu, na smučeh. Prava turistka nosi krilo na gube iz doline do vznožja gora, do strmine, gozda. Tam se preobleče in krilo pospravi v nahrbtnik. . . Najbolj praktično pokrivalo za dame je ruta, zložena a la 'Kranjska Micka' ali kot 'Sokolovka' ter običajna moška kapa ali klobuk.«

Sledi »Hoja na gorah«, kjer je tema gibanje v gorskem svetu in tehnika gibanja. Pri »Hoji po jamah« avtor opozarja: NB (nota bene) - »ne razbijajte kapnikov! Kapniki niso rože, ki spet zrastejo vsako pomlad.« Tu je tudi nekaj napotkov iz prve pomoči, na primer pri slabosti in glavobolu se priporočajo Hoffmanove kapljice. - Sledijo »Zimski športi«, ki jih avtor predstavi skupaj s smučarsko organizacijo.

PLANINSKA ZATOČIŠČA

Četrto poglavje »Lov« je napisal dr. Janko Lokar, opisuje pa lovsko organizacijo in varstvo živalskega sveta. - Peto poglavje ima naslov »Splošni pregled naravnih lepot in zna-

menitosti v Sloveniji«. Avtor piše, da bo ta pregled »prihranil potniku čas iskanja (po vodniku), zato je naredil praktičen spisek najvažnejših naravnih znamenitosti«. Začne ga z jezeri, slapovi, soteskami idr., konča pa z gradovi, zgodovinskimi znamenitostmi, muzeji in zbirkami.

Šesto poglavje »Pregled gora in alpskih tur« je spoznavanje slovenskih gorstev. Deli jih na Julijske Alpe (Mangrtška, Razorska, Triglavska skupina in Bohinjsko pogorje), Karavanke (zahodni in vzhodni del), Savinjske ali Kamniške Alpe (skupine Storžiča, osrednja, Raduhe, Rogatca, Menine in ostalo), Zasavje, Polhograjske Dolomite, Dolenjsko in notranjsko gorje ter Pohorje. Pri tem opisuje glavne vrhove, pristop do njih in razgled. Pri Triglavu se precej razpiše tudi o zgodovini prvih pristopov.

Sedmo poglavje »Planinska zatočišča (pregled)« je spisek vseh planinskih koč v Sloveniji. Posebej opisuje oskrbo, pristop, izlete in zimski obisk. Koče so uvrščene na I., II. in III. red glede na oskrbo, postrežbo in kakovost.

Zadnji dve poglavji prvega dela sta železniški in avtomobilski vozni red. Med obema deloma je rdeče tiskan list, s katerim avtor naproša »jugoslovenske turiste in tujskoprometne interese«, da mu sporočijo dopolnitve vodiča.

Drugi, obsežnejši del knjige je razdeljen na 19 smeri po vsej Sloveniji, ob katerih avtor opisuje slovenske kraje in doline, poti in komunikacije, infrastrukturo mest in njihove znamenitosti, možne krajše sprehode, izlete in ture na okoliške vrhove in do planinskih postojank. Poudarek je na turistični predstavitvi slovenskih krajev ter natančnem opisu izletov ali tur po vseh gorstvih Slovenije. Na koncu je še »Kazalo krajev«, to je imensko kazalo mest, dolin, vrhov in koč. Avtorjev osebni prispevek in rezultati preučevanja pridejo tu do prave veljave, kajti ta del je temeljit in natančen.

Priporočam za branje. Izposoja knjige je možna v NUK-u.

Nežni čevlji

Avstrijski gorski čevljar Dachstein se je odločil še bolj paziti na noge svojih trekerjev. V podplat gorskih čevljev vgrajena izboljšava, ki je v bistvu posebna tekočina iz silikona in plute ter skrbi za mehkejšo hojo, se pri hoji pod nogami premika in oblikuje, kar naj bi po besedah izdelovalca sklepe med enournno hojo razbremenilo za 50 ton sunkov. Model »soft step 300« je izdelan iz čistega kravjega usnja z mehko usnjeno obrobo na vrhu in z mehko usnjeno podlogo brez šivov. Takšni gorski čevlji stanejo približno 350 nemških mark.

SVETLA SAMOTA STAREGA MACESNA

MATJAŽ KMECL

Jesen 1993 je bila deževna, gozdne barve pa vseeno sijajne. Malo smo bili vsi tisti, ki imamo jesenski čas radi - mislim pa, da se je ta moda začela z Dickensom - nesrečni, saj ni lepšega kot v kakšni zakotni svetli samoti bresti po puhastem obletelem listju, nad glavo pa se še zmeraj sveti sončno rumeni javor in rdeče bukovje šelesti; najrazličnejše rjave barve dopolnjujejo to zaključno parado veselja do življenja. Sonce potrepetava veje in prostor se igra kot v otroškem vrtcu.

Takšen čas sem torej čakal, da bi šel na obisk k najstarejšemu drevesu na Slovenskem; ogle danega ga imajo na koncu Male Pišnice, kakšnih 1400 metrov visoko, tik pod Grlom, koder sicer z druge strani pripelje planinska steza iz Tamarja in zavije naprej gor proti Vršiču in Slmenu. Dva gozdarska inženirja, ki ju takšna drevesa vznemirjajo, sta menda starino navrtala in ji izmerila tam okoli 1040 let: mati narava jo je torej priklicala v življenje približno takrat, ko so napisali Brižinske spomenike! Takšno reč je treba videti pod nujno!

Pozni jesenski čas pa se ni zdel primeren samo zaradi barv, temveč tudi zato, ker stoji stari macesen sredi listavskega oziroma mešanega gozda; ker se listavci obletijo prej kot macesni, sem ugibal, ga bom laže našel. Skromne vesti o njegovem bivališču so namreč poudarjale, da je iskanje nekoliko bolj zamotano. Sem pa vedel, da je brez vrha, ker mu ga je bogvedi kdaj odlomil vihar; tudi ta podatek bi lahko pomagal, čeprav navsezadnje tisočletnih macesnov vseeno ni kot kakšnega protja.

OD KOD IME PIŠNICA

Ko so potem po dolgotrajnih deževjih za vse-svetno nedeljo napovedovali »v višjih legah in na Primorskem« sončno, sem šel. Najprej po tisti lepi in slikoviti lovski poti od kranjskogorske Jasne navzgor skoz dolomitno skrotje, kjer nekaj odsluženih plezalskih vrvi na hudobnejših mestih skrbi za boljši občutek, potem pa vse globlje v tišino in samoto pišniške dolinice. Živega bitja ni bilo nikjer, še ptiča nobenega; samo voda se je od vseh strani, posebej ciprniške, cedila v dno, in megle so ležale čez in čez. Malo sem se zabaval z mislijo na ime: mogoče je pa Pišnica po kakšnih praslovanskih zvezah v sorodstvu s srbohrvaškim pišanjem, ko se tako odceja in pušča. Ponekod pa rečejo

jastrebu in kragulju, ki odnašata piščeta, piščnika - in Pišnica bi mogoče bila njuno od-ljudno domovanje. Piškav je končno lahko po dolomitno črviv, razdrapan, bolan, kot so ti bregovi. Lahko pa da od tod neprestano piha in je zato Pišnica - to zadnje mi je bilo še najbolj všeč; kot za potrditev je začel vleči rahel piš.

Nato se mi je zazdelo, da imam prisluh: kot da cingljajo kravji zvonce. Najprej ne verjamem, potem pa se iz vse tiste samote izlušči mož, ki se vrača po širokem prodju izpod lovske kočice. Izkaže se, da je Kranjskogorčan, pravzaprav Borovec, to je staroselec, prakranjskogorčan - navsezgodaj je odšel iskat petnajst ovc, ki so se mu od poletja, ko jih je tja nagnal na samostojno preživljanje, zgubile. Zvonec je imel s seboj, da bi jih privabil, vso pot je cingljal z njim. Lepo sva se poslovila, zame pa je bilo koristno, da je šel še precej dlje od kočice - tam se je namreč začel sneg in zdelo se mi je najbolj pre-prosto slediti njegovim stopinjam. Megle zgoraj so se začele tudi trgati, skozi okna so se prikazovali sončni vrhovi, narejeni iz čiste zime; mislim, a je bilo Robičje in zadaj Mojstrovka.

DREVESA IZ PREŠERNOVIH IN TRUBARJEVIH ČASOV

Pot se je kmalu za lovsko kočico zares začela izgubljanje; če ne bi bilo Borovčevih stopinj in paličnih vbodov, ki so pričali o popotniku izpred nekaj dni, bi zagotovo prehitro zavil na desno proti sedlu in bi zašel v zoprno grapo. Tako pa se je še dolgo potem dalo slediti odlomkom cik-cakaste steze, dokler tudi ta ni zginila; toda tam se že ni bilo več treba bati, da bi zašel - greben s sedlom je bil na dosegu roke, svet položnejši in poln bukovomacesnovega gozda, prijazen skratka.

Aha, sem si rekel, zdaj pa oster pogled! In res se je v ciprniško stran kazalo nekaj prav velikih, čeprav še ne izjemnih macesnovih dreves. Zato, in ker je lega zavetna, tla očitno ugodna, sem si mislil, bo treba tisočletnika iskati tod nekje. Na grebenu se je odprl lep pogled čez proti Poncam, vendar sem rajši spet zavil navzdol: srečal sem nekaj bukev, ki so lahko po debelini bile iz Linhartovih ali Prešernovih časov, in dva mladostna, čeprav orjaška macesna, ki sta mogoče še doživela Trubarja, kaj več pa zagotovo ne. Malo sem še lazil naokrog, ko pa nisem nič našel, sem se nekoliko resignirano odpravil navzgor proti škrbini, skozi katero pripelje tamarska pot. Ker si imam v tolikšni

samoti navado povedati tudi kaj na glas, sem se nemudoma potolažil:

»Dobro, če noče, noče! Kaj čem, se pač skriva pred mano. Mogoče je prav zato učakal tolikšno starost. Živ krst ga ni nikoli poiskal in mu zato tudi nikoli ni nič hotel. Naj se pač skriva še naprej. Saj ga je bilo tudi iskati lepo!« - Še posebej, ker je tudi nebo med tem postalo dokončno jasno in sončno, narejeno iz nekoliko hladne, vendar čiste srebrnine.

BLIŽNJE SREČANJE S TISOČLETJEM

Ko sem prišel na zaznamovano pot, sem se vseeno še enkrat ozrl naokrog za njim. In je res stal, z odlomljenim vrhom, nekaj deset korakov vstran! O, o, o, je zaorglalo vsenaokrog, pa ga imam! Bil je tako velika žival, da je moral biti pravi. Že na daleč je pošiljal od sebe znamenja stoletnih časov. Od Mojstrovke dol je skozi neko škrbino nanj posijalo celo sonce, tako da se je trenutek spremenil v velik praznik.

Nisem se obiral, stopil sem mu nasproti. Pod njim je ležalo vse polno drevesnega prhljaja, tudi zelo gostih in številnih vej ni kazal - kolikor jih je bilo, pa so bile še kar žive, zdaj že s porjavelimi ali vsaj zamolklo oranžnimi iglicami. Na južni strani je visoko iz njega molela debela, mišičasta zadeva, ki bi že sama zadostovala za posebno drevo, vrh pa je bil odlomljen tam nekje, kjer je glavno deblo bilo še zmeraj vsaj četrt metra debelo. - Potrepljal sem ga in bil je slovesen občutek, imeti pod dlanjo tisoč let. Če grem v Münchensko knjižnico, mi ne dajo Brižinskih spomenikov kar tako v roke, tu pa me je bližnje srečanje s tisočletjem stalo samo nekaj ur hoje!

Dan na planini

G. B. SPEZZOTTI

Na vrhu
jesensko pozlačene planine
ob srhljivem božanju svežine
luči, obrisi, barve,
med poigravanjem lahnih sap,
obdajo goro
z zlatim sijem.

Radodarna svetloba
bo razdala svoje bisere;
odprto srce
na brezmadežnem nebu.

1964.

Iz pesniške zbirke *Il tremar delle stelle* (Utripanje zvezd), Videm 1968

Prevedla Jolka Milič

Ko je bila prva svečanost mimo, sem ga želel poslikati, vendar ni fotogeničen; celo iz drevesne družčine ne štrli kaj prida. Objel sem ga, da bi videl, koliko bi nas moralo biti, da bi ga z rokami obsegli; pravzaprav ne veliko, dva bi bila premalo, trije že preveč; ampak prav videlo se je, da tudi za drevje velja, kar za ljudi: največja telesa ne učkajo najvišje starosti. Važno je, da si globoko zakopan v zemljo, da te ne podre, in da si skromen, da živiš na dobrem zraku, da nimaš sovražnikov in, kar je najbrž najvažnejše, da imaš dobro življenjsko filozofijo: niti za trenutek ne smeš biti prepričan, da se bo svet brez tebe podrl.

GORSKI REFUGIJ ZA DREVEŠA

Nedaleč proč sem si poiskal kos suhih in zavetnih tal, sedel in si ga, starca, poskušal vtisniti v spomin. Vedel sem, da sem prestar za prav živo spominjanje, toda nekaj malega bo mogoče ostalo; boljše nekaj kot nič.

Gledal in gledal sem ga, zmeraj bolj se mi je zdel narejen po slovensko: skrnil se je v zadnji kot sveta in rajši je dal glavo, kot da bi ga kdo pošteno opazil; ničkoliko je trpežen, molčeč tudi - vsaj tisti čas, ko sem mu delal družbo, ni rekel nobene; ves je obtolčen in okleščen, pa vztraja, pravzaprav se kar blešči od mazohistične vztrajnosti, zraven pa počasi dozoreva, čeprav bo najbrž prej umrl kot dozorel. Na tihem je seveda domišljav in gosposki, iz njega žari ponižen ponos. - In tako mu domišljija ne pride do konca. - Kako, na kakšen skrivnosten način obstaja tisoč let v tem telesu? se sprašuje in obupuje, ker nima pojma, kako. Koliko letnih časov (štiri tisoč!) tiči v njem, koliko plazov je v tisoč zimah zgrmelo po prepadnih višinah naokrog, koliko ptičev se je v tisoč pomladih poženo v njegovih vejah, koliko se jih je izleglo, kakšen velikanski kup obletelega zlata bi ležal pod njim, če bi se vse iglice iz tisoč jeseni znašle naenkrat na istem kupu! V dolini bi bilo kaj takega nemogoče; tu pa sem lepo sedel, v tem gorskem pribežališču, in se čudil, da se lahko zgodi tudi kaj takega; da obstajajo refugiji tudi za drevesa. Bil sem nebogljen in slovesen hkrati, tudi otročji, priznam. - Dokler me ni začejala preganjati uboga misel, da je dan kratek, pot na Vršič in potem še v Kranjsko Goro dolga - posebno, ker je bila videti trda od zime.

Poslovil sem se od macesna in ker s snegom ni bilo tako hudo, bil je ljubeznivo pomrznjen, lepo je držal stopinjo, sem skočil spotoma še na Sleme; mislil sem, da ne bo prav veliko ljudi - pa jih je bilo kot smeti. Zato sem hitro zginil, čeprav ni bilo slabo in je tudi sonce kar dobro pripekalo. Vso pot, do doma, in potem še nekaj dni me je spremljala svetla samota starega macesna.

PRAV POSEBEN ZIMSKI DAN

ALEŠ POTISK

Kot ognjena puščica se mi je zabodel v oko in v tisto nekaj možganov za njimi, da je zbolelo. Sončni žarek me je zadel, ko sem stopil na spihan greben, na ostro mejo med temo in svetlobo, med mrazom in toploto. In leden jugozahodnik me je kot s težkim škornjem brcnil v prsa. Sneg pobočij na svetli strani je prevlečen s tenko ledeno skorjo in vse skupaj se tako blešči, da je težko razločiti, kje je sneg in kje skala. Pogled, do tu navajen le enolične snežene strmine, razpete od gozda globoko spodaj do grebena, splava neovirano in nekoliko zmedeno prek pol Slovenije vse tja do Snežnika zadaj dol. Vse nižave vmes so kot kruh z zaseko premazane z umazano, žaltavo meglo in le ljubi znanci Pohorje, Boč, Kum, Snežnik in še nekateri kukajo ven. Kot bi se utapljali se vztrajno držijo na površju. Nad vso to razsežnostjo pa visi razbeljena plošča sredi azurnega oboka.

Na skali, na katero se za trenutek naslonim, je zapisano, da se tod tudi pride na Korošico in Ojstrico, pa še kam. Napis mi dá jasno vedeti (kar pa je že tako ali tako jasno), da se tukaj kar pogosto hodi. Eden od čarov samotnih zimskih vzponov je zame namreč tudi tisti pridih prvobitnosti, intimne povezave z ljubljeno goro. Kot da mi je prav posebej dovoljen pristop. Vem, da nima smisla, pa je pomembno za globoko sprejemanje dogajanja. »Romantiki pa ste res usekani!« bi rekla ena moja prijateljica.

NERED V REDU

No, čez tele Škarje zelo piha, do vrha pa je tudi še kar nekaj poti in zato grem dalje. Sneg pod derezami je kot iz priročnika in zato so odveč vse skrbi, da bom zdaj-zdaj zaslišal tisti peprekel, pogrebniški pok, ko se pobočje odloči, da ima vsega dovolj in da pojde v dolino. Le tu in tam prav na tenko zacinglja, kadar se po strmimi navzdol pripelje nekaj drobnih ledenih kristalov, ki so se kdovekje kdovezakaj poslovili in zdaj drsijo kdovekam dol. Malo je pa vseeno treba pogledati, da ni vmes kakšen večji, težji kos, ki bi pretrdo sedel na glavo in me odplaknil navzdol v mračne globeli.

Malo pod vrhom zopet pridem na greben. Tu je podlaga tako trda, da zobje derez primejo le za malo in še sreča je, da imam s sabo ledno kladivo, drugače bi bil kar v zadregi. Tako pa že lepo sedim na vrhu ob skrinjici, štrleči iz snega, urejam ponorele misli in umirjam srce. Tam

nižje res ne bi rad zdrsnil; odpeljal bi se čisto do bivaka pod steno.

S ponorelimi mislimi pa je tako: Med hojo mi misli vedno blodijo v čudoviti zmešnjavi čustev, melodij, zvokov in spominov. Nekoč mi je pred oči neprenehoma prihajala slika, ki je nikakor nisem znal postaviti na svoje mesto, pa mi je bila vendar tako znana. Potem me je prešinilo: saj to sem vendar sanjal pred mnogimi, mnogimi leti! Povsem prepričan sem še danes o tem. Kljub temu lahko istočasno zelo intenzivno sprejemam dogajanja okoli sebe.

Nered, kaos, boste rekli. Ljudem red pomeni lepo urejene, klasificirane misli, poravnane kot gredice v vrtu. Ampak gledano z očmi našega stvarnika, pa ga imenujte Univerzum, Gospod, Bog, Krišna ali pa morda Narava, je red ta, da v vrtu raste tudi plevel, trava, grmovje — skupaj s plemenitim biljem. Rastline se potem same zmenijo, kako in kaj. Okopavanje, pletje, gnojenje, vse to je umetno vzdrževanje kaosa. Je tako tudi z mislimi? Mogoče. Vem le, da je prijetno in zelo meditativno takole pluti po glavi sem in tja.

KRVAVO RDEČ ZAHOD

Potem vlačim nas vse, kar bi mi utegnilo ogreti ušesa. Ko jih pokrijem s toplimi rokavicami, nikoli nisem povsem prepričan, če niso že popolnoma zmrznjena in bodo vsak čas odpadla ali pa mi bodo zgorela in se sesula v pepel. Po dolgem iskanju po nahrbtniku le staknem li-

Pieteta

Jahorina in Igman sta pokazala usodnost gorá za življenje stotisočev, če padejo v roke oboroženim krivolokom. Že pred razpadom Jugoslavije se je Slovenija pravočasno obranila nevarnosti, ko je preprečila namero jugovojске, da zlasti Karavanke spremeni v z orožjem načičkano obzidje, s katerega bi Slovenijo spremenila v sedanje Sarajevo.

Gore so po pravilu prirodne ločnice, ki dele ljudstva v ločene celote, te pa se pogosto ujemajo z državnimi mejami. Nekdaj je strah pred neznanim in pieteta do neobvladljivega gorski svet spreminjala v prirodni rezervat, ki ga ni skrnil človeški pohlep in uničevala človeška neumnost. Človeštva ne brzdajo ostrine njegovih »krempljev«, temveč strupenost njegovih odpadkov.

mono, ampak ni noža. Nekaj časa se mučim, da bi jo olupil kot mandarino, pa ni dovolj zrela. Nazadnje jo kar z bajlo razsekam in pojém. Zanimivo, da v hribih nikoli ne čutim njene kislosti. Sicer pa — kaj je v hribih sploh lahko kislega?

Pokukam tudi v skrinjico. V njej preživlja svoje zadnje trenutke žalostno zveržena, premočena, skratka, ugonobljena vpisna knjiga. Ne vem, zakaj je ni društvo, ki oskrbuje te poti, pravočasno spravilo tja, kamor spada in jo zamejnalo z za zimo primernejšo bukvo.

Ja, seveda, pozabil sem povedati — vrh Ojstrice je tole. Malo se še sprehodim po njem. Pred korošiško bajto vidim dve piki, ki nekaj uganjata po snegu, pa tudi na drugi strani, na Jami, se vidijo znaki življenja. Glej no, tamle pa je nekdo nekaj pozabil! Ne, ni! Le rdeča tabla, ki označuje Kopinškovo pot in opozarja, da je pot zelo zahtevna, gleda iz snega. Sneg in veter sta ji iz ledenih kristalov izvezla čudovito lepo pokrivalo. Ko pa se obrnem proti zahodu, okamenim. Vsa zahodna stran neba je krvavo rdeča kot neroden markacist. Na trenutke se mi zdi, da se mi bo zmešalo. Če bi bil človek le še za kanček bolj srečen, bi ga nujno moral zadeti infarkt. Toda če niste še nikoli pozimi stali na kakem vršacu in doživeli kaj takega, potem vam vse to zastoj pravim. Vsa pokrajina, megla tam spodaj, atomi v zraku, prav vse se spreminja in dobiva neverjeten, krvaveč, mišičen navdih. Nepopisno!

KOMU PRIPADA MANJ NUJNO

Vse to me je tudi spomnilo, da bo kmalu mrak in da bo treba preklopiti v četrto, če ga hočem prehiteti. Še enkrat s pogledom zaokrožim po starih prijateljih in se spustim navzdol. Previd-

no, pa kljub temu kar hitro sem zopet na Škarjah. Tu pa tako neolikano piha, da ni za nikamor. Ta jugozahodnik nam bo še vreme skvaril! Toda, glej, tamle — zaplata trave! Neverjetno, kaj vse prenesejo te čudovite skromne blake! Narava jim je poklonila natanko to, kar potrebujejo — sposobnost preživetja. Pri nas ljudeh pa se je malo zmotila — kakšen gram možganov preveč smo menda dobili. Dovolj prostora, da se sedaj po njem motajo in se razraščajo nepravne, slabe stvari, želje in pohlepna nag-njenja. Pa poskusi živeti brez njih, če moreš! Kaj kmalu boš čudak, nenormalnež in v posmeh »razumnim« ljudem. Pa si drzni pomisliti, da je morda ravno obratno! Vsega imamo preveč, ne pa premalo.

Pred pet tisoč leti so še živele modrosti starih modrecev, zapisane v svetih spisih Sri Ispanisad. Že prva mantra jasno pove, da »nekdo« nadzira in poseduje vse, kar je živo ali neživo znotraj univerzuma. Zato bi morali sprejeti samo tiste nujno potrebne stvari, ki so nam dodeljene in ne bi smeli sprejeti drugih stvari, saj dobro vemo, komu pripadajo. Marsikdo od tistih, ki jih poznam in ki bodo morda tole brali, bodo mnenja, da je ta stvar bolj primerna za interno glasilo kake specializirane medicinske ustanove zaprtega tipa. Ampak jaz vas razumem, travno bilje, saj smo si podobni.

Že, toda tale veter tule niti ni najbolj primeren za takale razmišljanja. Sploh pa bo najbrž res, kar so ugotovili že prej:

... all the world cannot be wrong
must be me I don't belong ...

Čutim, da spadam semle, v ta veter in mrz in hvala vilam sojenicam, da so mi že v zibelki gorsko znamenje položile na čelo. Pogledam še na gorečo Babo, ki žari prav tako kot moja ljuba

Slovenija na križišču zgodovine, katere doline so prečesto zavzemali na srečo vedno le začasni zavojevalci, je svoje pravo narodno bistvo obdrževala v visokogorju. Izrazimo goram hvaležnost za to s potrebno pieteto. Med drugim tako, da niti ne pomislimo, da bi v procesu privatizacije gore prodali, podarili ali kako drugače odtujili tudi pod navidez nedolžnim izgovorom (saj ravno taki so najhujši) tujcu (prodajamo stroje, dajemo v najem ljudi, zemlja pa ni naprodaj). Prostituiranje gorá je bilo že to, ko smo že pred davnimi leti vojaške specialke gora lahko kupovali od soplanincev z one strani meje, ki so se z njimi oskrbovali v domačih avstrijskih in drugih časopisnih kioskih.

Dajmo vsaj v gorah prednost domačemu gostu pred tujcem, vsaj v planinskih kočah zunaj obsega žičnic, avtocest in drugega, kar daje prednost motoriziranemu bogatemu tujcu! Ne do-

pustimo, da se uresniči prerokba z naslovnice Tribune z 10. novembra letos, kjer je na Aljaževem stolpu narisana reklama za coca-colo! Gore so se že medijsko oskrunile z mitingi politikov, vendar je bilo to nekaj časa sprejemljivo, dokler se je zdelo, da politiki utelešujejo moralne narodove vrednote. Sicer naj postanejo planine praktični teren za uresničevanje programa **Daneta Zajca** in slovenskega pisateljskega društva, ki jo uvodničar Razgledov kot nepotrebno moraliziranje napada.

V smogu dolin sredi teve reklam in časopisnih stolpcev lahko pozabimo, kdo smo. Pot do sebe je trnova pot očiščenja in spoznanja, kjer je najboljši Weisser Riese dvometrski snežni zamet in najboljši Novi Persil nekaj litrov znojna v smrtnem boju z zimsko naravo.

P and G ali Planine in Gorniki na njih.

Dr. Boris Ogrizek

mama, ko ji ni kaj prav, in se spustim v severni mrak. Sneg na severni strani je že bolj mehak. Sren na vrhu ne zdrži pritiska in se predira, spodaj je pršič. Pa me niti ne moti preveč. Sem že na sedelcu med Škarjami in Rjavičkim vrhom, tik nad Zgornjo Jamo. Prijazno južno pobočje Rjavičkega vrha še kaže sledi smučin, ki so že napol zasute na prav igriv in zanimiv način. Mojster veter je zopet pokazal svoje kipersko znanje. Še nekaj ljudi je torej bilo tu prav tako srečnih, kot sem sam. Kako dobre in radodarne so gore!

POKRAJINA V PROSOJNEM MRAKU

Grintovci tam čez že tudi počasi umirajo, Logarska dolina od Okrešlja navzdol se je že prav tako poslovila od dneva. Prav tu sem pri vzponu naredil posnetek. Slika v objektivu je zatrepetala, ko sem pritisnil na sprožilec, Skuta v ozadju mi je pomežiknila. Ukradel sem trenutek veličastja, sedaj ga nosim s sabo na tistih 24 krat 36 milimetrov. Tam je tudi star viharnik, že popolnoma brez tega, kar bi še lahko imenovali vejevje. Samo deblo s krčljivimi izrastki še sili v nebo, še vedno pokončno, ponosno zravnano. Silen je še. Tako me mika, da bi ga

pobožal po olupljenem deblu, da bi se pričal, če drhti pod dlanjo, če mu še drve sokovi po žilah in jih neznana sila kapilarnega tlaka spravlja do najvišje točke.

Kako si ubog, majhen in nebogljjen, človek! Velik si samo v svojih bolnih, za kakšen kubični centimeter prevelikih možganih. Kaj si storila, Narava? Si vgradila v svoj popolni sistem element samouničenja? Ko sem bil sam pred trindvajsetimi leti še samo smel načrt v glavah svojih staršev, si že stal tu, viharnik, verjetno prav tak kot zdajle. In ko bom že zdavnaj zgnil in zacvetel v barvah žametnih mačeh in nagrobnih vrtnic, boš ti še vedno tukaj, prav tak kot zdajle. Saj moraš še biti živ! Vsaj malo. No, zame si še. Rad bi te pobožal, pa ne morem do tebe. Bi me ta vražji nahrbtnik menda potegnil dol, v divjo globino, ki naju loči. Pa saj te še pridem obiskat, da bova spet kakšno rekla!

Pot se potem tu ostro prelomi in desno in se spusti na Zgornjo Jamo. Ogromne skale in balvani ležijo v tej majhni kotanji, nametani skupaj brez vsakega reda. Vse je večji del pokrito s snegom. Tu, na severni strani, se seseda počasneje, je bolj v zavetrju in lep čas sem ne bo posijalo sonce. Fantastična pokrajina, še posebno v rahlem, prosojnem mraku. Pink Floyd — On the dark side of the moon. Morda so pa Floyd kdaj opletali tod okoli ...

Takole, še spust po temle snežišču in sprehod skozi gozd, pa bom v koči. Zopet imam srečo. Kaže, da se je kakšen preživel, prijateljsko razpoloženi Ajd mudil gori na grebenu in potočil nizdol po strmini nekaj snežnih kep, ki so očistile pobočje do trde, zdrave podlage. Kar završalo je okoli ušes, ko sem se zakadil navzdol. Pod derezami je škripalo, da bi kdo pomislil, da se bodo pravkar razletele na praelemente. Pa so bile dobro pritrjene in povrh še zamrznjene. Tole škripanje pa je zdrava, dobra pesem. Nesrečo odganja in varnost veže nase, saj kaže na pravo podlago.

Kot kamen sem priletel v staro gaz in po njej pohitel gozdu v mračno, dobrodušno naročje. Menda sem podedoval nekaj očetove lovske krvi, ker gozd že od nekaj obožujem in srce se mi trga, ko gledam, kako izginja iz pohlepa po pisanih papirčkih, ki jim pravimo tudi denar. To so tisti namišljeni cilji, ki jih Nejc tako spretno zavrača. To so tisti vrhovi, vrhunci bolanih civiliziranih umov, ki se ne dajo primerjati s potjo, s pravim, plemenitim ciljem.

SILVESTROVO V KOČI

Tale moja pot po gozdu je tako pravilčno, spoštljivo lepa, čeprav se mi dereze zatikajo za korenine in pritlehne ruševne veje in silijo na spotikanje, pa se mi jih zdaj ne da snemati. Kdo

NOVO LETO 1991

*Sneg je naletaval, ko smo odšli navzgor;
spokojna tišina naokrog;
v zadimljeni koči je praznično vzdušje;
iz kota mi nekdo veselo zakliče,
znanka mi zaželi srečo,
pogovarjamo se, kot bi se poznali od malega;
nekdo pravi, maša v kapelici se bo začela;
izza miz jih nekaj vstane,
zunaj je mraz in sneg,
otroci ne vedo, kaj bi;
okrog oltarja sredi gozdne jase se zberemo,
otrok mi je zaspal na rami, ko zapojemo
Sveto noč;
po licih mi spolzi solza,
postane me sram, če me kdo gleda;
podamo si roke in voščimo vse dobro;
otroci se razigrano razidejo:
iz tople kože ste odšli v mraz in sneg,
ko boste veliki, boste razumeli;
mrak se spušča in tišina postane še bolj
spokojna,
usedem se pod smreko, da bi podaljšal
trenutek v večnost;
vse je dopolnjeno;
greh je oditi nazaj med ljudi.*

Miha Velkavrh

ve, če jo bo tudi mojim otrokom dano prehoditi takšno. Če ne bo tudi ta gozd brez vzroka in pomena izgini. Takšne nepomembne smeti, kot smo ljudje v kozmičnem redu, v velevstvarstvu Narave — pa si jemljemo pravico nad takimi dejanji! Mojster **Avčín** pa je vedel in tudi povedal, da je za ravnotežje Narave vsako drevo pomembnejše od človeka, ki ga je posekal. Pred pohlepni ljudmi svari tudi deveta mantra že omenjenega Sri Isopanisada: »Tisti, ki gojijo neznanje, bodo odšli v najmračnejše področje nevednosti. Še slabši pa so tisti, ki gojijo tako imenovano znanje.«

Sem že pri koči! Koča na Jami pod Ojstrico. Hitro zmečem železje s sebe, pritisnem na kljuko in vstopim. V hipu me zalije glasno govorjenje, smeh, zvoki kitare in petje kosmatih pesmic, že prihiti Matej in se reži: »Si že nazaj? Madona, si dober!« In me lopne čez pleča, da me vrže na šank in se mi požirek sline zaustavi v spodnji tretjini požiralnika. Koča je polna prijateljev, pozdravljamo se, od nekod mi priroma v roke steklenka domačega, ki bo zopet pognal

premrlo kri po žilah. V zraku je nekaj prav posebnega, naelektrenega. Pa ja, danes goduje Silvester! Zadnji dan leta Gospodovega devetnajsto dvaidevetdesetega je. Mize so polne steklenic in hrane in to vržem nad peč prepoteno srajco, da se iz nje dvigne oblak pare in sedem k peči, katere toplota mi prijetno omamljujoče objema mrzle kosti, sem tudi sam že pripravljen na drugo praznično dejanje tega dne, ki pa se po lepoti in intenzivnosti s prvimi ne more meriti. Pa tudi jutrišnji dan bo treba proslaviti. Ampak kaj bo jutri, bomo videli jutri, sicer pa — jutri bo današnji dan že lani. »Tomo, daj mi eno pivo...«

P. S.: Za zaključek, v razmislek in morda tudi kot povabilo pa še mantra dva Sri Isopanisada: »Če neprestano živimo na ta način, si lahko želimo živeti na stotine let, ker se s takšnim delovanjem ne bomo zapletli v zakon karme. Za človeka razen te poti ni druge alternative.«

ENAJST UR SAMOTNIH POTI

VETER NA PLANOTI

MARJAN BRADEŠKO

Mrzlo januarsko jutro v dolini Idrjice. Rahla meglica se dviga nad reko, v golih pobočjih pod Šebreljami pa se belijo dolgi ledeni jeziki v strmih grapah. Kakšen zbežan list se premeta po cesti, ki jo veter blago pometa. Zgoraj mora biti prav močan.

Iz Reke se po cesti odpraviva proti Stopniku in pri Tilniku zavijeva v breg. V lepih zavojih se vzpenja dober kolovoz proti Dabru. Star lesen križ ob poti z razpokanim Kristusom je okrašen z borovimi vejicami. Brž ko prideva iz gozda, se v razgreto čelo zažene leden veter, ki naju bo spremljal ves dan. Ob poti naju pozdravi star »pajštu«¹ in takih bo danes še nekaj. Kakor tudi lepih križev in kapelic, ki pozdravljajo popotnika. Nekoliko naprej od Dabra pogled splava daleč prek Planote. Prihajava v njeno osrčje. Izza grička že pogleduje zvonik cerkve svetega Vida. Sama Šentviška Gora je kot izumrla — vsi so v toplih hišah, le veter se samotnen podi po vasi. Visoke lipe so se postavile okrog cerkve na sredi vasi in skozi golo vejevje pogled splava mimo zvonika nekam v modrino neba. Stare freske se belijo v soncu na bližnji

hiši in sončna ura vzradosti oko. Malo nižje pa: »Živel tovariš Stalin!« Škoda.

Kar prek travnikov jo ubereva proti Volčjemu brdu, kjer prepodiva nekaj srnjadi. V sivih zimskih oblačilih živali izginejo v zavetje gozda, ki je tu tisti pravi — s smrekami in bukvami. Spodaj v pobočjih nad Idrjico se namreč pozna vpliv Primorske in prevladuje v glavnem krivenčasti hrast, pa kakšen bor se drži v strmih. Na Volčjem brdu (kaže, da je bilo včasih tu več zverinjadi) je tudi nekaj snega in pobočja na zahodno stran so tako prijetno gladka, da bi se kar zapeljal, če bi se imel na čem. Izredno prijeten in razgiban svet je tu — poln mehkobnih dolinic in rahlih vzpetin.

Vzdolž Bohinjskih gora, ki plaho pogledujejo čez severni rob planote, je razpotegnjen gost bel oblak, značilen za vreme, kakršno je danes. Tudi snežna nevihta za kratek čas zajame tisti konec in izpod jasnega neba prinese nekaj snežink tudi semkaj, prek Baške grape. Proti severu prek travnikov kmalu prideva do Jerovice, samotnega zaselka, ki so ga zapustili vsi — še stare tepke so požagali. Lahamarjeva hiša počasi jemlje konec — stari zvezki iz leta 1914, ko se je Justina v ljudski šoli v Vrhu (današnji Gorski vrh, katerega del je Jerovica) učila lepopisa, pričajo o dolgi zgodovini hiše. Polno prijaznih prostorov z majhnimi okni naju pozdravi,

¹ Zidana sušilnica za sadje; v ljudski govoricu se uporablja tudi beseda 'pajštva', verjetno pa bi našli še kakšno.

ko vstopiva. Črna kuhinja, pred štedilnikom še star lavor, tam nekje 'mendrga'², v izbi račun za elektriko iz leta 1974. Poleg hiše stoji čudovita, še trdna kašča, poslikana s freskami in z letnicami s konca osemnajstega stoletja. Lep 'velb', nad njim 'gank' in vdolbina, kjer je nekoč stal kipec — dve stoletji je varoval hišo pred vsem zlim, ki se je podilo prek planote — vojske, bolezni, vetrovi. Pri sosednji hiši je ravnokar zažvenketala šipa, ki je padla iz opletajočega okna. S slamo krite strehe govorijo o času, ki je minil.

Skozi kozolec s preluknjano streho se odpravi navzgor do roba Planote. Gozd divje buči, ko se vzpenjava na Črvov vrh, najvišjo vzpetino med Baško grapo in Idrijco. Prazna okna Črvove domačije zijajo v naju, ko nadaljujeva pot proti Bukovemu vrhu. Koriška gora na drugi strani doline in greben nad Znojilami se drzno vlečeta noter pod Črno prst. Lansko leto sva ga tik pred novim letom prehodila v celoti.

Kojca je vse bližje in v sedlu pod Bukovim začnjava strm vzpon, ko se je dan že krepko prevesil v popoldne. Naravnost po robu, po strmem pomrznjenem bregu, rineva in bela cerkvice svetega Lenarta na Bukovem ostaja vse globlje spodaj. Na vršni planoti je veter še bolj ihtav. Skrivenčene bukve se upirajo navalom vetra, zabučijo, pa za kratek čas utihnejo in se znova oglase: piščali nebeških orgel. Štiri je ura in noč naju bo spet ujela. Po rahlo za-

² Velika lesena posoda, podobna koritu, vendar skoraj pravilne kvadratne oblike, v kateri so mesili kruh. Nekje uporabljajo tudi izraz 'mentrga' in tudi tu bi lahko našli še kakšen izraz.

sneženem bregu oddriva naravnost dol do Ravne njive in proti Orehku. Lovska koča je še vsa okrašena, pisane žarnice se zarisujejo v padajoči mrak. Novoletno slavje je mimo in lovci so že pozaprlji polkna.

Po robu na Rodne naju spremlja šumenje borovcev v vetru, ki se z večerom le še krepki. Prav na vrhu se dokončno stemni, vendar polovica lune le da toliko svetlobe, da še lepo vidiva planoto pred seboj. Postaneva in poslušava noč. Veter jo preglesi. Nekako ujameva pravo smer, vendar markacij, ki so naju vodile v mraku, ni nikjer več. Pri seniku na robu, ki se preveša v dolino, se ozirava v premikajoče se luči na cesti in njihove odseve v Idrijci. Globoko spodaj so še. Pobočja so silno strma in pomrznjena. Z baterijo se sprehajava po zemljevidu in se končno odločiva za najprijaznejši rob. Hitro se izkaže, da sva imela srečno roko. Stara stezica, ki jo kmalu začutiva pod nogami, je vse bolj korajžna. Na desni pa zija skalni odlom, ves poprhan z ledenim snegom. Po strmem spustu se stezica obrne v desno in ko se izvija iz gozda, se na travniku zarišejo temne kulise svetega Kocijana. Samotna cerkvice čepi v robu nad Reko prav nasproti šebreljske, ki je zlezla na še bolj razgledno mesto.

Idrijca vse glasneje šumi in kmalu poskačeva z roba na cesto, od koder sva se pred enajstimi urami odpravila na to lepo pot. Tudi po dolini zdaj že pošteno piha. Burja ima nocoj na Priorskem svoj koncert.

PLEZANJE PO NAVPIČNICI, UJETI V TRENUTEK ZIME

BISER MED NOTRANJSKIMI GRIČI

DAMJAN SLABE

Med notranjskimi griči v zavetju košatih smrek je pod vasjo skrit zaklad. Tisoče srebrnih kapljic pade vsak trenutek v globel tolmana. Kadar posije sonce, igra tu orkester razkošnih barv. Oko si odpočije, duša nabere novih moči. Je biser in je slap, vse v enem.

Videl sem domačina, ki je spoštljivo gledal v prepad in bil miren kot v molitvi. To je sveti kraj. »V Kotlu si prišel na svet,« so govorile matere svojim otrokom. In ker so starši o svojem izvoru dobili prav tako razlago, so prihajali h Kotlu s spoštovanjem, kot bi verjeli v bajko. »Kjer se potok nad slapom izlije v tolmun, je bilo polno otrok. Najlepši si bil med vsemi, pa sem te vzela ...« Tu ni bilo štorkelj, le čarovnice s Slivnice so na metlah letale čez proti Kleku. Te pa ne prinašajo otrok. Ne vem, kdo bi pri Sv. Vidu na Notranjskem sicer nosil otroke, če ne bi bilo Kotla.

PRESAHNjeno JEZERO NAD SLAPOM

V sveži jeseni sem šel prvič k slapu. Slišal sem, da prinaša otroke na svet, pa sem se hotel prepričati. Med trsjem, preko močvirskih luž, po vlaki, kot skozi labirint. Potem dolina in potoček v njej pokazeta pot.

V blatu zagledam odtise šap. Medved! Oziram se po drevesih. Enoletna hčerka se v nahrbtniku ne zmeni za moj pospešen srčni utrip. Toda saj so samo stopinje, medved je odšel svojo pot! Vsaj prepričati se hočem v to, oči pa imam na široko odprte.

Kasneje postane svet bolj pregleden. Končno! Tolmuni, kot cvetni popki, in voda, ki prši preko petdesetmetrskih skal v cvetnih pahljačah. Nad tem pa se dviga mavrica... Nesebično darilo narave nenasitnemu človeku. Poslušam, strmim, fotografiram. Tu je človek resnično bogat. Bogat doživetij. Maja pa namaka svoji nogici v tolmunu, da bi že skoraj začel verjeti v bajko...

Ta potok so domačini leta 1963 in 1964 z garaškim delom pregradili z ogromnim jezom. Voda se je le počasi polnila za pregrado. Že so prvi splavarji zapluli po gladini, v kateri so si svoje krošnje ogledovale smreke, bukve in breze. Vsa dolina je bila eno samo jezero. Potem je prišel naliv. Niti molitev, niti kletev ni pomagala. Jez je zanihal in moral popustiti. Tone vode so neukročene bruhnile po strugi čez steno. Bila je noč. Nihče ni videl. Le bobnenje iz Kotla je naznanilo, da jezu ni več. Samo še mlaka in nekaj štrlečih kolov na robu spominja na presahnjeno jezero nad slapom.

V LED VKOVANI VSI BISERI

Že december je bil mrzel, januarja pa je mraz šele zares pritisnil. Telefoniram. Novice so ugodne. Prepričam še Mireta in Izidorja, pa se zadnjo soboto v januarju že navsezgodaj odpeljemo proti Cerknici in naprej mimo Cajnarjev. Malo se še dvignemo in že zagledamo vasico s cerkvico na sredi. Vse se še zavija v tople »kovtre«. Parkiramo pred trgovino, ki je videti kot kakšna planinska kočica. Krame imamo dovolj, da nas prodajalka samo začudeno gleda. No, lovce je že videla, toda takele tipe ... Verjetno smo prvi alpinisti v vasi.

Potem zagazimo v pršič. Spustimo se levo do potočka. Vse je zamrznjeno. Puhasta bunda mi nekaj časa ni nič odveč. Gazim sneg in se borim s tistim starim prijateljem, ki me spremlja pred neznanim. Strah ali trema. Vseeno mu je, kako ga imenujem. In prijatelja - bosta zadovoljna, ko pa bi šli lahko plezat kakšen bolj znan slap? Velikokrat se je težje odločiti, čigav predlog za turo bo obveljal, kot pa potem preplezati smer. Ljudje imamo precej različne sposobnosti za prepričevanje drugih. Eni vedno navdušujejo, drugi pa morajo biti navdušeni.

Danes je obveljala moja, bom pač moral kakšno Taskovo pripombo požreti, če slap ne bo tako zanimiv, kot sem ga opisal. Mire mu bo pri tem veselo pomagal. Ko pa smo na skali, s katere se vidi ves slap, zastrmimo. Nismo prišli zaman! Vsi biseri so sedaj vkovani v led, a bomo so še vedno veličastne.

Malica, priprave - kot ritual. Potka na desni nas pripelje pod to ukleščeno lepoto. Pogled spleza prek slapu do roba. Bomo prvi plezali v tem svetišču narave?

PRVO IN DRUGO PLEZANJE

Začnem nekoliko na desni. Led je zaradi mraza prekrhek, toda dereze prijemajo, »stroja« pa sta z drugim zamahom zanesljiva. Ko roka s krepkim udarcem zasadi konico orodja v led, se ledni kristali razprše v zrak. Zdi se, kot bi slap za trenutek oživel. Ne morem verjeti, da se bo ves ta led sploh kdaj stopil. V tem mrazu že ne.

Plezam. Za seboj puščam brazgotine. Na srečo jih bo prva otoplitev, morda že opoldansko sonce, zbrisala in vse bo kot je že tisočletja. To me pomirja. Dobro nam gre, le zadnji metri so popolnoma navpični. Zavrtam dva klina, ker je led nekam votel, tretji pa mi po nerodnosti odleti čez drsalnico. Pred leti je s polovice slapu že zdrsnil neki otrok, a jo je poceni odnesel. Kljub temu nekoliko premišljam. Zberem se in po nekaj zamahih že varujem prijatelja z roba.

Še enkrat se spustim po stezi okrog, da poiščem ledni vijak. Mire gre solidarno z menoj. Klin je kmalu zopet moj. Dereze imam še vedno trdno pritrjene na plastične čevlje, ledni orodji za pasom. Ozrem se po preplezani smeri. Skozi goste krošnja smrek je posijalo januarsko sonce in obsijalo to čudo narave. Ni ne vem kako toplo, a vseeno dobro dé. Slap je sedaj še lepši.

Zadovoljen sem, a le za trenutek. Isti hip se nasedi v meni nemir, neukrotljiva želja, da bi še enkrat preplezal slap. Sam, brez varovanja. Hočem odgnati predrzno misel. Sem utrujen? Naj pridem raje drugič? Bom zmogel? Naenkrat ne razumem več samega sebe. Je to pohlep po doživetjih ali bahaštvo pred prijateljem, ki sta prej malo preveč komplicirala? Izzivanje ali predrznost?

Prepozno! Ne znam se upreti. Vem, da bo šlo, ta hip vsaj verjamem v to in morda je prav to ključ uspeha. S prvim zamahom preženem vso nervozo. Zanesljivo pridobivam metre. Uživam v gibanju. Vem, kaj počnem in dobro mi gre. Prisegam na prijatelja, ki mi zanesljivo podaja vrh. Tako presneto lepo je biti včasih sam!

Ozrem se po preplezanih metrih. Prijatelj je še vedno spodaj in me opazuje. Verjetno je ta trenutek bolj napet kot pa sem sam, ker ve, kaj lahko pomeni padec in ker mu misli niso zaposlene s tem, kako bo zabil »bajlo«, kam postavil dereze. Zase že vem, da prav nič ne uživam, če varujem kot zdaj drugi in opazujem prijatelja, ki se prebija čez težavno mesto. Preveč imam časa in razmišljam o samih čudnih rečeh. Sovražim čakanje. Krivico delam domačim, če se tura nepredvidljivo zavleče in jih pustim neusmiljeno čakati, kdaj bom pozvonil pri vratih.

TA SLAP JE KOT ŽIVLJENJE

Zadnji metri so najtežji. Voda se je tu ujela v čudovitem lednem pajčolanu, ki je lep za oči, v meni pa ne zbuja posebno prepričljivega občutka trdnosti.

Pred kratkim sem bil po naključju s skupino invalidov. Omejeni so v gibanju, toda njihova volja nima mej. Neka ženska je govorila o svojem podvigu, kako se je prvič sama pripelja-

la dva kilometra daleč na vozičku, s takim žarom v očeh, da še nisem videl alpinista, ki bi tako navdušujoče opisoval svoj vzpon. Kar se gibanja tiče, sem vsak trenutek lahko eden izmed njih, toda njihove volje in skromnosti v pričakovanjih ne morem doumeti.

V mislih preplezam zadnji skok. Ta slap je kot življenje: se rodi v tolmunih, se razprši v tisočerihih trenutkih (kadar posije sonce, so nekateri celo zlati), se zrelo zbere v reki in zbeži proti morju. Niti za trenutek ne steče nazaj, le v ravninskih okljukih se ozira po prehojeni poti.

Sedaj pa je slap zamrznjen. Tudi trenutke je potrebno včasih ujeti in jih postaviti na pravo mesto.

V mečih čutim bolečino in tudi roka ni več tako odločna, pa vendar tudi zadnji skok kar dobro zlezem.

Na vrhu mi ni žal za ponovitev. Če bi lahko posodil občutke po vzponu tistim, ki radi izzivaje vprašajo »Zakaj plezaš?«, bi morda razumeli. Tako pa živijo v nevednosti in so ravno tako srečni. Ali pa še celo bolj. Prihranjene so jim tiste muke, ko človeka tako vleče v hribe, pa preprosto ne more.

Krepko si stisnemo roke in odrinemo po gazi proti vasi. Domov, k družini, ki čaka, da pozvonim pri vratih in da skupaj preživimo še ostali del podarjenega dneva.

V KAKŠNE HRIBE NAJ GREMO, KO JIH POBELI SNEG

PO SLEDOVIH GOZDNIH ŽIVALI

HELENA GIACOMELLI

Nismo se preveč branili, ko nas je jesen z dežjem, meglo in krajšim dnevom privezala k toplemu ognjišču. Delo se vedno najde, če ga le hočeš videti: okrog hiše in v njej, v stanovanju... pa še vse tisto pride na vrsto, kar smo med dolgim potepuškim poletjem odrivali v kot. Ko zunaj neprijazno opleta veter in se med dežnimi kapljicami vrtinčijo bele zvezdice, odpiramo predale spominov in urejamo razmetane barvne podobe - doživetja s planinskih izletov: nežne cvetlice - samotarke v skalnih razpokah in otoki pašniških rož, debeli pogledi krav, lagodno kačaste stezice in raztegnjene navpičnice, široki razgledi na grebene vršacev s puli ovratnikom iz megle ter pogledi v bližnjega oko.

Prijazno nam je ob tem pri duši - ne zebe nas v noge, ne kaplja nam za vrat, ne biča nas veter v obraz, ne tipamo skozi meglo, iščoč znane oporne točke - toplina, ki uspava. Pomehkuži. Razkrajja kondicijo. Potem pa se čez dan ali dva - kot vedno po dežju - zjasni. Na obzorju se zableščijo sveže pobeljene gore z rožnatim nadihom poznopoldanskega sonca. Privid, ki te spravi na noge. Premakne iz telesnega (in duševnega) brezdelja.

»Jutri pa tja gor,« v mislih že gaziš nedotaknjeno belino. Ne segaš po najvišjih vrhovih - ti so zdaj le za alpiniste in izkušene gornike. Kakšno planino ali srednjegorsko »kopo« boš pa zmogel »dati podse«, kot to zmorejo mnogi med nami, povprečnimi planinci. Poleti pa znova v skale, strmo in visoko nad dolino.

In greš naslednji dan na kratke ogledne (in nabitranje kondicije). Do meje, kjer stoji neviden napis »Nevarnost plazu«.

Kljub megli je v gozdu svetlo - čez pokrajino je botra Zima razgrnila belo puhasto odejo, da so tudi skale dobile gobaste klobuke, drevesa pa

plašče do tal in bele škorenjce, da jih ne bo zeblo v bose noge. Le drobno vozličaste macesnove veje so gole. Sledovi gozdnih živali se vlečejo po pobočju kot šivi na prešiti odeji. Manjše, večje in za snežakov trebuh zajetne snežene krogle so se zbalinale s travnate vesine na stezo - dovolj za pokušino.

Ko se sneg uleže in se megla zniža do prvih hiš v vasi pod bregom, zagledaš nad seboj eno samo modrino in ker je nedelja, ko so pumparice že skoraj »takmašna« obleka, vzameš pot pod noge. In pod roke - s smučarskimi palicami.

Od Jurčka v Smrečju mimo Podkrajnikove kmetije na Gojško, Malo in Veliko planino vodi sončna steza. Pravzaprav samo stopinje v snegu: plitve, za čevelj globoke in nadkolenske v zametih.

V soncu je vsaka pot preprosta in prijazna. Toda če ni v svežem snegu nobene človeške stopinje, ti pa planine že nisi prehodil niti poleti, se ne odpravljaj tja brez vodnika! Povedal ti bo, kako zahrbtna zna biti šele v navezi z meglo in snegom. Menda tedaj samo domačini vedo, kod in kam. Pa še oni se v takem raje držijo varnega zapečka.

Sneg upočasni korak - dve uri do dve uri in pol je zmerne hoje do Domžalskega doma na Veliki planini. Iz Stahovice mimo Sv. Primoža in nad Pasjimi pečinami, kjer spomladi ženejo živino na planinsko pašo (sneg zlije spodnjo stezo s strmino pobočja in je prehod po njej prej izzivanje kot dokazovanje poguma), pa tri ure in več za tiste, ki so programirani za razgledovanje (iznad nakodrane megle se rišejo pravljeno bele gore, nad dolino pa prši sonce svojo čudno rdečkasto vijolično svetlobo).

Da pa se priti, pravilneje rečeno priteči, tudi prej kot v poldrugi uri - s pogledom v tla in v prijateljev hrbet. Vsak si ureže užitek po svoji meri.

TRIJE SLOVENSKI ABSOLVENTI MEDICINE NA STREHI AFRIKE

GORA URESNIČENIH SANJ

URŠKA ZUPANC, JANEZ KOROŠEC

Pot iz zambijske prestolnice Lusake proti Nairobiju, od koder smo imeli predviden polet v Evropo, je bila že zaključni del našega štirimesečnega bivanja na črni celini. Kot absolventi medicine smo se že v Sloveniji več mesecev pripravljali na delo v Afriki - strokovno, z zbiranjem zdravil, sanitetnega materiala in finančnih sredstev. V Univerzitetni bolnišnici v Lusaki smo se prvič resnično srečali z mnogimi tropskimi boleznimi, o katerih smo do tedaj le brali. Na misijskih postajah, kjer z vso zavzetostjo delajo tudi slovenski misijonarji, smo okusili odgovornost samostojnega zdravniškega dela. Zambijo smo zapuščali obogateni za bodoče strokovno delo in življenje.

In že smo stali pod mogočno goro bogov, skoraj šest tisoč metrov visokim velikanom, ki ga pokriva sneg, čeprav kipi kvišku iz prostrane savane le nekaj stopinj južno od ekvatorja.

POLE, POLE!

Trije od skupine sedmih smo že dolgo gojili željo stati na najvišjem vrhu Afrike. Ljubezen do gora tudi tako daleč od doma ni zamrla.

Po uspešnem zbiranju opreme in obveznega vodiča, kuharja in nosačev smo krenili na negotovo pot. Kmalu smo srečali skupino vračajočih se usahljenih Nizozemcev (It is a hell and bloody cold up there!). Nam pa se je pot zdela tako udobna! Hojo med visokimi drevesi je spremljala predirljivo vreščanje opic in ptic.

Idilo je skalil hud naliv. Mokri, blatni in slabe volje smo zagledali kočo Mandara, prvo postojanko na 2700 metrih nadmorske višine.

Kuhar, nosači in vodič so se porazgubili po hišicah, kjer so si zakurili ogenj, kuhali večerjo in se greli. Naša trojka je ostala v hladni osrednji koči. Prikupna skupna ležišča pod streho so vabila k počitku. Kljub dobri električni razsvetljavi iz zbrane sončne energije smo po okusni večerji hitro zlezli v vlažne spalne vreče in med raztreseno prtljago zaspali. Sredi noči nas je zbudilo divje škrebjanje. Za pest velike luknje na nahrbtnikih in koščki raztrganega toaletnega papirja so pričali o zločincih. Z Andrejo sva se lotili krpanja lukenj, Janez pa je le zadovoljno ošinil svoj varno bingljajoči nahrbtnik.

Iz turobne noči se je rodilo prekrasno sončno jutro. Kuhar Hamadi je skuhal dober zajtrk, vodič Muhamed pa je napovedal lepo vreme in cilj tega dne - kočo Horombo 3700 metrov visoko.

Gozd se je po prvem vzponu razredčil; možnosti, da bi nam pot prekrizal leopard, je bilo vedno manj. Nenavadno rastje je bilo v soncu še lepše. S hitro hojo smo si želeli dokazati, da fizično le nismo tako slabo pripravljeni, čeprav je bil zadnji vzpon na Dolkovo špico odmaknjen že več kot pet mesecev.

Ta dan smo srečali le nekaj belcev, ki so se vračali z vrha. Večina je preklinjala višinsko bolezen - od močnih glavobolov, vrtoglavice in bruhanja do bolečin v trebuhu in drisk. Neki še bolj bled Anglež je razburjen razlagal, kako je

Postoj, trenutek, kako si vendar lep!

Hodila sem, se vzpenjala. Moči so pojemale. Vrh se je približeval. Stopila sem pod steno. Hladno, večno, mogočno - a vendarle tako prijazno. Zdela se mi je kot babica. Za vsako malenkost te obdari . . .

Priplazim se na vrh. O, da bi temu trenutku odvzela čas in mu vlila večnost! Vlekla bi ga v neskončnost. V čas brez časa.

Mojo dušo polni radost, moj ego je popolnoma svetel. Jaz in moji notranji prijatelji - tako nedolžni, tako svetli v tej drugi dimenziji nedolžnosti, v svetu Lepote. Stojimo tik pod soncem, sinje modrim nebom. Sonce - sama pozitivna energija ga je. Nebo - oh, nebo! Zaplavala sem v nebo. V brezskrbno in prijazno.

Za božjo voljo - nočem se vrniti! Tu so toni mojega življenja, v duru zaigrani.

Doli pa megla, dim, brezveznost. Delamo se fine - naj šole, naj službe, naj obleke. . . V nas pa sama negativna energija in neka želja - odkrita ali ne. Poznana ali nepoznana. Komaj čakamo, da izbruhamo to črnino. In želimo, da bi trenutki trajali še manj, kot trajajo. Pa čeprav vedno stokamo, kako nam primanjkuje časa, si želimo, da bi čas tekel hitro, hitro, še hitreje, najhitreje . . . Verjetno bi se nam zdelo več trenutkov lepših, dražjih.

In spet se zavem, kje sem. Zavem se, da z mojim razpravljanjem o bednem mestnem življenju onesnažujem to okolje. Okolje brezčasnosti in večne lepote. Zaupanja. Prijateljstvo. Tu zmorem reči: Postoj, trenutek, kako si vendar lep!

Še to bi rekla: Gore, ljubim vas!

Sergeja Terpin

na robu kraterja izbruhal že vso čokolado, pa še ni nehal.

Le kaj nas čaka?

Pogum nam je vtila ameriška trojica starih planinskih mačkov. Prišli so brez posebnih težav prav na vrh. Svetovali so nam zelo počasno hojo. Tako smo taktiko hoje povsem spremenili in s tem spravljali ob pamet vodiča in vso posadko. Nosači so jo odkurili naprej v veri, da mi že ne bomo prilezli na vrh. Naš odgovor je bil le »Pole! Pole!« (Počasi! Počasi!).

TAKTIKA ZA VRH

Pozno popoldne smo dosegli kočo Horombo. Vodič nam je predlagal vsaj enodnevno aklimatizacijo, kar pa se ni skladalo z našim časovnim in finančnim izračunom. Odločili smo se za zanimivo varianto: pole-pole, analgetik in diuretik.

Na višini 4000 metrov je zelenje počasi izginevalo, nosači so drva za zadnjo postojanko nesli s seboj. Okolje je postalo podobno lunini površini, mi pa s počasno hojo vesoljcem v breztežnosti. Vodič se je zaradi nenehnega čakanja in vetra prehladil.

Oba vulkanska vrhova Kilimandžara sta bila sedaj že kot na dlani. Na naši desni je kipel v nebo pet tisoč sto metrov visok Mavenzi, ki s svojimi ostrimi skalami prav nič ne spominja na ugasli vulkan, ampak priča o strahoviti eksploziji v svoji zgodovini. Na drugi strani nas je čakal naš cilj, mogočni Kibo.

Muhamed se nam je med potjo pohvalil, da je že vodil Slovence, na vrhu pa da je bil že najmanj desetkrat. Vedel je povedati, da zadnjo postojanko, kočo Kibo, dosežejo skoraj vsi, od teh precej tudi Gilmans point, točko na robu kraterja, le peščica pa doseže sam vrh, Uhuru peak 5895 metrov visoko. Potihem smo si želeli najvišje.

Kamnito kočo Kibo smo dosegli že med naletavanjem snežink in po ameriških navodilih - med zadnjimi. Tam pa višina, mraz in pričakovanje. Vendar ni lepšega kot spanje v spalni vreči, ko se v notranjosti prijetno segreje.

Pol enih ponoči je bilo treba zlesti iz toplega zavetja in ob svečah so sledile še zadnje priprave. Nekaj plasti obleke je bilo potrebno odlučiti, pižama in dvojna trenirka pa so pod bundo ravno še našli prostor.

Muhamed si je optal edini nahrbtnik z nekaj čaja in čokolade, nosači in kuhar so odšli nazaj spat.

Korak za korakom smo v vrsti sledili Muhamedu in spoštljivo dihali. Vsak pri sebi je premišljeval, kdo bo prvi začutil glavobol ali bolečine v trebuhu. Ali bo to ravno on?

Na višino 5000 metrov nas je opozorila tabla. Snežne zaplate so bile vedno boj strnjene.

Dosegli smo nekakšen bivak. Janezu se je zazdelo, da ga bo začela boleti glava. Soglasno smo zaužili vsak en analgin. Malo nad nami sta se svetili dve lučki - Francoza, daleč pod nami - Japonec.

Avtomatičnost zibajočih se gibov je spremenila čas v nedoločeno razsežnost. Nismo vedeli, ali traja hoja po temi že celo večnost ali pa smo točko Gilmans dosegli presenetljivo hitro. Jutranja zarja in počitek sta naredila naš dosežek še bolj veličasten. Gilmans point, 5680 metrov, ob pol sedmih. Nikogar ni bolega glava, mislili smo samo še na vrh Uhuru. Vodič je prosil za še en analgin.

JAMBO, VSI PRIJATELJI!

Šli smo dalje. Hoja po robu kraterja je bila enostavna in sneg ravno pravšen za hojo. Muhamed je z olajšanjem odstopil nahrbtnik. Uživali smo pogled na stene večnega ledu in snega na desni, ki so se v stopničastih skokih vzpenjale proti nebu. Za nami se je Mavenzi med oblaki kopal v jutranjem soncu.

Vodič se je vedno pogosteje ustavljal in kazal s prstom, kje je točno vrh. Nato pa se je kakih sto metrov pod vrhom ustavil in odločno dejal, da bo počakal kar tam. Počitek ob cigareti, analgin in naša prigovarjanja so pripomogla, da smo vrh dosegli skupaj.

Tu smo, na najvišjem vrhu Afrike! Jambo - pozdravljeni bogovi Kiba! Jambo, Stara Fužina, Maribor in Kamnik pod Krimom! Jambo, mama in ata in vsi!

Kdorkoli se bo v prihodnosti odpravil na goro bogov in bo listal po vpisni knjigi v koči Mandara, bo poleg neke izjave »Life is like oxygen!« našel tudi naš stavek z dne 24. 3. 1993: »Thank you Kili for accepting us so friendly! Urška, Janez and Andreja.«

Enajst dolgih pešpoti

V mednarodni krovnici zvezi Evropskih dolgih pešpoti EWW je zdaj včlanjenih 27 evropskih držav z več kot 50 planinskimi in popotniškimi združenji, ki štejejo skoraj pet milijonov članov. Med njimi je tudi Slovenija in naša Komisija za evropske pešpoti pri Planinski zvezi Slovenije. Skozi Slovenijo potekata dve dolgi evropski pešpoti, in sicer s severa na jug E 6 in z zahoda na vzhod E 7. Za tiste, ki bi spomladi želeli hoditi drugje po Evropi, je zdaj na voljo nov pregledni projekt evropskih dolgih pešpoti, na katerem so vrisane vse dolge popotniške poti od E 1 do E 11. Izdala ga je znana založba Freytag & Berndt.

TAKO ZANIMIV JE LAHKO IZLET PLANINSKEGA DRUŠTVA

KORAKI PO LAGORAIU

RAJKO SLOKAR

Prvo naslednje postajališče naj bi bilo na prelažu Rolle (1980 m), smučarskem mogotcu. Avtobus se je v gneči po prvih serpentinah dobesedno prebijal proti vrhu. Tam je bilo dve uri časa za malico in ogled dveh jezer Colbricon (1909 m in 1922 m) pod istoimenskim travnatim in porfirnim kamnitim vršacem (2603 m), vpadljivo večjo gmoto v gorski verigi Lagorai, razprostirajoči se od prelaza Rolle na severovzhodu do mesteca Levico blizu Trenta na jugozahodu.

Šli smo proti jezercema. V programu je sicer pisalo pol ure sprehajalne hoje v eno smer, a hodili smo dobre tričetr ure.

Gruče obiskovalcev, ki smo jih srečevali na dobro zaznamovani stezi, so oznanjale, da se bliža konec italijanskih avgustovskih počitnic in da si ljudje ob koncu želijo ogledati vsaj dve izmed osemindvetdesetih lagoraiskih jezer.

»Pohitite!« je mimoidočo družino pozdravil resnoobrazni šaljivec Vlado, ko smo se vračali od jezer. »Vrata k jezerom že zapirajo, ker bo kmalu poldan in v koči torej ne boste mogli kupiti razglednic!«

Za nami se je sprožil plaz otroškega joka in smeh očeta, ki je jel otroku pojasnjevati Vlado-vo hribovsko šaljivost.

SLOVENSKI POGOVOR Z ITALIJANSKIM JEZEROM

To je bil že četrti dan osrednjega letnega izleta Planinskega društva Nova Gorica v malokomu, tudi Italijanom, znano pogorje Lagorai s Cimo d'Asta, ki leži med Trentom in Val di Fiemme na zahodu, dolino Sugana na jugu ter prelazom Rolle in dolomitskim pogorjem Pale di San Martino na severu.

Na pot smo šli ob 6. uri predzadnjo soboto v avgustu. Po 280 kilometrih vožnje mimo Padove in nato v gneči proti severu ob reki Brenti do doline Sugana smo pri kraju Strigno zavili proti vzhodu in prišli v Pieve di Tesino. Tam je naš avtobus po ozki cesti zapeljal naravnost proti severu ob gorski rečici Grigno do kampa Val Malene (1100 m). Po 7 kilometrih ozke ceste smo morali tam izstopiti, ker do izhodiščne planine Sorgazza (1450 m) 12-metrski avtobus ne bi mogel prevoziti dveh ozkih in strmih serpentin.

Kasnili smo kar dve debeli uri in dodati je bilo treba še poldrugo uro hoje po asfaltnem cestišču do Sorgazze. To je pomenilo, da se ta

dan ne bomo mogli povzpeti na Cimo d'Asta (2847 m), najvišjo goro v granitnem pogorju, ki se prav po tej kamnini loči od sosednje porfirne lagoraiske verige, vendar jo v gorniški literaturi in praksi prav zaradi bližine in prelepih gorskih jezer - vseh skupaj so jih našteali 98 - in prostраниh gozdov obravnavajo kot celoto.

»To mi ni všeč,« je na ozki asfaltni cesti do Sorgazze tarnal Boris. Iz kampa so nas namreč več kot dva kilometra spremljali glasni pozivi po zvočniku, naj se Peppi ali Carletta javita pri vodstvu tabora - kot da ni drugega načina, ki ne bi motil divjadi in gorske tišine žejnega planinca!

Od obljudene Sorgazze smo po dobro označeni stezi 327 v skupinah in pozdravljajoč številne planince v slovenščini in italijanščini in v treh urah prišli do planinske postojanke Ottone Brentari (2473 m). Na predzadnji vzpetini smo se še malo osvežili. Tam so se vode zbrale v slap. Očitno je bilo, da se rečica Grigno rojeva iz jezera Cima d'Asta. Vrh je bil v oblakih in po zadnji daljši skalnati vzpetini smo se znašli med jezerom na levi in krajšo vzpetino na desni, kjer je na razglednem in varnem mestu stala postojanka. Ko nas je prikupni oskrbnik **Duilio Boninsegna** porazdelil v dve spalnici - naš obisk smo bili najavili že v maju -, smo se zbrali na robu nad jezerom, občudovali v njem različne sinje odseve južne stene Cime d'Aste ali Cimo-na, ki jo je že leta 1845 preplezal štirinajstletni

Cima d'Asta z istoimenskim jezerom: ko smo prišli tja, so se gorski vrhovi nad jezerom še videli. . .

Giuseppe Loss iz bližnje Caorie. Z jezerom in steno smo se pogovarjali s slovensko pesmijo. Pozneje pri skupni večerji nas je ta pesem povezala tudi z glasovi in srci drugih gostov.

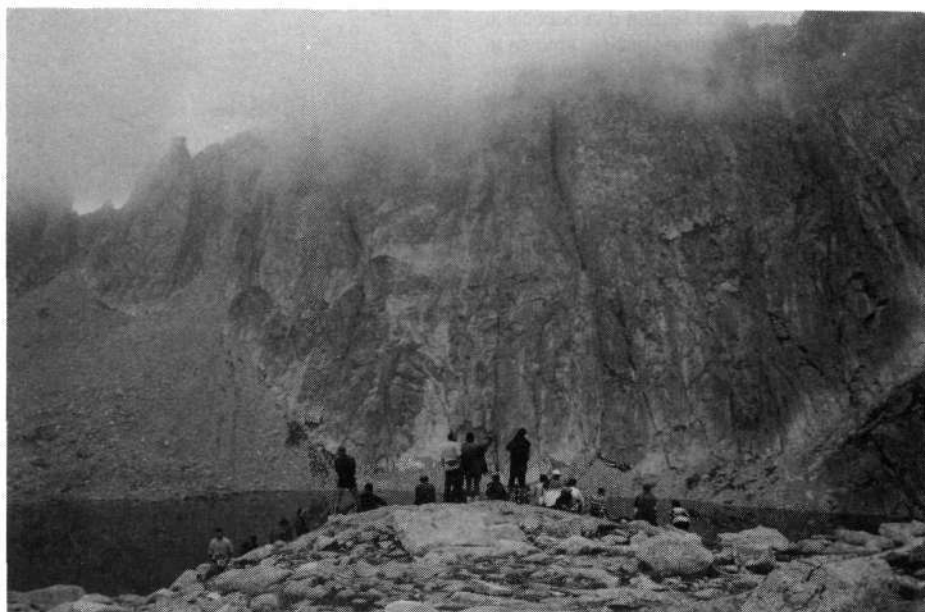
BOGAT RAZGLED Z DVATISOČAKA

Naslednje jutro, bila je nedelja, smo se namenili na vrh in nato v prečnem spustu po stezi Col del Vento, ki vodi po vzhodnem delu dolgega proti severu spuščajočega se grebena do mosta Serrai štiri kilometre od gorske turistične vasi Caoria. Tam naj bi nas čakal avtobus. Začeli smo se zelo počasi vzpenjati do škrbine Forzeleta, se tam spustili proti severu za 70 višinskih metrov in nato po odcepu steze 364, ki vodi prek dola Cima d'Asta v dolino Regane, odšli navkreber proti vzhodu na vrh. Do tja smo prišli v poldrugi uri zmerne hoje. Razgled je bil bogat. Proti zahodu se nam je odprla celotna lagorajska veriga, od Cavallazze (2324 m), Colbriconi in prepadne Cime di Cece (2754 m) na severnem delu do Coltoronda (2530 m), Cime Busa Alta (2513 m), Cardinala (2481 m), Cauriola (2494 m), znanega iz 1. svetovne vojne, in Monte Laste delle Sute (2616 m) v osrednjem delu vse do prelaza Manghen (2018 m). Za to verigo je padla v oči snežna belina visokogorskih skupin Brente, Amadelle in Pressanelle. Na severovzhodu so se nam ponujali vrhovi dolomitske skupine Pale di San Martino ter na severu in za njimi široka Marmolada in nižji vrhovi latemarske skupine. Ne vzhod in ne jug nam nista bila razgledno naklonjena prav zaradi hitro dvigajoče se soparne tančice.

Po nepolni uri počitka smo se porazdelili in se spustili po stezi Col del Vento. Pot zaradi proženja kamenja ni varna, zlasti v strmini do sedla pod vrhom Col del Vento (2636 m). Na enem mestu nas je zadržala spuljena varovalna pletenica. Vendar je bila pot lepo zaznamovana vse do prehoda steze na gozdno cesto, kjer so marsikoga popikale ose in kjer smo se naužili hladne vode iz skalnega izvira. Od gozdne meje pa do gozdne ceste je bila dokaj položna in vijugava ter zato za marsikoga dolgočasna in utrujajoča. Dvesto metrov od mostu navzgor po strugi čiste rečice Vanoi, kjer se v gore proti jugozahodu zajeda prijazna gozdnata dolina Cia, sta nas ob robu obiskovanega sončnega travnika in zraven vojaške cerkvice čakala voznik Vlado in žejetešiteljni kuhar Angel. Po štiri- do peturnem spustu - zadnji skupini sta utrujeno in z negotovanjem dospeli ob 13.30 - sta se utrujenost in nejevolja polegli, brž ko smo zvedeli, da nas v San Martinu di Castrozza za vzpon do Rosette čakata sedežnica in gondola. Na preži je bilo le upanje, da nas bo tja Vlado uspel pripeljati do 16. ure.

NA VRHU TRITISOČAKA

Tako se je tudi zgodilo. Popoldne smo bili že v postojanki in smo tako opravili skok iz granitnega v dolomitsko pogorje, da bi se naslednji dan po lažji poti povzpeli na Vezzano, najvišji, a sorazmerno lahko dostopen vrh skupine Pale di San Martino (3192 m). V koči Rosetta so nas porazdelili v dve skupini, eno v dve sobi v glavnem objektu, drugo v zanemarjeno depan-

... ko smo se pred jezero postavili za skupinsko fotografijo, so se pripodili oblaki in vrhove poskrilili.

Foto: Mirko Bijuklic

danso. In to so storili, čeprav je najemnik in oskrbnik **Bruno Cemin** vedel za naš prihod že v maju! A postrežba je bila kar hitra, hrana kakovostna in cenovno sprejemljiva.

Naslednje jutro je bilo oblačno in povrh je še bril močan južni veter. Toda ko je prva skupina prišla na sedlo, so se oblaki razpršili. S sedla smo se spustili po stezi 316 v spodnji del Valle dei Cantoni, naleteli na prvo snežišče in pred seboj proti severozahodu v soncu zaznali sedlo Travignolo (2925 m).

Kaj kmalu na sredi strmega dola je zmanjkalo markacij, tako da nismo koj opazili, kje zavije pot proti bivaku Fiamme Gialle (3005 m) pod zahtevnejšim Cimon della Pala. Zavili smo v desno, ne da bi točno vedeli, ali smo že pred gmoto Vezzane. Pri škrbini, pod katero smo pod kotom 75 stopinj zazrli ledenik Travignolo, smo vijugali po prostranem meliščnem pobočju na desno navkreber in po 100 metrih višinske razlike počili na sedlu med vrhom Il Nuvoło (3075 m) ter Cimo della Vezzana. Barvne markacije ni bilo več. Namesto da bi upoštevali označeno pot na planinskem zemljevidu, smo sledili možicem na levo naravnost gor po grebenu. Na vrh smo prišli po treh urah in 45 minutah počasne hoje in tako ugotovili, da med napisom ob Rosetti (4 h) in v biltenu SAT (Societa alpinisti Tridentini, Sezione del C.A.I. - 3.15 h) obstaja razlika, ki temelji na počasni in zmerno hitri hoji; torej ne upoštevajo povprečne ali zmerne hoje. V pajčevino odeto nebo nam ni

ponudilo širokega razgleda. Vidni sta bili le Cima d'Asta in Marmolada.

Po isti poti smo se v kočo vrnili po dveh urah in 20 minutah z vmesnim odmorom in čakanjem, da je mojster umetniške fotografije Rafko naredil več posnetkov po meliščih in drobirju natrešenega cvetja, a brez viole calcarate, dolgoostrožne vijolice.

To je bil programiran popestritveni skok iz lagoraiske skupine.

GORSKI VRH, PODOBEN KRNU

Po colbriconskih jezerih naj bi se v lagoraiskem pogorju povzpeli na Cauriol ali Cardinal, si ogledali lepote jezera Lagorai (1870 m) in višje ležeči jezera Mombasel (2258 m) ali Cimo delle Sute (2616 m) in opravili še krožno pot ob prelazu Manghen.

Edina planinska postojanka SAT v pogorju, Rif. Sette Selle (2014 m), ki ima 50 ležišč in ki torej lahko sprejme večjo najavljeno skupino, je na njegovem južnem delu in je glede na lego in komunikacije neprimerno izhodišče za enodnevnne izlete. Zato smo se nastanili v campingu Spiaggia v Caldonazzu ob istoimenskem jezeru. Sicer pa je za manjše skupine na voljo veliko manjših zasebnih planinskih koč, v turistične namene prirejenih planšarij in bivakov.

Iz Val di Fiemme se v pogorje zajeda več gorskih dolin, dolgih šest do devet kilometrov. To je seveda časovno potratno za avtobusne skupine, saj gre za gozdne poti, po katerih z avtobusi ni mogoče pripeljati do vzponskih izhodišč. Za osebne avtomobile pa ni ovir.

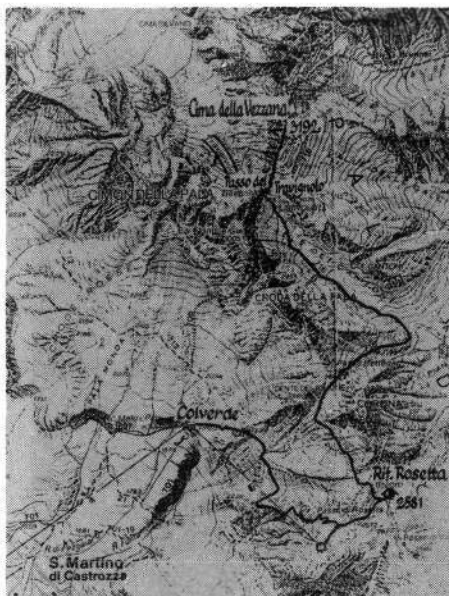
Iz Caldonazza, kjer smo se peti dan odpočili in tudi pokazali svoje plavalne veščine, smo se tri kilometre zahodno od mesteca Pergine usmerili proti severu po manj obljudeni in dokaj vijugavi cesti mimo Lasesa in nato po levem bregu reke Avisio, po Valfloriani in v kraju Molina stopili v dolino Fiemme. Sredi turistično bogate doline smo v Zianu povprašali, ali bomo lahko z avtobusom zapeljali v dolino Sadole. Naj poskusimo, so rekli. Po treh kilometrih vožnje smo obstali v ostrem zavoju z odcepom na zaprto gozdno pot. Seveda je bilo potrebno veliko nežnega prekladanja osebnih vozil, da se je avtobus obrnil proti dolini. Po gozdni bližnjici smo v slabi uri že bili pri koči Cauriol, pravem majhnem muzeju iz prve svetovne vojne. Goro Cauriol bi lahko z vidika prve svetovne vojne delno enačili s Krnom. V koči je bila naprodaj tudi knjiga »Monte Cauriol 1916« **Alda Zorzija**, nekdanjega večletnega oskrbnika te zasebne in dobro obiskovane planinske postojanke.

Lepo opremljena napisna tabla nas je seznanila, da imamo nekaj manj kot tri ure hoje do vrha Cauriola. Pot je bila ves čas primerno markirana. Šli smo mimo odcepa proti bližnjemu, a bolj strmo v višave segajočemu Cardinalu. Tam je bilo napisano, da je do obeh vrhov še dve uri in 20 minut hoje. Ko smo se od velike skale, iz katere je kot iz vodovodne cevi izvirala voda, v položnih in dolgih serpentinah napotili v desno navkreber, smo opazili, da bi bila pot krajša, če bi ob izviru segli rahlo na levo v krajšo strmino po neoznačeni, a od daleč vidni zapuščeni poti. Tako pa smo morali opraviti več kot polkrog po planoti Maseron pod prelazom Sadole ter po položni in lažji »Avstrijski stezi«, kajti italijanska različica je segla do prelaza in okrog Malega Cauriola. Toda bilo je prepozno, da bi šli po bližnjici.

POLET NA LASTNO ODGOVORNOST

Vrh Cauriola je bil v oblakih in kazalo je, da bo zgoraj deževalo. Po krajšem počitku se je odprta steza med velikimi porfirnimi škrlami vijugala tako, kot je zarisana na zemljevidu. Prisopihali smo do sedla med Malim Cauriolom in Cauriolom (2329 m), kjer smo se srečali s skupino italijanskih zdravnikov, in nato po dvajsetih minutah veselo pristopili z jugovzhodne strani na vrh, poln oznak s posvetili italijanskim vojakom in oficirjem, padlim v 1. svetovni vojni med obleganjem in zavzetjem vrha. Nebo se je odprlo in sonce nas je začelo greti. Na vzhodni strani se je v oblakih skrivala Cima d'Asta, a videli smo celoten hrbet Col del Vento, po katerem smo se bili pred dnevi spustili v dolino Cia.

Brž proti severozahodu se je pred nami iz zelenih in nato zeleno rumenih travnato drobrin

strmih jezikov, segajočih v sivo vijoličasto kamnito vršnjo gmoto, dvigoval Cardinal. Ta prehod barvnih odtentov je naše poglede gor grede in na vrhu nenehno privabljal. Morda je tudi zaradi tega vzpon trajal pet minut več, kot je pisalo na tabli.

Na vrhu je Darko že drugič med izletom podpisal izjavo, da namerava na lastno odgovornost skakati s padalom.

Sestop je bil krajši. Trajal je le poldrugo uro, seveda tudi zato, ker smo izbrali krajšo in bolj strmo pot, po kateri naj bi se vzpenjali. Ko smo izstopili s pobočja pod vršnim sedlom, posutim s skalami in skalnimi ploščami, smo stopili na bližnjico in se ob njej napasli borovnic. Brezskrbni in veseli, da je šlo vse v redu, smo si potešili žejo v koči in čez slabe pol ure odšli proti avtobusu.

Toda te brezskrbnosti ni bilo pri vodji. Manjkala sta padalec Darko in njegov vzletiščni pomočnik Samo. Ob 15.30 sta po radiu sporočila Lidiji, da se odpravljata peš, ker ni ustreznih pogojev za polet. Nestrpnost ju je čakal skoraj celo uro, ko je v zraku opazil padalo. Darko je pristal elegantno na pašniku pri koči ob pohvalnem ploskanju obiskovalcev. Šele ko sta pospravila padalo in vso potrebno opremo v nahrbtnik, se je pojavil Samo. Tedaj se je vodja oddahnil in pivo je trojici teknilo.

JEZERO V TIHOTI

Naslednje jutro smo se optimistično razpoloženi kljub nizki oblačnosti znašli z avtobusom na isti cesti. Nismo sicer predvidevali, da se bodo glede na vremenske napovedi lagoraški vrhovi znebili oblačnosti. Optimistično smo pričakovali

le nekaj deževnih kapljic, a kljub temu smo se odločili, da je naš cilj le jezero Lagorai. V Plan di Milon pod mestecem Cavalese smo prešli reko Aviso in pustili avtobus v vasici Lago di Tesero. Prva rosa nas je primerno oblekla že pred bližnjim naseljem Lagorai. Toda bolj ko smo se dvigovali po strmi gozdni cesti, bolj se je škrobec krepil v najprej plah in nato v trmasto dolgo trajen dež. Dobra tretjina se je vrnila, drugi pa smo itak morali naprej, da sploh ugotovimo, ali je brez poprejšnjega dovoljenja počasna, a vztrajna Anica prišla do staje ob jezeru. Skoraj ves čas smo hodili po strmo vzpenjajoči se dolini ob potoku Lagorai, ponekod obdarjenem z brzicami in slapovi, ponekod tekočem po porfirni skali, ki je bila videti kot rdeče rjavo pobarvana betonska struga. Ponekod so bili pravi užitek za umetniške fotografe, a kaj, ko je bila prava svetloba redkost. Koj za zapornico po petem kilometru smo stopili na še bolj strmo pot, tlakovano s kamni že v 1. svetovni vojni. V lahkih čevljih se je že nabrala voda in goli zgornji del telesa pod pelerino ali dežnikom je bil moker od potu. Mar ni bil to dogodek? Karlo je pokazal svetle zobe, ko je zagledal

jezero in ob njegovem spodnjem delu, od koder se je napajal potok, gručo plavajočih in zaskočenih hlobov. Ob 500 metrov dolgem jezeru utegne biti ob lepem vremenu prijetna steza. Toda tokrat je bila poplavljenjena. Dva metra od brega se je v vsej njegovi dolžini kot črta vlekla barvna ločnica, ki je nakazovala, da se jezero prepadno spušča v globino. Tu je res veliko vode in tudi ob suši se jezero napaja iz dveh manjših višje ležečih lagoraiskih jezer.

V plansariji je zadonela naša pesem ter razveselila goste in gostitelja, ki nam je brez obotavljanja prijazno ponudil zavetje.

»Vidiš, tudi to je doživetje,« je evforično naglasil Karlo in bližnjim ponudil požirek kačje sline.

Pri avtobusu smo se znašli ob dogovorjeni uri po dveh urah hoje. Z nami je iz lagoraiskega gozda prišel tudi premočeni Keber, preoblečen v gozdnega moža, ki mu tam pravijo uomo selvatico. Toda z njim ni prišlo sonce, ampak le dež, ki je tako premočil več šotorov v kampu, da smo se naslednji dan odločili skrajšati dopust. Prek zanimivih in razglednih dolomitskih dvatisočmetrskih prelazov nas je Vlado večše in varno pripeljal domov.

ČEPRAV SE NAVIDEZ ISTO DOGAJA VSAKO LETO, JE VEDNO DRUGAČE

POPOTOVANJE OD LITJE DO ČATEŽA

IVANKA KOROŠEC

Nikakor ne morem razumeti tistih ljudi, ki jim mraz in nekaj snežink brž pobere vso voljo do tega, da bi šli v naravo. Marsikdo zatrjuje, kako rad ima naravo in kako se čuti povezan z njo, potem pa ga že nekaj kapljic spod neba spravi na zapeček, od koder se ga ne da več zbežati. Zato se mi je zdelo od sile imenitno, ko je 13-letni **Žagarjev Jure**, ki je na to pot šel prvič z nami, že na predvečer popotovanja odločno izjavil:

»Naj bo vreme kakršnokoli hoče, mi gremo!« In drugega dne zjutraj, ko nas je presenetil prvi sneg te zime, je rekel naš prijatelj Marjan: »To! Ravno to sem čakal! Hotel sem videti pot od Litje do Čateža v snegu! Lepo bo!«

In je bilo res! Zakaj bi organizmu kratili prilagodljivost za vznemirljivo doživetje, za boj in za prilagajanje? Sploh pa ni treba misliti samo na napor, ki ga sneg in mraz nedvomno prinašata. Treba je odpreti oči in pogledati - kljub sneženju - okoli sebe. Pokrajina je bila lepa kot iz zimske pravljice.

ODVEČNA MALICA V NAHRBTNIKU

Liberška cerkvica in pokopališče okrog nje sta spokojno počivala v snegu, snežinke so mehko padale druga na drugo in neslišno prekrivale

zemljo z neresničnimi, sanjskimi oblikami. Smreke v gobniških gozdovih so bile kot oblite s sladkornim prelivom iz stopenih beljakov. Kako čudovit je tudi pogled v dolino prek zasneženih sadovnjakov, vinogradov in ozko uhojenih gazi na kolovozih! Kako lepa, nedotaknjena in umirjena je narava, kadar jo človek pusti pri miru!

Ko v sebi iščeš in zbiraš moči za zadnji čateški klanec, z začudenjem ostrmiš, ker so se ti med potjo izpraznjene baterije napolnile. Ne samo, da si dokažeš, da nisi iz sladkorja, notranjost je polna neznane, nepričakovane moči.

Tako kot vsako leto so tudi lani domačini popotnikom ob poti ponudili najrazličnejše dobrote. Na Libergi so lani prestavili kontrolno točko izpred gasilnega doma nižje. Zanj je poskrbel **Matjaž Gospeti**. Vsega je bilo dovolj, zlasti dobre pa so bile domače suhe klobase. Z družino in prijatelji smo bili že šestič na tej poti in že zdavnaj smo spoznali, da nima pomena vlačiti malice s seboj v nahrbtnikih. Na Martinovo si pa človek že lahko privoščiti kaj še boljšega!

150 let stara sušilnica na Libergi je bila prazna. Nikoli v teh letih je nisem zgrešila in tudi letos sem se veselila, da bom lahko kupila suhe krhlje. Zakurili so jo in kadilo se je iz dimnička kot iz pekla, a pladnji, kjer naj bi se sušilo sadje, so

bili prazni. Morda smo prišli mimo ob nepravilni? Gospodar **Medved - Tomašičev** je znal ta nenavaden, redek objekt ohraniti kot del naše kulturne dediščine. Ko je pred 136 leti hodil Levstik tod okoli, si je nemara poleg kozarca domačega tudi on privoščil kakšen Tomašičev krhelj.

Na Klancu pred Moravčami se je prilegel požirek domačega vina in vroč kostanj. Prodajalec je tarnal, da ga letos ni bilo veliko na Dolenskem. Tudi debel ni bil, a morda je bil prav zato tako dober in okusen.

Po sneženi cesti je potem šlo kar samo navzdol do Moravč.

Tu je bilo, tako kot vedno, veselo. **Milan Resnik** že vsa leta poskrbi za kontrolno točko in za domače dobrote vseh vrst. Pri Tonini hiši sta kakor lani tudi letos **Lojzka** in **Lado Kotar** mimoidočim ponudila svoje vino in domač kruh. Takšnega kruha, kot ga peče Lojzka, nimamo priložnosti jesti vsak dan. In če je obložen s slanino in gnatjo, si lahko samo mislite, kakšni so bili kulinarčni užitki potnikov. Če ne prej na poti se prav gotovo ravno tu, pred Tonino hišo, vsako leto pogovarjamo o Levstiku. Kotarjev Lado rad pove kaj šaljivega o njem in o tem, kako se je hodil ženit k **Zidarjevi Toni**.

Na Čatežu je na zadnji kontrolni točki mladino

zeblo in morda so bili tudi že naveličani nepretrgane kolone, ki se je vila po klancu navzgor, zato so dnevnike žigosali površno, kamor je pač padlo. Takoj sem jim povedala, da smo hodili pet ur in 15 minut in da smo si že zato zaslužili tudi z njihove strani dobro opravljeno delo, torej žige, kot je treba.

MLADA MOČ NOVEGA VINA

Še kar je snežilo, elektrike ni bilo in tako tudi ozvočenja ne. Slavnostni govor smo verjetno zamudili, kajti na prireditvenem prostoru je prepeval mešani pevski zbor. Prilegla se nam je obara iz divjačine, povsod okoli je dišalo po klobasah in kuhanemu vinu. Lakota je najboljša omaka. Kako ti vse tekne, četudi ti sneži za ovratnik!

Med množico obiskovalcev je bil tudi slovenski predsednik **Milan Kučan**, obkrožen z nekaj novinarji, ki so tiščali svoje mikrofone vanj.

Ko je bilo treba malo po tretji uri oditi, je nehalo snežiti in celo sonce se je odločilo, da pokuka skozi oblake. Z nenavadno, zlatorumeno svetlobo je obarvalo prisneženi Čatež. Mlada moč novega vina in prijazni sončni žarki so nas še kar zadrževali in le s težavo smo se poslovili od Čateža.

Če ne prej čez leto o Martinovem na svidenje!

Priložnostna poštna znamka »Ojstrica«

Komisija za poštne znamke pri Ministrstvu za promet in zveze Republike Slovenije je sprejela program izdaj priložnostnih poštne znamk v letu 1994. Med štiriindvajsetimi znamkami bo tudi znamka s podobo Ojstrice v Kamniških in Savinjskih Alpah, ki bo izšla 1. julija 1994.

Planinska zveza Slovenije je Komisiji za poštne znamke in PTT podjetju Slovenije predlagala, da bi izšli dve znamki v počastitev 100-letnice prvih dveh planinskih postojank, ki sta jih zgradila Slovensko planinsko društvo in Savinjska podružnica. To sta bili Orožnova koča na Črni prsti, ki jo je zgradilo Slovensko planinsko društvo in jo odprlo 15. julija 1894, ter Kocbekova koča na Molički planini pod Ojstrico, ki jo je zgradila Savinjska podružnica in jo odprla 16. avgusta 1894. Glede na številne predloge za izdajo znamk ob pomembnih obletnicah ter kulturnih in športnih dogodkih v prihodnjem letu komisija predloga PZS ni mogla sprejeti.

Ob veliki naklonjenosti PTT podjetja Slovenije planinski organizaciji se je Planinski zvezi uspelo dogovoriti, da bo vsako leto izšla priložnostna poštna znamka pod imenom »Gore Slovenije«. To je izredna priložnost za zelo široko predstavitev lepot slovenskih gor in pomena slovenskega gorskega sveta za turistično gospodarstvo. PZS je predlagala, da

bi bile na znamkah upodobljene naše najpomembnejše gore iz vseh gorstev v Sloveniji. Tako bi sčasoma dobili čudovito zbirko znamk, ki bo v ponos planinski organizaciji, PTT podjetju Slovenije in naši državi.

Znamka s podobo Ojstrice bo prva taka znamka. Prepričan sem, da bo PTT podjetje zaupalo tudi izdelavo teh znamk izkušenemu oblikovalcu, saj so si dosedanje slovenske znamke že pridobile ugled kvalitivnih znamk doma in v tujini.

PZS je tudi predlagala, da bi bila cena znamk »Gore Slovenije« vrednost poštnine za razglednice in pisma; to bi omogočilo tudi večjo naklado in prodajo tudi izven pošte, zlasti še v planinskih postojankah.

Komisija za poštne znamke že zbira predloge za izdajo priložnostnih znamk v letu 1995. Upamo, da bo v program uvrščena tudi znamka v počastitev 100-letnice Planinskega vestnika. Na znamki »Gore Slovenije« pa naj bi bil upodobljen Snežnik, ki prav gotovo spada med naše najlepše in najbolj priljubljene gore.

Na koncu moram omeniti še našega velikega pomočnika pri realizaciji »planinskih« znamk. To je **Tone Krauthaker**, namestnik direktorja poštne sektorja PTT podjetja Slovenije, ki je tudi dolgoletni načelnik propagandnega oddelka Planinskega društva PTT Ljubljana. Vem, da mu ne bo všeč, ker ga omenjam. Pa si prav gotovo zasluži, da mu v Planinskem vestniku izrečemo skromno zahvalo.

Jože Dobnik

USPELO PREČENJE JUŽNEGA PREDELA »KONTINENTALNEGA LEDU«

53 DNI ZA 400 KM GORSKE DIVJINE

VOJKO ARKO

V lanski februarški številki »Planinskega vestnika« smo poročali o odpravah na »kontinentalni led«, ki pokriva pogorja Andov na južni konici ameriške celine. Še prej, v šesti številki letnika 1991, smo nanizali nekaj podatkov o tej polarni pokrajini zunaj tečajnih ozemelj.

Lani pa je južno poletje prineslo tudi novico, zanimivo za vse, ki so kdaj posvetili nekaj pozornosti ledenim planotam patagonskih Kordiljer. Odprava štirih mož pod okriljem španske televizije je premerila celotno južno območje »kontinentalnega ledu«, začevši z ledenikom Jorge Montt, ki pada na severu v fjord Calen, in z zaključkom na ledeniku Tyndall jugozahodno od pogorja Paine.

ČETVERICA Z DVEMA SPREMLJEVALCEMA

Moštvo španske televizije so sestavljali trije Španci: **Antonio Trabado**, **José Luis Fernandez**, **Jose Carlos Tamayo** in Argentinec **Sebastian de la Cruz**. Zadnji živi v Bariločah in velja za najboljšega argentinskega plezalca, čeprav po papirjih sploh ni Argentinec, temveč Švicar po švicarski materi in po kraju rojstva. Tako on kot trije Španci so se že izkazali v preteklih sezonah v stenah Fitz Roya, Torreja in Paina.

Finančno odprava ni imela težav, zato so ji bili dosegljivi tehnični pripomočki, ki jih sodobni časi lahko nudijo. Večino hrane za prvo tretjino poti so nakupili v mestecu Coihaique, kar pomeni napredek od leta 1952, ko je tam hodila bariloška odprava na San Valentin in skromno čilsko naselje ni nudilo skoraj ničesar. V tem kraju so fantje primerno zapakirali živila, saj so dandanes za dolgotrajna potovanja po ledenikih na voljo plastične vrečice, ki primerno varujejo hrano, obleko in druge potrebščine pred mokroto.

Iz Coihaiqua so andinisti odleteli z avioneto v naselje Caleta Tortel ob fjordu Baker, vasico dežja, brvi in mostičev, kjer je čoln skoraj edino prometno sredstvo. Tam se je seveda začel nov, nesodoben svet, ki živi od morja in gozda in kjer sekuro in veslo vsak dan izdatno uporabljajo.

Nekaj dni je trajalo, da so planinci znesli šotore, hrano, aparate in druge potrebščine po morenskem grušču na začetek ledenika. Tam so potem naložili svoj material na plastične sani, nekaj osebne opreme pa tudi na svoje rame.

Potovanje po ledu se je začelo 28. februarja 1993. V prvi tretjini pohoda sta četverico spremljala še dva televizijska strokovnjaka, **Sebastian Alvaro** in **Antonio Perezgrueso**.

Vsakdo, ki je kdaj pokukal v južne Ande ali je o njih vsaj kaj čital, dobro ve, da je odločilen dejavnik za vse tamkajšnje planinske podvige vreme. Španska odprava je najprej doživela neverjetno srečo, da je imela šest lepih dni. Kljub temu so se morali fantje ukvarjati z dokaj nerodnimi problemi. Smučati med ledeniški razpokami - najprej po čistem kristalnem ledu, potem po zasneženem ledeniku - in vleči za seboj razmeroma težke sani ni bilo brez težav in sitnosti. Nепrestano je bilo treba pomagati tovoru, ki vleče moža že ob majhnem vzponu navzdol, ob sestopu pa grozi, da se bo zakadil v tebe in te prekucnil.

SATELITSKI VODIČ

V šestem taborišču se je neurje vrnilo s svojih počitnic in začel se je teden neviht in viharjev, ki so povsem onemogočili gibanje po ledeni planoti. Odprava se je morala po krtovske zariti v snežno luknjo in tako zavarovana pred klimatskimi neprijetnostmi preživeti dolge dneve ob čitanju, kuhi in urejanju neudobnega stanovanja. Ko se je slednjič vreme izboljšalo, so v dveh dneh dosegli Nunatak Viedma in potem pristali v zavetišču Zavoda kontinentalnega ledu pod Paso del Viento. Tukaj sta svojo nalogo končala Alvaro in Perezgrueso. Trije prijatelji, ki so na tem mestu čakali na ledeniške izletnike, so pomagali prenesti svežo hrano do Nunataka, kjer je medtem čakalo nekaj težje opreme. Ti premiki in deževje so zadržali četverico v zavetišču kar deset dni, saj je pomenila ta škatla razmeroma udobno bivališče v primerjavi s snežno luknjo.

Naslednja etapa je obsegala devet dni ob znosnem vremenu. Popotniki prečijo izvire ledenika Upsala, se povzpejo na visoko planoto Italia in se spustijo po planoti Japon. Izogibajo se ledeniškim jezikom, ki polzijo v Tiho morje in včasih zagledajo otoke onstran pacifiških zalivov. Večkrat sneži, vidljivost je skromna ali je sploh ni. Poti v megli vodita kompas in moderni računalnik Global Positioning System (GPS), ki jih pelje k že postavljenim taboriščem.

Ko zagledajo pod seboj prelaz na višini 1300 metrov, kjer je Kordiljera stisnjena na osem kilometrov razdalje med zahodnim rokavom

jezera Argentino in tihomorskim fjordom Andrew, se znova razbesni vihar in spet v šestih dneh ni ničesar videti. Ob malo manj meglenem in vihnem dnevu poskusijo planinci najti prehod prek ledenika Andrew in ugotovijo, da je prehod tam skozi s prtljago praktično nemogoč. Poleg tega je takšna pot izpostavljena plazovom. Ob povratku v taborišče spet gospodarji nevihta in s pomočjo aparata GPS komaj najdejo šotor.

SMUČANJE S SANMI ZA HRBTOM

Prepričani, da je prehod prek gorske verige preveč težaven in zamuden in vedoč, da jih čaka še četrtina poti, prosijo po radiu za helikopter, ki stoji ob jezeru Argentino. Ob prvem lepem dnevu jih jekleni ptič z njihovo prtljago vred prepelje kakih deset kilometrov daleč do vznožja gore Paredon. Spet je dan, dva lepo, potem se vrne megla in odprava se potika po predelih, kjer prikazuje zemljevid planote, pa

gre za pogorja z nekaj sedli in težavnimi pobočji. Alpsko smučanje s sanmi za hrptom je zabava posebne vrste. Sneg je grd, a kadar se megla umakne, je pogled na pokrajino edinstven. V šestih dneh dosežejo točko, ki je bila predvidena kot izhod iz ledu in zaključek prečenja. 21. aprila opravijo zadnji vzpon in veličasten je razgled nazaj na prehojene prelaze in na bele gore, ki te prelaze stražijo. Onstran ledu na vzhodu se prikažejo pogorja in stolpi Paina, na jugu pa stožec Villarica. Še isti dan dosežejo rob ledenika Tyndall.

Nekaj dni še prenašajo tovore do koč Zapata, temu sledi ježa na konju do sedeža čuvajev Narodnega parka Paine in slednjič plovba s čolnom po reki Serrano do fjorda Zadnjega upanja (Ultima Esperanza), kjer se vkrcajo na ladjo proti Puerto Natalesu.

Prehojena je bila razdalja nekaj več kot 400 kilometrov v 53 dneh, v katerih je bilo 22 dni resničnega potovanja, vse drugo pa bivakiranje ali počitek.

TO BI BILA ŽE SKORAJ LAHKO PLANINSKA HUMORESKA

ČEZ POT SE JE POSTAVIL BIK

MOJCA KOVAČ

Jutri ob šestih gremo na Raduho! No, mogoče bomo pa res šli ob šestih. Tako prepričljivo je namreč zvenel tisti stavek. Pripravim si torej nahrbtnik, navijem uro in grem spat.

Driiii! Ura skoraj odzvoni, ko se končno zbudim, potem vstanem, se oblečem, nato pa čakam, da me bodo poklicali. Pa me ni nihče poklical, ampak je prišel anek, mi z dolgo lato poropotal po oknu in spet odšel.

Po tem dogodku - ura je bila 5.30 - smo se še celo uro zlagali v avto, nato pa le odšli. Mamaca naju je zapeljala skoraj do Bukovnika, od tu naprej pa sva morala peš. Malo po cesti, nato po gozdu - in že sva bila pri koči na Grohatu.

Tu pa ni šlo nič več naprej. Čez pot se je postavil bik, se začel dreti in kopati, pa še kaj nama je pokazal.

»Se bom delal, da gledam hribe,« je rekel anek.

Bik pa je še kar naprej kopal in tulil.

Ni nama preostalo drugega, kot da sva zavila s poti in se po koprivah in osatu umaknila tej razkačeni podivjani zverini.

Šele zdaj je anek ugotovil, da ga daljnogled potpežljivo in vztrajno tišči v hrbet. Pa si ga ni hotel popraviti, se mu še ni ljubilo. Verjetno ga je še premalo tiščal.

Pri stari koči - ostali so le temelji - je ostala tudi

tista klop, kjer si je anek nekoč z nožem, ki smo ga sicer uporabljali za rezanje kruha, krajšal nohte na nogah. Tu pa ni več prenesel pritiska daljnogleda in si ga je popravil. Do vrha potem nisva imela več težav. Dve jeklenici in dva klina - in že sva stala na vrhu.

Tu pa so se začele težave:

- konzerva z vpisno knjigo in žigom ima tako čuden sistem za odpiranje, da sem jo odpirala najmanj 15 minut;

- anek je začel iskati etui za očala. Preden ga je našel, je moral izprazniti vso vsebino nahrbtnika. Med tisto ropotijo je po dolgem iskanju končno le odkril svoj etui, ko ga je našel, pa ni vedel, kje ima očala. Pa jih je našel - na nosu!

Polenarila sva in razmišljala, kdo neki zganja takšen hrup dol pri koči. Pa nisva ugotovila.

Razgledala sva se še in jo nato ucvrta čez Durce v dolino. Mimogrede sva s knjigo v roki gledala, ali bi lahko kje plezala. Ugotovila sva, da bi šlo samo s tistimi vakuumskimi priseskami.

Spustila sva se po melišču in že sva bila pri stari koči. Šla sva že mimo, ko začenjam godrnjati: »Pa ob pol štirih si rekel, naj naju mamaca pride čaka! Bolj pravim, da ob petih, bolj ti trdiš ob pol štirih. Mojc, ti pa kar dušo spusti, samo da bova ob pol štirih v dolini!«

Tako je stekel tudi pogovor o tem, ali bova šla v kočjo ali pa kar mimo. Jaz sem bila za to, da greva v kočjo, anek pa proti temu. Na vprašanje, ali je že bil v novi koči, mi je odgo-

voril pritrdilno. Zato spet začnem godrnjati: »A tak! Ti si bil v kočii! Namesto da bi mi jo razkazal, bi šel kar mimo! Niti enega piva mi ne privoščiš! Poleg tebe res lahko samo divjam!« Pa je raje šel v kočjo na pol piva, ko da bi me še naprej poslušal.

Hotela sva se vrniti - pa spet ni šlo naprej; tisti bik se je spet postavil na pot in norel kot prej. Jaz sem se drla kot šoja, tako me je bilo strah. Tisti hrup, ki sva ga slišala na vrhu, je torej proizvajal ta bik. Anek je uporabil metodo zastraševanja, ki pa ni kaj prida zalegla - oziroma sploh ni zalegla. Ko mu je zagnal en kol, bik še pogledal ni za njim. Končno nama je le uspelo priti mimo. Tak strah nama je pognal v kosti, da sva se šele pri Bukovniku utegnila o tem pogovoriti z dvema starejšima planincema. Prišla sva do Slemena in zavila proti Olševi. Čeprav je sonce neusmiljeno žgalo, sva hodila vedno hitreje. Skoraj tekla sva že. Končno sva prišla do drugega križišča. Seveda sva šla po napačni poti, kar sva ugotovila šele tedaj, ko je je bilo konec.

»Saj sva tako in tako morala pogledati, če se tudi tu dá priti na Olševo!« sva se tolažila. Pa sva oddijvala nazaj do križišča in odšla po do sedaj neznani poti cerkvi sv. Jakoba naproti. Bilo je sicer veliko neznanih cvetic, a vendar raje hodim okoli brez knjige Alpsko cvetje kot pa brez zemljevida.

Sicer pa je pri aneku vseeno, ali ima zemljevid ali ne. Če ga ima, najde bližnjico zanalašč, če ga nima, pa jo najde nehote. Pri vsakem razpotju sva jo mahnila kar naravnost in že sva mislila, da do cerkve ne bova nikoli prišla. Aneku je že vse dol viselo, ker jo je vsakokrat videl drugače. Na koncu pa sva si le čestitala, ko sva jo zagledala tik pred seboj. Preplavil naju je občutek zmagoslavja in s takim zanosom sva si jo šla tudi ogledat.

Povprašala sva za pot in spet - kot je že v navadi - oddijvala v dolino. Spodaj naju je že čakala mamaca. Anek jo je hotel prestrašiti z metanjem prekel in z dretjem, toda mamaca ni pokazala pričakovanega strahu. Anek je bil zaradi tega malo razočaran, pa ni bilo hudega.

Zrinila sva se v avto in odpeljali smo se domov.

Lanske jesenske vremenske razmere na Kredarici

Lanski jesenski temperaturni povpreček Kredarice $-1,1^{\circ}$ je bil za $1,8^{\circ}$ pod dolgoletnim jesenskim povprečkom, ki znaša $0,7^{\circ}$. V padavinskem pogledu pa so lanske jesenske padavine 923 mm presegle dolgoletno višino padavin za 344 mm ali za 159 %. Minula jesen je bila torej nekoliko prehladna in prenamočena.

Klimatske vrednosti posameznih jesenskih mesecev so naslednje:

Septembrski temperaturni povpreček je znašal $2,2^{\circ}$. Bil je za $1,6^{\circ}$ pod normalno (dolgoletno) jesensko vrednostjo, ki znaša $3,8^{\circ}$. Maksimalna mesečna temperatura je znašala $14,2^{\circ}$ dne 22. 9., minimalna pa $-4,8^{\circ}$ dne 5. septembra. Mesečni povpreček oblačnosti je znašal $7,0$ desetih pokritosti neba. Bil je znatno nad normalno vrednostjo ($5,6$). Temu ustrezno je bilo majhno število ur sončnega sija. Heliograf na Kredarici je registriral samo 90 ur sončnega sija, kar je samo 24 % maksimalnega možnega. V 20 padavinskih dneh je padlo 302 mm padavin, ker je 159 % normalne septembrske količine padavin na Kredarici. 12 -krat je vmes tudi snežilo, vendar je snežna odeja prekrivala visokogorsko pokrajino samo osem dni. Njena največja debelina je merila 30 cm, in sicer zadnji dan v mesecu.

Oktobrski temperaturni povpreček je - odvisno od splošnih vremenskih pogojev - eno leto pozitiven, drugo lahko negativen. Lanski temperaturni povpreček je bil pozitiven, znašal je $0,5^{\circ}$. Bil je za $0,1^{\circ}$ nad normalno vrednostjo. Temperatura ekstrema sta znašala: maksimum $7,1^{\circ}$ dne 11. oktobra in minimum $-6,1^{\circ}$ dne 26. oktobra. Oktobrski mesečni povpreček oblačnosti, ki je znašal $7,5$ desetine pokritosti neba, je bil znatno nad normalno vrednostjo (= dolgoletni povpreček obdobja 1956 - 1985), ki znaša $5,1$ desetine pokritosti neba. Sonce je Kredarico obsevalo samo 88 ur, kar je 26 % maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v tem mesecu. Skupno je v oktobru v 15 padavinskih dneh padlo 549 mm padavin, delno kot sneg, delno kot dež. Snežna odeja je pokrivala vršace 25 dni, njena maksimalna višina je merila 100 cm dne 25. oktobra.

Zadnji mesec jeseni, mesec november, je bil zelo hladen, saj je bil njegov temperaturni povpreček $-6,0^{\circ}$ kar za 2° pod dolgoletnim povprečkom. Maksimalna mesečna temperatura je znašala samo $4,4^{\circ}$, zabeležena pa je bila 2. novembra. Minimalna mesečna temperatura je merila $-17,7^{\circ}$ dne 20. novembra. Splošna ugotovitev je, da so vse ekstremne jesenske temperature, maksimalne in minimalne, bile v mesecih znanih temperaturnih ekstremov.

Mesečni povpreček oblačnosti je znašal $7,3$ desetine pokritosti neba. Bil je znatno nad dolgoletno stopnjo oblačnosti Kredarice ($6,0$). Tamkajšni heliograf je registriral samo 69 ur sončnega sija, kar je samo 24 % maksimalnega možnega sija v tem mesecu. V padavinskem pogledu je bil november pravo nasprotje prejšnjima mesecema. September in oktober, zlasti slednji, sta bila dobro namočena, novembra pa je v 16 padavinskih dneh padlo samo 72 mm moče. Prevladale so snežne padavine, dvakrat pa je vmes tudi še deževalo. Snežna odeja je ležala ves mesec, njena največja de-

belina je merila 105 cm 13. in 14. dne v mesecu.

Iz navedenih podatkov zaključimo, da se je lansko jesen v gorah v temperaturnem pogledu že uveljavila zima. Snega pa je kljub obilnim padavinam v prvih dveh mesecih primanjkovalo; 31. oktobra 1964 je namreč merila debelina snežne odeje kar 198 cm, 20. novembra 1979 pa celo 254 cm.

Dr. France Bernot

odmevi

Stran z jekleno navlaklo!

Strah me je, ko berem v našem glasilu: »Kokrska in Jezerska Kočna povezani«, »Kdo je opremil Taško«, naštevanje števila jeklenic in klinov pri ureditvi poti na Koroško Rinko itd. Strah me je, da bom nekega dne zasledil naslov: Severozahodni greben Planjave opremiti z jeklenicami in klini, da bi ga približali širokemu krogu ljubiteljev planin.«

Upam, da ste uganili, kaj hočem povedati: jeklene navlake je v slovenskih ostenjih absolutno preveč! Saj ni potrebno, da je na vsakem ovinku klin, dovolj bi bilo, da bi bil le na polovici ali na koncu vrhne dolžine (40 metrov). Alpinističnih tečajev je po vsej naši državi dovolj, ljudje se lahko seznanijo z osnovami plezanja, če le imajo voljo in pogum, lahko se nauče pravilnega varovanja in osnov drugačne uporabe vrvi. Rekli boste: »Uboga GRS, koliko dela boš imela!« Ne verjamem, da bo tako! Mislim in upam, da bo obseg vsebine na zelenih straneh Vestnika manjši.

Ko sem že pred desetletjem starejšemu znanemu planinskemu prijatelju omenil, da bi kazalo z grebena Triglava odstraniti jeklenice in pustiti le jeklene palice, kjer bi se varovalo, kot se pač z vrvoj varuje (navajam primer grebena pod vrhom Grossglocknerja), me je tako strogo in nejeverno pogledal, da sem kar zlezal vase in si nisem upal nič več vprašati. Le razmišljal sem in še razmišljam, ali nam je bolj v ponos od podplatov zlizana skala na poteh okoli Triglava, ali gornik, ki se zaveda nevarnosti manj zavarovanih poti in se nanje tudi ustrezno pripravi.

Priložnost, da nekaj storimo, je že, na primer, pri poti, ki gre s Kokrskega sedla na vrh Kalske gore. Ali poti, ki gre z vrha Turske gore v Kotličice. Oba sta bili v lanski sezoni v zelo slabem stanju. Odstranimo jeklenice, kline pa pustimo tam, kjer služijo svojemu varovalnemu namenu! Spremembo težavnosti poti napišimo v ustrezen vodnik, seznanimo z njo tudi oskrbnike in osebja bližnjih koč in mislim, da bo narava prijaznejša.

Vrgel sem kost, kot pravimo. Vendar sem pripravljen tudi sodelovati, če bo odziv. Vem, da določene stvari zahtevajo temeljit razmislek, vendar ne bo prav, če bomo čez leta ugotavljali, da si moramo ustrezne zglede spet iskati v tujini.

Vso srečo na vseh, še posebej pa na plezalnih turah!

Janez Kovač, Šentjernej

Višine Kočen

V članku »Pot med Kočnami«, objavljenem v Planinskem vestniku 1993/378, je navedena višina Jezerske Kočne 2510 metrov in Kokrske Kočne 2482 metrov.

Po najnovejših doslej objavljenih zemljevidih je pravilna nadmorska višina Jezerske Kočne 2540 m, Kokrske Kočne pa 2475 m.

Pripominjam še, da je nadmorska višina vrha Kočne, na katerega vodi markirana pot iz Spodnjih Dolcev, 2520 metrov. Točno ime tega vrha Kočne pa bo potrebno šele ugotoviti.

Dušan Košir, Linhartova 64, Ljubljana

Zasluge akademika Janeza Milčinskega

V lanski oktobrski številki PV ste objavili članek gospoda **Bineta Vengusta** »Umril je **Janez Milčinski** - akademik in zdravnik, ki je tvorno sodeloval v GRS.« V njem je avtor prispevka ocenil napore in zasluge prof. Milčinskega za razvoj GRS. Isto sem storil tudi sam v mesečni publikaciji slovenskega elektrogospodarstva »Naš stik« septembra lani, saj so bile profesorjeve zasluge pri oblikovanju temeljev in poznejši nadgradnji varstva pri delu v elektrogospodarstvu zelo velike, enako kot v GRS. Večkrat pa so se te dejavnosti dopolnjevale, saj je veliko delavcev elektrogospodarstva aktivnih planincev, alpinistov, pa tudi članov GRS. Mislim, da je tako tudi prav, saj večina mlajših ne pozna teh zaslug prof. Milčinskega, ki so vgrajene v današnjo visoko strokovno usposobljenost in moralne kvalitete članov GRS in delavcev elektrogospodarstva.

Žal se je v prispevek g. Vengusta vtihotapila napaka; ne vem, ali je kriv tiskarski škrt ali pisanje samo po spominu, kjer pa nas starejše rado zaneso, če podatkov ne preverimo z dokumenti. Ne bi reagiral, če ne bi podatkov, objavljenih v PV, pozneje večkrat povzemali kot točne (kar normalno tudi so), zato sem smatral za potrebno, da opozorim na navedbo napačnega datuma v prispevku g. Vengusta. Gre za navedbo: »Daljnega leta 1953 je Janez Milčinski v tečajih že uvedel umetno dihanje usta na usta in nekaj let pozneje tudi zunanjo masažo srca.« V resnici se je to dogajalo leta

1962; tega leta je slovensko elektrogospodarstvo na pobudo in ob strokovni pomoči prof. Milčinskega nabavilo lutko (fantoma), ki je omogočila uvajanje in praktično vadbo takrat novih načinov oživljanja. Omeniti moram, da je bila na profesorjevo željo prva predstavitev lutke v javnosti na zasedanju IKAR, ki je bilo tega leta na Vršču.

Po uvodnem seminarju za zdravnike, ki so takrat sodelovali z elektrogospodarskimi podjetji Slovenije (za gorenjsko območje je sodeloval **dr. Andrej Robič**, tudi član GRS, ki je, kolikor je meni znano, že pred tem predlagal uvajanje teh načinov oživljanja, a je bil zavrnjen), se je pričela intenzivna akcija usposabljanja delavcev elektrogospodarstva in pogosto vzporedno z njo tudi članov GRS, posebno na Gorenjskem in v Gornjem Posočju. Do teh usklajenih akcij je prišlo na pobudo dr. Robiča, drugega zdravnika, ki je deloval v GRS v Kranju, mislim, da je bil to **dr. Zavrnik**, in še nekaterih. Sam sem na teh sodeloval kot pomočnik z lutko, diapozitivi, filmi in praktičnim prikazom vadbe oživljanja na lutki. Za primer naj navedem enotedensko usposabljanje v Kranju, na katerem so obvezno sodelovali člani GRS, miličniki, gasilci, člani civilne zaščite in še nekateri drugi.

Tone Logar

Tiskana planinska šola

V 11. številki PV je **Pavle Šegula** na koncu svojega članka zapisal seznam izdane literature. Leta 1952 je Planinska založba izdala svojo prvo publikacijo, zemljevid Julijske Alpe, planinsko karto Slovenije 1 v merilu 1:75.000. Sedaj je nova karta pred izidom. Triglav v merilu 1 : 25.000 nosi številko 123 in zadnja izdaja po Obvestilih PZS (št. 10/93) ima številko 132. Leto pred stoletnico je Planinska založba praznovala 40 let! Po statistiki je izdala 3 publikacije na leto. Žal celotnega seznama nimam, pa bi ga lahko enkrat zapisali.

Tiskana PŠ je doživela dve izdaji: leta 1977 pod št. 56 in leta 1983 pod št. 85, AŠ pa leta 1979 pod št. 79 in sedanja iz leta 1993 ima št. 126. Tiskana PŠ je izšla še v Preboldu leta 1990 (PV 1990/359), skripta so izdali skupno PD Polzela in Zabukovica, prijetno branje je tudi iz Rimskih Toplic in Velenja, in še več jih je. PZS KVIZ je izdala **Toneta Golnarja** Gorniško vzgojo, osnove didaktike in pedagogike (PV 1992/458), MK pa Zbornik tez, člankov in referatov letnega seminarja in izpopolnjevanja za MPV (PV 1993/229). Kar precej gradiva je z zborov PLV, ki je izšlo v obliki zapisov ali vsaj tez za določene teme.

Z zemljevidom in kompasom na pot ni izdala PZ. Sta pa dve skripti, ki ju je pripravila in uredila **Avgusta Rupnik**: Orientiranje v naravi (zbir igric za učenje) in Orientacijski tek (opis kon-

trol); leta 1987 ju je založila MK (PV 1988/406). Osnova za Planinski vodnik je nastala iz skript, ki jih je ob pomoči sodelavcev zbral in natipkal **B. Jordan**, izdala pa TKS Žalec (avgusta 1977). Žal s Priročnikom za markaciste ne nadaljujejo v zastavljeni smeri, nastajajo pa nova skripta. Obstajajo skripta Varstvo narave na gorskih poteh **Toneta Tomšeta** (PV 1993/227). Verjetno je še marsikaj, le za to vsi ne vemo. Morda bo ta zapis koga spodbudil, da bo kaj napisal. Pri snovanju in nastajanju novega gradiva bi se marsikaj splačalo vzeti v roke in upoštevati.

Božo Jordan

Kdo je obnavljal Taško?

Na kopije članka, ki je bil objavljen v več slovenskih časopisih, smo že odgovorili in se opravičili. Tudi bralcem Planinskega vestnika se opravičujemo, ker v članku ni bilo omenjeno ime **gospoda Vesela**, poleg tega pa je bilo v prispevku še nekaj dvomljivih netočnosti; podatki za članek so bili namreč dani posredno in seveda dobronamerno.

Tudi ob tem nas vendarle moti ponavljajoče se zbadanje, ki prihaja od »zveznih« planinskih struktur. Kranjsko področje jim je, kot se zdi, pogosto tako spotakljivo, da pozabijo na primerljivost na drugih področjih oziroma imajo za nas drugačne kriterije.

Gospoda Rovana naj opozorim: če je že začel seznanjati s stanjem planinskih poti, potem naj to izvaja dosledno in strokovno za vse slovenske planinske poti. V sedanjem konkretnem primeru pa planinec dobi vtis, da je samo pot na Kokrsko Kočno kritična in je treba nanjo posebej opozoriti. (Toda če hočemo biti zelo natančni, sta imeni obe Kočen sploh zamenjani.) Človek dobi vtis, kot da je v slovenskem planinskem prostoru samo ta planinska pot sporna in je treba nanjo opozoriti, vse drugo v slovenskem planinskem svetu pa je odlično in celo briljantno. To je v bistvu nevarno zavajanje, saj je veliko primerov še bolj kritičnih. Kot odgovorni šef tehnične ekipe Komisije za pota pri Planinski zvezi Slovenije bi vsekakor moral poskrbeti za to, da bi omenjeni organ sproti posredoval informacije o stanju na vseh planinskih poteh v državi Sloveniji.

Prav ob Taški bi ekipi Komisije za pota pri PZS očital pre malo tovarištva. V tem primeru ste z »družbeno prehrano« oskrbeli le člane Komisije za pota pri PZS in druge spravili v nenavaden planinski položaj, ki ga je razrešila šele Suhadolnikova kuhinja.

Glede ocenjevanja metrov jeklenice in števila klinov ter metodologije in merjenja relativne višine pa želimo povedati, da gre za dlakocepstvo in birokracijo: po skoraj vsaki hudi nevihti obstaja verjetnost, da bo prišlo do velikih sprememb na planinskih poteh.

Franc Ekar, PD Kranj

iz planinske literature

Dr. Borut Spacal: Himalaja, zdravniški zapiski

Lansko leto je bil v Planinskem vestniku že objavljen članek o trekingo-alpinistično-zdravniški odpravi Manfalcone Himalaya 1992. V njem je bil opisan zdravniški del odprave ter testiranje trekingašev in skupine alpinistov na različnih višinah. Odpravo je vodil in koordiniral **dr. Borut Spacal**, pneumolog in športni zdravnik v bolnišnici v Trzinu pri Gorici.

Spacalove raziskave so sedaj strnjene v zanimivi knjigi Himalaja, appunti medici (zdravniški zapiski), ki jo je izdalo Založništvo tržaškega tiska v približno 900 izvodih. Knjiga je zaenkrat namenjena le italijanskemu tržišču in je zato tiskana samo v italijanščini. Avtorjeva želja je, da bi izšel prevod v angleščini in slovenščini.

Dr. Spacal nam je povedal, da je knjiga pravzaprav študija o vzdržljivosti organizma v velikih višinah. Odpravo so sestavljali ljudje, ki bivajo v okolici Trzinca, tako da so jih najprej testirali na domači nadmorski višini, nato pa še na gori.

Spacal je tudi povedal, da je vzel s seboj trekingaše, ker so najbolj izpostavljeni dezinformaciji in so prepuščeni sami sebi. Alpinisti imajo navadno s seboj zdravnika in so pred odpravo pregledani, množica trekingašev pa se poda v visokogorje brez vsake priprave, izkušenj in - kar je še huje - brez zdravniškega pregleda. Spacal je tudi povedal, da v Italiji domači zdravniki ne vedo natančno, kaj naj svetujejo svojim pacientom, ki se odpravljajo v visokogorje. Na tržišču je le ena knjiga, ki je deloma zastarela in je edini vir medicinske informacije za gornike. Nova publikacija je zato namenjena predvsem farmacevtskim hišam, zdravnikom in organizacijam, ki organizirajo trekinge.

Spacalov priročnik ima dva ločena dela. V prvem je poročilo o odpravi. Podrobno so opisani testi, ki so bili izvedeni na terenu. Na tržišču namreč ni nobene knjige, v kateri bi bilo izrecno napisano, kako so potekali testi, s kakšnimi aparaturnami, pristopi itd. V tem smislu je knjiga inovativna.

V drugem delu so z grafikoni in drugimi znanstvenimi pristopi opisani rezultati zdravniške raziskave, sinteza o pozitivnih rezultatih nekaterih uporabljenih zdravil in jasen kratek povzetek vsebin poglavij.

Priročnik vsebuje veliko praktičnih podatkov in je pravzaprav njegova vrednost prav v podajanju nasvetov. Spacal je povedal, da je malo znanstvenih del o tej tematiki, o opravljenih testih s šestnajstčlansko skupino, kolikor jih je šla odprava Manfalcone Himalaya 1992, pa verjetno sploh ni nobenega.

Spacal je podčrtal pomembnost izvedenih testov z zdravilom ubidokarenonom, ki pospešuje delovanje mišic. Zdravilo še ni bilo testirano kot preparat, ki bi preprečeval ali blažil višinsko bolezen. To seveda pride v poštev predvsem za trekingaše, ki se morajo v kratkem času povzpeti razmeroma zelo visoko. Najboljši sistem priprave za alpiniste in odprave je še vedno klasična večtedenska aklimatizacija. Po rezultatih testov se je ubidokarenon dobro obnesel. Med člani odprave ni bilo bolen in višinsko boleznijo in testiranci so bili odpornejši na višino.

Dr. Spacal zato svetuje uporabo tega zdravila trekingašem in tudi alpinistom kot preventivo pri visokogorski bolezni. Možnosti stranskih učinkov so namreč zelo blage. Ubidokarenon je v naravi v živalskih in rastlinskih tkivih. Njegova naloga je, da pospešuje uporabo kisika v celicah. Da pravilno učinkuje, ga je treba jemati vsaj kakšnih deset dni, preden naskočimo vrh. Veliko večje je namreč tveganje obolenja za višinsko boleznijo, če se ničesar ne jemlje. Ubidokarenon preprečuje glavobole in višinsko bolezen.

Drugi, znanstveni del knjige, je posvečen raziskavi, in sicer z grafikoni, tabelami, rezultati raziskave in znanstveno razlago. Deli se na naslednja poglavja: Prilagodljivost človeka visokogorskemu okolju; Fizična priprava za trekingaše ali odprave; Prehrana v visokogorju; Višinske bolezni, ki so vezane na pomanjkanje kisika; Višinska obolenja, ki so vezana na moč sončnih žarkov, suhega zraka in mraza; Fizične sposobnosti za trekingaše in odprave; Zdravila in sanitetni material.

Nasveti so strnjeni v obnove poglavij in so namenjeni gornikom in zdravnikom. Knjiga želi v določeni meri zapolniti vrzeli manjkajoče literature o medicini v visokogorju s praktičnimi nasveti za uporabo.

V priročniku je pomembno poglavje o zdravilih, ki spadajo v trekingaško lekarno. Ob razlagi so tudi kratki napotki za uporabo, tako da si lahko v zakotnih krajih, kjer ni zdravnika, zna vsakdo pomagati. Na seznamu so zdravila za najnujnejšo potrebo.

Po objavi je bila knjiga poslana športnim zdravnikom v Italiji, strokovnim revijam in italijanskemu planinskemu društvu CAI. Kakor je bilo že omenjeno, je dr. Spacal ponudil knjigo tudi potovalnim organizacijam, ki skrbijo za pripravo trekingov in manj zahtevnih alpinističnih odprav. V Italiji je namreč več takih specializiranih organizacij, okoli katerih se suče veliko ljudi.

Priročnik je že v prodaji v knjigarnah. Stane 35.000 LIT in ga je mogoče naročiti tudi po pošti. Nasloviti je treba na distributerja, Založba tržaškega tiska, Ul. Montecchi 6, Trst (tel. 779-66-99).

Marko Jarc

Pojdite jih pogledat

»Postanimo zopet ljudje in ponovno odkrijmo Zemljo!« je zapisal japonski fotograf **Yoshikazu Shirakawa**, ki je svoje življenje in ustvarjanje posvetil goram. Odločil se je za odkrivanje narave kot način življenja, ki ga drugim posreduje s pomočjo fotografije. Gore v njegovih delih sijejo samosvoje, budijo občutke, ki so mogoče že pozabljeni, in vabijo gledalca v svoj svet. Shirakawa je objavil že več kot dvajset knjig, pri nas pa je izbor njegovih fotografij z naslovom »**Moj svet gora**« izdala založba DZS.

»Šel sem jih pogledat,« pravi v uvodu knjige **Tomo Česen**. »Če boste začutili, da vas nekaj žene, da bi slika, ki si jo že dolgo časa ogledujete, zaživela, spustite se.« In jih pojdite pogledat. Tako kot so gore spremenile Shirakawovo življenje, tudi njegove fotografije namigujejo k odkrivanju novega in neznanega. Oblike in svetloba na fotografijah ne dopuščajo ravnodušnosti. Slike, ki po kakovosti sicer nihajo, vabijo - s sneženo-kamnitimi bitji v raznoterih barvnih prelivih dneva in noči, v risu svetlobe in senc.

V svetu gora na Shirakawov način so izbrane podobe Himalaje, Hindukuša, Alp, Alaske in japonskih gorá. Vsakemu območju je namenjeno svoje poglavje pretežno barvnih fotografij, ki jih uvede enostranski citat iz dela »klasičnega« avtorja (npr. **Eric Shipton, Hermann Buhl, Edward Whymper**). Daljši podpisi so z majhnimi reprodukcijami slik zbrani na koncu vsakega poglavja.

Doživetja gora v podobi fotografij v knjigi so zelo različna. Nekoliko preseneti različna kvaliteta reprodukcij, saj pri nekaterih moti neizrazita ostrina in nenaravne, že kričeče barve, medtem ko druge fotografije izstopajo po izjemni upodobitvi gorske narave. Črno bele fotografije pomenijo prej razširitev vsebine in drugačen komentar k barvnim, saj ta zvrst kljub neposrednejši privlačnosti barv še zdaleč ni izgubila na izrazni moči. Mogoče komu ne bo všeč izrazit kontrast črno belih fotografij, toda očitno si je Shirakawa za risanje nekaterih občutkov izbral prav nasprotja svetlobe in teme. Ta so le del umetniške vrednosti knjige, ki še bolj prihaja do izraza v izrezih in podrobnostih, s katerimi dobijo podobe narave novo vsebino. Toda vse to so le sestavni deli celote: narave, o kateri Shirakawa rad govori kot o duhovnem pojmu, s katerim prepleta ponovno odkrivanje srca in duše človeka. »Šele tako,« pravi, »lahko znova postanemo ljudje«.

Dario Cortese

Tomazinova turkizna boginja

V skoraj izključno alpinističnem krogu so sredi lanskega novembra v prostorih ljubljanskega Društva slovenskih pisateljev predstavili knjigo zdravnika, alpinista, gorskega reševalca, alpinističnega smučarja, zmajarja in jadralnega padalca **Iztoka Tomazina** »Čo Oju, Turkizna boginja«.

»Prvotno sem imel namen opisati odpravo na to himalajsko goro,« je dejal dr. Tomazin na tiskovni konferenci, »in sicer z vseh vidikov, tudi psihologijo skupine ljudi v ekstremnih razmerah, toda ko sem se spravil k pisanju, sem na to popolnoma pozabil in pisal izključno iz lastnega veselja, ne da bi pomislil na bralce: podoživljal sem dogajanja z odprave na to osemtisočmetrsko goro, premišljeval o vlogi zdravnika na taki ekspediciji, o svojem razmerju do Tibeta, kar bi že lahko pomenilo nakazovanje duhovne sfere v visokem alpinizmu, tudi o religioznosti, mimo katere v tej deželi ni mogoče iti, vendar ne kot o instituciji, ampak kot filozofiji.«

Dr. Tomazin je ena od najbolj vsestranskih osebnosti v slovenskem alpinizmu: iz ZDA je v Slovenijo prinesel prosto (pravzaprav športno) plezanje, na katerega zdaj prisega toliko predvsem mladih plezalcev, ukvarja se z vsemi zvrstmi vrhunskega udejstvovanja v gorah, bil je menda prvi, ki je z vrha Mont Blanca poletel z zmajem in se tako dvignil nad »streho Evrope«, da je potem še nekaj časa krožil nad vrhom gore, isto pa je storil tudi na Kilimandžaru, bil je na ruskem sedemtisočaku Piku Komunizma in doslej na treh osemtisočakah v Himalaji, kot zdravnik se ukvarja tudi z akupunkturo, svoja doživljanja v gorah pa tenkočutno preliva v pisanje, zadnji čas tudi pesmi.

Velik del tega je zajet v Tomazinovi najnovejši knjigi o turkizni boginji Čo Oju: koraki k notranjemu iskanju in vračanju k samemu sebi.

M. R.

Nove knjige zbirke Dežele in ljudje

Odkar smo lansko leto prvič predstavili serijo »Dežele in ljudje,« je zbirka postala bogatejša za pet novih knjig. Založba Mladinska knjiga bo letos izdala še tri knjige, s katerimi bo zbirka zaključena. Skupaj bo obsegala deset knjig, v katerih bodo na okoli 1700 straneh predstavljene vse dežele sveta. Množica podatkov je v knjigah preoblikovana v berljivo besedilo in obogatena s številnimi fotografijami.

Ker postajajo potovanja in trekingi vedno popularnejši, imajo knjige iz zbirke »Dežele in ljudje« tudi povsem praktičen pomen. Posamezna poglavja predstavijo naravo, prebivalce, zgodovino, politično ureditev, gospodarstvo,

pomembna mesta in druge značilnosti posameznih dežel. Zbirka kot celota predstavlja referenčno delo o deželah sveta, knjige pa so uporabne predvsem kot prva informacija o določenem predelu oziroma državi, ki smo si jo izbrali za cilj potovanja.

Predstavljena so tudi najpomembnejša svetovna gorstva, ki so jim namenjena posebna poglavja. Kdor je v gorah sveta doma, sicer ne bo izvedel veliko novega, ker pa takih poznavalcev ni veliko, knjige nudijo večini bralcev še vedno dovolj zanimivih podatkov tudi o naravi in gorah.

Pol sveta v petih knjigah pomeni potovanje od Malezije do južnega pola (knjiga Jugovzhodna Azija, Avstralija, Oceanija, Antarktika), »preskok« v Argentino in pot vzdolž Andov proti Srednji Ameriki (Južna Amerika in Mali Antili), obrat proti jugu in skozi vročino Afrike (Afrika južno od Sahare ter Severna Afrika in Arabski polotok) proti nam bližjim krajem (Srednja in zahodna Evropa). Če vzamemo v roke še prvi dve izdaji zbirke, sta nam na voljo še Severna Amerika in jugozahodna Azija.

Ta nekoliko domišljajska pot lahko dobi povsem stvarne oblike - na kraju samem ali le s pomočjo pisane besede - in pri vseh načinih potovanja so strani zbirke Dežele in ljudje tihi spremljevalci. Pomagajo ustvariti ali dopolniti predstavo, bližajo tuje svetove in grede izza meja, v katere so ujele države. Nudijo možnost vpogleda v svet, v katerega se odpravljamo s tihim upanjem, da ga bomo nekoč spoznali, vendar se večina edino mozaik vtisov in izkušenj. Ko bodo izšle še zadnje tri knjige zbirke, bo sestavljen tudi naj sodobnejši mozaik sveta v knjigah, ki so namenjene trajni uporabi.

Predvsem pa - če cenimo spremembe kot gibalo življenja, tudi barvitost dežel in ljudi ne bo ostala shranjena samo med platnicami knjig.

Dario Cortese

Nazaj v planinski raj

V nakladi 1500 izvodov je lanskega avgusta ob celjski razstavi »Nazaj v planinski raj«, ki so jo odprli ob 100-letnici Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva, izšel katalog z istim naslovom. Izdal in založil ga je Muzej novejših zgodovine Celje, v njem pa je devet daljših prispevkov, ki obravnavajo posamezna področja planinskega udejstvovanja (v širokem smislu besede) najprej v Savinjski podružnici in po vojni v PD Celje, ki je po nekaterih interpretacijah pravni naslednik Savinjske podružnice (česar pa marsikatero drugo planinsko društvo z območja nekdanje Savinjske podružnice že dolgo ne priznava).

Čeravno bi se zdaj po tako dolgih letih v planinskih krogih kako drugače dogovorili o dedovanju, to ne bi v ničemer spremenilo niti ome-

njene razstave, niti kataloga ob njej. V njem so zbrani številni podatki in številne fotografije, ki jih bo s pridom uporabil, kdor bi kdaj pozneje hotel pisati obširnejšo zgodovino planinstva pod Savinjskimi Alpami. Podatki se nizajo v poglavjih Pregled razvoja planinskega društva Celje, Fran Kocbek in dr. Johannes Frischauf, Gora ni nora, nor je, kdor gre gor (ki govori o predzgodovini in prvih letih Savinjske podružnice SPD ter slovenskih narodnostnih bojih v Savinjski planinah), Planinske kočice, Vodniki, Gorski reševalci, nepogrešljivi spremljevalci planincev, Alpinizem, Organizacijski razvoj in gospodarska dejavnost Savinjske podružnice SPD in PD Celje ter Planinsko društvo Celje v letih 1945-1985, ki ima podnaslov Mala kronika.

Kdor je natančneje prebiral Planinski vestnik, je večidel v zborniku zbranega gradiva našel že na njegovih straneh. Kdor pa želi v eni brošuri najti najpomembnejše podatke o društveni dejavnosti, ki ji je bila ob 100-letnici posvečena razstava v Celju, bo to našel zbrano v knjižici velikega formata Nazaj v planinski raj, ki ima 67 strani.

M. R.

Društvena glasila

Kar precej slovenskih planinskih društev redno ali občasno izdaja svoja planinska društvena glasila, vendar menda nihče nima pregleda nad to založniško dejavnostjo. Planinski vestnik občasno objavlja vesti o izidih nekaterih glasil, ki jih društvena vodstva pošljejo Planinski zvezi Slovenije ali njenemu osrednjemu glasilu, ta društvena glasila potem pridejo v osrednjo slovensko planinsko knjižnico, kjer pa si obiskovalci in porabniki ne morejo ustvariti vtisa o kompletni slovenski planinski založniški dejavnosti, ker pač nimajo pregleda nad celoto. Ker

Škodljiva množičnost

Še pred kratkim so številni zaljubljeni v gorski svet vabil ljudske množice med gorske vrhove, zdaj pa se je stanje popolnoma obrnilo. Popolnoma v znamenju prizadevanj, da bi zajezili množični naval na visokogorje, je potekala glavna skupščina Avstrijskega Alpenvereina v začetku oktobra v Gradcu. Posebno so v Gradcu kritizirali smučarske tekme v visokogorju, ki jih je zdaj največ v Franciji, in načrte, da bi to novo športno panogo, turnosmučarske tekme, podobno kot svetovni pokal razširili z množičnimi prireditvami. Nevarnost prevelikih zunanjih vplivov na naravo je že prevelika, so rekli v Gradcu, in množični naval gornikov, ki hodijo v prostem času v gore, v marsikaterem predelu že povzroča naravovarstvene probleme, kot je bilo poudarjeno na skupščini, na kateri je sodelovalo približno 500 predstavnikov 187 domačih in treh tujih sekcij Avstrijskega Alpenvereina. Dogovorili so se, da bodo gorniške toke usmerjali, kajti o onemogočanju alpskih turistov zdaj še ne sme biti govora.

Z 234.000 člani je Avstrijski Alpenverein največja gorniška organizacija v državi.

(Salzburger Nachrichten)

vemo, da planinska društva nastajajo in izginevajo, osrednja slovenska planinska organizacija pa ostane, bi bilo koristno (če ne zaradi drugega že zaradi slovenske planinske zgodovine), da bi društva Planinskemu vestniku ali Planinski zvezi Slovenije redno pošiljala izvod svojega glasila.

Redno prihajajo v vilo Zlatorog ob Dvoržakovih ulici v Ljubljani »**Gorski popotnik**«, ki je glasilo PD Integral iz Ljubljane (ureja ga **Marinka Koželj Stepic**, v marsikateri številki pa je natisnjena kakšna dobra beseda za Planinski vestnik, ki naj bi dobil več naročnikov), »**Informator**«, ki je glasilo PD Viharnik iz Ljubljane (urednik je **Milan Bratec**), »**Pod Prisojnikom**«, ki je glasilo PD PTT Ljubljana (in ima čisto pravo uredništvo z glavnim urednikom **Juretom Srhojem**, odgovornim urednikom **Lojzeto Cuznarjem** in urednikoma **Radom Radeškom** in **Borisom Zihelrom**; v njem je kar precej prostora posvečenega jamarstvu, ki je bilo v prvih desetletjih Slovenskega planinskega društva kar pomembna društvena dejavnost, potem pa se je večinoma preselila izven planinstva), in »**Planinski odmevi**«, ki je glasilo PD Fram (in ga urejajo **Jože Bobovnik**, **Dragica Jus**, **Vito Tement** in **Stanka Vobič**).

Ob lanske stoletnici slovenske planinske organizacije so nekatera planinska društva izdala razširjene in tematsko prirjene številke svojih glasil. Pestrejša od običajnih je bila številka glasila »**Naša pota**«, ki ga izdaja PD Hrastnik (žal ni nikjer natisnjeno, kdo je zaslužen za izdajo številke ob 100-letnici SPD in 45-letnici PD Hrastnik), v počastitev 100-letnice SPD je PD Jezersko izdalo »**Jezerske planinske novice**«, ki jim je društveni upravni odbor v podnaslov napisal »Planinsko branje ob 100-letnici SPD«, k temu pa na prvo stran še »Po veličastju 90-letnice Češke kočje 5. 8. 1990, tisočere množice in zavednih besed pomembnih slovenskih mož, pa s popotnico priznanja Češki koči za najbolj gostoljubno slovensko planinsko domovanje v letu 1991, se bomo v teh drobnih Jezerskih planinskih novicah ozrli po delovnem letu 1992 in se spogledali tudi z jubilejnim letom 1993, ko slavimo 100 let organiziranega slovenskega planinstva« (prispevke je zbral, kot je zapisano, **Luka Karničar**, ki ga je torej mogoče smatrati za urednika), ob lanskem stoletnem jubileju pa je izšla tudi razširjena številka glasila »**Matijev rod**«, ki je glasilo Osnovne šole Matija Valjavec iz Preddvora (glavni urednik je **Matiček Žumer**, učenec 8. razreda, mentorica pa **Francka Žumer**).

Zadnji čas smo ob omenjenih dobili še nekaj številok društvenih planinskih glasil »**Mladi planinec**«, ki je glasilo PD Lisca iz Sevnice in Krškega (žal ni znano, kdo so uredniki), »**Ongerčki**«, ki je informativni bilten članov PD Onger iz Trzina in ki ga izdaja društvena propagandna sekcija, in »**Planinski utrinki**«, ki je

glasilo PD Brežice (uredniški odbor sestavljajo - po vrstnem redu, kot so napisani v impresumu - lektor **Viktor Sunčič**, urednica **Francka Pečnik**, in **Tone Hribar**, ki ima na skrbi računalniško oblikovanje).

Naposled smo pred časom dobili še številko drobne revije »**Gornik**«, ki je glasilo PD Nova Gorica. Pošiljatelj nam je v spremnem pismu zapisal, da je to »prva in morda edina številka našega glasila v letu 1993«. Urednik lično natiskanega glasila je **Bogdan Zoratti**. Iz tega glasila v skrajšani obliki ponatiskujemo komentar na sprednjih straneh Planinskega vestnika - tudi zato, da vidimo, kaj vse se skriva za platnicami slovenskih planinskih društvenih glasil: prispevki, ki bi jih lahko prebral mnogo širši krog gornikov, kot je zbran samo v enem planinskem društvu.

M. R.

Z Messnerjem okoli Južne Tirolske

Natančno 41 dni sta bila jeseni leta 1991 **Reinhold Messner** in **Hans Kammerlander** na poti, da sta Južno Tirolsko približno natančno obhodila ob vseh njenih mejah. Ta pohod je bil dolg približno tisoč kilometrov in nekako 100.000 višinskih metrov sta morala pri tem premagati. Vendar Messnerju in Kammerlanderju ni šlo za nov alpinistični podvig (čeravno ta krožna pot nekaj takega gotovo je, Messner pa je ni po naključju označil, da je vanjo vložil več naporov kot med plezanjem na Čo Oju). Reinhold Messner je namreč hotel »več zvedeti o Južni Tirolski«, »spoznati svojo domovino, ko bi jo gledal od zgoraj«, ob večerih pa se je poleg tega tam, kjer se je namenil prenočevati, pogovarjal s pristojnimi Južnotirolci. Proizvod tega podviga »Okoli Južne Tirolske« sta odlična multimedijška predstava in knjiga z istim naslovom, ki je izšla v Münchnu pri založbi Piper (stane 68 mark).

Enako kot pri številnih Messnerjevih dotedanjih podvigih se tudi pri tem mnenja bralcev močno razhajajo. Številni ocenjujejo to knjigo kot onesnaževanje lastnega gnezda, kot neprimerno vmešavanje nekoga od zunaj, ki poleg tega največji del časa niti ni doma na svojem gradu Juval. Messnerju očitajo, da se spušča na področje, o katerem po njihovem mnenju nima najmanjšega pojma, kot sta na primer politika in deželno načrtovanje. Ne oprostijo mu, da prinaša na dan temne in nelepe strani te gorske pokrajine, ki razbijajo podobo lepe dežele.

Drugi pravijo, da je Messner zelo intenzivno premišljeval o svoji domovini, oblikoval mnogostransko neprimetno, vendar pomembne misli, brskal po zgodovini in prinesel na površino marsikaj doslej manj znanega. To je seveda dovoljeno. Vendar se na drugi strani postavlja s tem, da daje različne prav nenavadne in bedne predloge za rešitev stanja. Tako marsikdo mis-

li, da je šel pri tem vendarte nekoliko predalec, kajti kdo od kar številnih Južnotirolecev in velikih zaljubljenecv v to deželo iz tujine rad vidi, da kdo vtika prste v rane, ki jih neradi vidijo in za katere so pravzaprav vsaj nekoliko soodgovorni!

V vsakem primeru je ta Messnerjeva knjiga vsaj prispevek k razpravi o južnotirolskih zadevah.

Karte nepalskih gorá

Švicarska planinska zveza je že pred časom izdala dve karti gorskih območij Nepala, in sicer zahodni in vzhodni del Langtang Himala, obe v merilu 1 : 50.000. Oba zemljevida je mogoče kupiti bodisi v Evropi, bodisi v trgovinah in pri prodajalcih na stojnicah v Katmanduju. Kdor želi eno od kart natančneje preštudirati že pred odhodom v Nepal, jo lahko naroči tudi pri Avstrijski in Nemški planinski zvezi, med drugim v Münchnu in Innsbucku.

Izšla je tudi karta Mount Everesta, ki jo je izdal Švicarski sklad za alpska raziskovanja. Gre za zemljevid, ki je koristen pripomoček tako za alpiniste kot za trekerje. Karto v merilu 1:50.000, ki ima izsek v merilu 1 : 25.000, na katerem je prikazana zgodovina alpinizma na najvišji gori sveta, je mogoče kupiti v Švici na vseh uradnih prodajnih mestih švicarske zvezne deželne kartografije, pa tudi v knjigarlah, papirnicah in kioskih.

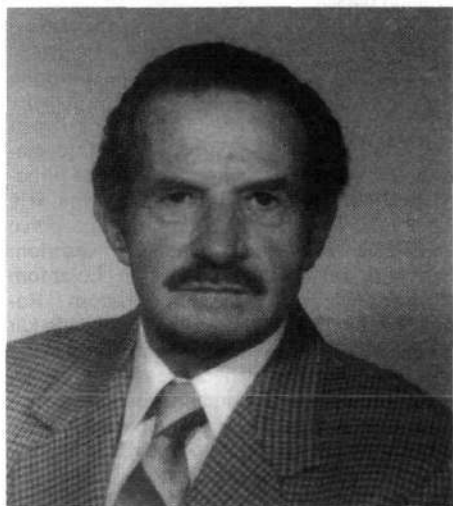
Družinski izleti po narodnem parku

Wolfgang Heitzmann je napisal knjigo »Popotovanja po narodnem parku Visoke Ture«, ki ji je dal podnaslov »Izleti in gorske ture za vso družino«. 192 strani debela knjiga z 90 barvnimi fotografijami, 53 skicami kart in 80 opisi poti s preglednimi kartami je izšla v založbi Bruckmann v Münchnu in stane 44 mark.

Ta knjiga je eden od najboljših vodnikov po Visokih Turah. V njej so izčrpní opisi gorskih poti, dolgih od pol dneva do več kot treh dni, tako prek oblih planinskih pašnikov kot na lažje dostopne tritisočake. Posebno simpatično je dejstvo, da je z eno samo izjemo mogoče oditi na vse opisane poti z javnimi prevoznimi sredstvi. Naravovarstveno in okoljevarstveno zelo angažiran avtor je vse te možnosti sam preizkusil in je v glavnem iz svojih opisov izpustil skoraj vse vožnje z lastnim jeklenim konjičkom. Ture v knjigi so razvrščene po avstrijskih zveznih deželah, v katerih je park: Salzburška, Koroška in Vzhodna Tirolska. Knjige bodo verjetno veseli tudi popotniki na dolge proge, ki hodijo po evropski pešpoti 02 in 10, s katerih imajo nešteto možnosti, da si čisto od blizu spotoma ogledajo še kakšno goro.

društvene novice

Dr. Jože Andlovic - sedemdesetletnik

Če bi jubilanta - 70-letnega **dr. Jožeta Andlovica** vprašali, koliko bolnikov je zdravil v svojem življenju, bi ga spravili v zadrego. Le majhen del njegovih pacientov je namreč evidentiran v zdravstvenih ustanovah. Uradna dokumentacija o pacientih je pri dr. Andlovicu že od vsega začetka pomanjkljiva.

Že ko je kot študent medicine v čudnih vojnih okoliščinah zdravil enkrat domobrance, drugič partizane, ni prešteval ranjencev, ki jim je pomagal.

Začelo se je tistega dne, ko se je maturant Jože zjutraj odpravil od doma. Bil je prvi izpitni dan. Njegov strah pred profesorji je bil odveč, saj ni prišel do njih. Aretirali so ga na poti do šole in ga poslali v taborišče Gonars.

Zrelostni izpit je opravil šele tedaj, ko se je ves izčrpan vrnil iz taborišča. Vpisal se je na Medicinsko fakulteto, a še pred koncem leta 1943 se je po usodnih spletih dogodkov znašel v domobranskih vrstah. V okviru svojega medicinskega znanja je nudil pomoč ranjenim domobrancem in z enakim sočutjem in skrbjo ujetim ranjenim partizanom. Sredi julija 1944 je bil v bližini Turjaka ranjen v obe nogi. Partizani so ga ujeli, ga zdravili in po dolgotrajnem zasilševanju pred sodiščem izpustili brez obsojbe. Z napol zaceljenimi ranami na nogah se je pridružil partizanski enoti XII. SNOUB na Gorjancih. Nekaj dni pred božičem leta 1944 je bil ponovno ranjen, a tri tedne pozneje je bil že spet v prvih bojnih vrstah kot sanitetni referent jurišnega bataljona XV. divizije. V strupeno mrzli zimi in v snegu do pasu je iz strelskega

ognja izvelkel številne ranjence. V februarju 1945 je bil še četrtri ranjen; tokrat ga je krogla zadela v glavo. V bolnišnici v Rogu zanj ni bilo več nobenega upanja. Kljub vsemu je še kar naprej živel. Ob koncu februarja so ga s skupino težkih ranjencev po zračni poti poslali v južno Italijo. Po dveh operacijah v britanski bolnišnici v Barlettiju je po koncu vojne, ko so ga poslali domov, moral v Ljubljani še na eno težko operacijo in na večmesečno zdravljenje.

Jeseni leta 1946 je nadaljeval študij medicine, si ustvaril družino, diplomiral, se zaposlil kot splošni zdravnik v Mostu na Soči, štiri leta pozneje pa kot kirurg v šempetrski bolnišnici.

Vedno so ga vabile gore. Najprej domače, leta 1965 pa se je kot zdravnik pridružil himalajski odpravi na Kangbačen.

Štiri leta pozneje je sprejel povabilo naslednje himalajske odprave. To je bila Anapurna '69. Če bi bil danes moj mož Aleš, ki je vodil to odpravo, živ, bi on pisal te vrstice. Pisal bi jih z največjim spoštovanjem do prijatelja Jožeta. Mnogo let sem poslušala himalajske zgodbe, tiste, ki pridejo v uradna poročila, pa tiste, ki pridejo v članke in knjige, in tudi tiste, ki ostanejo med prijatelji. Med temi zgodbami, ki ostanejo nenapisane, ima dr. Andlovic izjemno mesto.

»Velikokrat sem mislil, da je Andlovic iz železa,« je pripovedoval Aleš. Po 8000 kilometrih šofiranja čez pol Azije, po vsakodnevnih ordinacijah na pešpoti do gore, po vzponu na Anapurno IV, po sestopu, po ponovnih obpotnih ordinacijah in po šofiranju nazaj grede je ob prihodu domov v šempetrski bolnišnici še nekaj tednov skoraj vsak dan dežural na kirurgiji. Ob vsem tem pa Andlovicu sploh ne »prekipi«, obratno, izjemen posluš ima za moštvo. Ko zasluti, da je v zraku napetost zaradi vročine, mraza, utrujenosti, doktor najde način, da razbistri ozračje, in spet je vse dobro. Moči in energije mu ne zmanjka. Na vrhu Anapurne IV, na primer, je tedaj 46-letni dr. Andlovic organiziral pevski trio, ki so ga sestavljali on, **Lojze Golob** in Aleš in spodaj v bazi so po radiu poslušali koncert pod naslovom »Venček narodnih«.

Trije prijatelji na vrhu gora v tistem trenutku še niso slutili, kakšna noč jih čaka. Mrzel tibetanec je zadivjal po gori, temperatura je padla na minus 40, radijska zveza z vršno navezo je bila prekinjena. »Anapurna, boginja plodnosti, umiri zle duhove v svojih višinah!« je dr. Andlovic molil v taboru 5, ki ga je divji veter hotel pomesti z gore. Naslednje jutro sta Lojze in Aleš hitela navzgor prijateljeva naproti, doktor pa v trojko, kjer si je uredil ambulantno. Dan kasneje je omrznjenega **Mikca Drašlerja** čakala segreta infuzijska tekočina in v nekaj minutah je bil deležen oskrbe Andlovčeve bolnišnice na višini 6600 metrov.

Z vzponom na Anapurno IV (7524 m) se je dr. Andlovic vpisal v zgodovino slovenskega alpinizma kot naš prvi zdravnik, ki je stal na himalajskem vrhu. S svojo prisotnostjo na tej odpravi je tudi odločilno prispeval k izjemnemu, v mednarodnem alpinističnem svetu priznanemu uspehu te odprave.

Vendar »naloga zdravnika na odpravi ni le skrb za zdravje članov odprave, ampak tudi pomoč domačinom«, je dr. Andlovic govoril v Cankarjevem domu pred nekaj tedni.

»Na odpravi na Anapurno je bil moj vztrajni pomočnik **Klavdij Mlekuž**. V vasi Čame sem neki ženski izrezal karbunkel, največji v svoji praksi. Naslednje jutro so me klicali k nekemu dekletu, ki jo je pičila kača. Zašil sem rano možaku, ki ga je oklal pes. S Klavdijem sva morala hiteti, da sva ujela našo kolono. . .«

Leta 1974 se je dr. Andlovic udeležil še ene odprave na Kangbačen, leta 1980 je sprejel povabilo za vodjo zdravniške ekipe italijansko-nepalske odprave na Everest in leta 1982 postal član prve primorske odprave v Južno Ameriko na Aconcagua.

Za svoje zdravniško delo, za zasluge pri Gorskimi reševalni službi, za pobudništvo visokogorskega planinstva v Soški dolini in za udeležbo na himalajskih odpravah je prejel vrsto najvišjih državnih odlikovanj: Red dela z zlatim vencem, Red zaslug za narod s srebrno zvezdo, Bloudkovo nagrado in vrsto častnih zlatih in srebrnih priznanj Planinske zveze Slovenije. Mnogo več kot vsa ta priznanja pa himalajskemu zdravniku pomeni zahvala matere nekega fanta, ki mu je operiral gnojno koleno v vasi Bahundande v dolini Marsiandija.

»Brez kirurške pomoči bi bil fant zapisan smrti. Deset let pozneje, ko sem bil spet v Nepal, sem zvedel, da se je fant popolnoma pozdravil. To mi je bilo najdragocenejše plačilo.«

Takšno »najdragocenejše plačilo« je doktor Andlovic dobil od stoterih bolnikov po azijskih in južnoameriških vaseh, od premnogih bolnikov po Goriškem in v Soški dolini in od vrste vrhunskih alpinistov, ki so po Andlovčevi zaslugi ušli invalidnosti ali pa mu dolgujejo življenje. Vsem tem se pridružuje še mnogo prijateljev, ki mu v teh dneh, ko praznuje svoj življenjski jubilej in prešteva sončne in deževne dni svojega življenja, želi še mnogo, mnogo sončnih dni.

Dušica Kunaver

Izpopolnjevanje PLV pri Krnskih jezerih

Republiško izpopolnjevanje planinskih vodnikov v poletnih razmerah je bilo 2. in 3. oktobra 1993 v Koči pri Krnskih jezerih in se ga je udeležilo 24 planincev, in sicer 18 planinskih vodnikov in 6 mladinskih vodnikov iz 13 planin-

skih društev (Novo mesto, Kranj, Prevalje, Gorazd Zavrnik, Litija, Litostroj, Kočevje, Mengeš, PTT Ljubljana, Nova Gorica, Koper, Slivnica pri Celju in Lisca iz Sevnice). Iz meddruštvenega odbora Podravja in Pomurja ni bilo niti nobenega udeleženca niti delegata.

Izpopolnjevanje je potekalo po prej določenem programu, le medicinska tema je odpadla zaradi predavateljeve bolezni. V vsaki skupini so bili štirje udeleženci in inštruktor in vsaka skupina je pripravila analizo ene pretežno objektivne in ene pretežno subjektivne nevarnosti, nato pa so vsi skupaj pregledali opravljeno delo.

Sledilo je kratko predavanje **Bojana Pollaka** o orientaciji, ko so bili dani napotki za praktično delo predvsem s karto in kompasom, potem pa je bila daljša razprava o kategorizaciji ter o prehodih iz nižjih v višje kategorije. Podana je bila tudi informacija o načinu izobraževanja vodnikov v deželah Evropske unije. Z veseljem smo ugotovili, da se naša pravila o enotni kategorizaciji ujemajo z mednarodnimi pravili. Razpravljali smo tudi o nadomestilu stroškov vodniku na turi: planinski vodnik je sicer prostovoljec, vendar naj mu planinsko društvo kot organizator planinske ture povrne materialne stroške v obliki dnevnice in prevozne stroške ter plača prenočišče, če vodi turo. S tem planinski vodnik še vedno ostaja prostovoljec, toda ko si mora obnoviti ali dopolniti vodniško opremo, mu ni treba črpati iz sicer že tako premajhnega družinskega proračuna. Sklep je bil, naj tak način nadomestil uvedejo v vseh planinskih društvih v državi.

Dan pozneje smo šli na praktično delo iz orientacije. Vsaka skupina, ki so jo sestavljali štirje udeleženci in inštruktor, je hodila po svojih poteh, ki so jih podrobno analizirali prejšnji dan. Kljub temeljiti pripravi je bilo nekaj težav, čeprav je bila pot razmeroma kratka in vidljivost dobra. Po vrnitvi v kočjo je bilo še predavanje o izdelavi umetnih fiksirnih točk v kopni skali.

Po kosilu smo izpopolnjevanje analizirali in med drugim ugotovili, da je bilo posebno pomembno delo v majhnih skupinah in da naj bi tak način uveljavljali tudi v prihodnje, predvsem pa naj bi se izogibali predavanjem večjim skupinam. Ugotovili smo tudi, da so bili udeleženci primerno opremljeni (čeprav nekateri niso imeli kladiv in klinov) in zelo disciplinirani, kar je pomembno za kakovostno izvedbo izpopolnjevanja. Res pa je tudi, da nekateri, ki so bili prijavljeni, niso prišli na izpopolnjevanje in so tako organizatorju povzročili nemalo težav. Kljub deževnemu vremenu je bil praktični del opravljen v celoti, ne da bi bili pri tem delu mokri.

V prihodnje naj izpopolnjevanje ostane v že tradicionalnem terminu, se pravi prvi konec tedna v oktobru. Planinska kočja, v kateri bo tečaj, naj bo bolj v središču Slovenije in po možnosti

dostopna v kakšni uri hoje, začetek pa naj bo že ob osmih zjutraj. Razpravljali naj bi o medicini in v ta namen povabili dva zdravnika, o tehniški vođenju, vrvnih manevrih, pripravi izleta, vremenoslovju, ekologiji, psihologiji, radijskih zvezah in organizaciji Planinske zveze, nekateri pa so predlagali še izvedbo iskalne akcije.

Marinka Koželj Stepic

Štiri leta Savinjskega MDO

Velenjski mandat Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev se je uradno začel s sejo na Paškem Kozjaku 10. junija 1989, neuradno pa že nekaj mesecev prej. V štirih letih smo imeli 13 sej, na katerih smo obravnavali 69 točk dnevnega reda. Udeležba na sejah je bila različna, prisostvovali so predstavniki 6 do 15 PD. Nad 50 odstotkov sodelovanja so zagotovila PD Celje, PTT Celje, Ljubno ob Savinji, Mozirje, Rečica ob Savinji, Dramlje, Slivnica, Šentjur, Šoštanj, Velenje in Dobrovlje-Braslovče. Nobene seje se niso udeležili predstavniki PD Gornji Grad, Loče pri Poljčanah, Zreče, Rogaška Slatina, Sloga iz Rogatca, Vranksko, Tabor in Zlatarna Celje. Glavni razlog za takšno ignoranco so po našem mnenju razdalja in s tem stroški, pa tudi majhna zainteresiranost za urejanje skupnih problemov in izvajanje skupnih akcij. PD Rečica ob Savinji in PD Celje sta nas redno ali pogosto seznanjala z zapisniki svojih sej in z drugo aktualno problematiko.

Savinjski meddruštveni odbor PD je ta čas odposlal več kot 250 pispov in obvestil, samo od leta 1991 do 1993 kar 171.

Klimatska naprava za trekerje

»Body Temperature Control System« (btc) se pri Adidasu imenuje nova čudežna formula. Pretirano potenje spada zdaj v preteklost. Luknjice za trakove, zadržge, vstavki iz mrežice in posebni razporki za zračenje delujejo namreč kot ventilator, ki ga je pri Adidasovi vetrovki mogoče po želji nadzorovati in regulirati. Btc sistem bodo odslej vgrajevali v oblačila in čevlje za trekerje, kar pomeni, da se bo pri vsakem koraku dobesedno vključila ventilacija. V ta namen bodo v jezik v čevljih vgradili nekakšen mehur, ki bo zaradi podpritiske vsrkaval zrak in ga po cevki pošiljal v notranjost čevlja. Zrak bo potem mogoče ob gležnju spet spraviti iz čevlja.

Tako izdelan in prirejen anorak je že mogoče kupiti in stane 449 nemških mark, trekinški čevlji, ki delujejo po tem načelu, pa stanejo od 259,90 marke dalje.

V tem mandatu sta bili ustanovljeni dve novi društvi, Vinska gora 15. junija 1990 in Boč-Kostrivnica 8. marca 1992. Leta 1988 je bilo v našem meddruštvenem odboru (MDO) 31 PD in 13.196 članov, leta 1990 32 PD in celo 14.327 članov, leta 1992 pa 33 PD in 11.614 članov.

PZS oziroma športne zveze meddruštvenega odbora niso zadovoljivo financirale niti v tem mandatu. Savinjski MDO ni imel žiro računa in stalnega denarnega vira. Nekaj sredstev smo zbrali na računu PD Velenje, prej na računu PD Celje. Začetno delo je podprla ZSS OS Velenje (500.000 dinarjev aprila 1989), obnovo visokogorskih poti pa je več let učinkovito podpirala Zavarovalnica Triglav, enota Celje, tudi po zaslugi **Staneta Veninška**. PD Velenje je s kakoržekoli zbranim denarjem poravnalo nekatere stroške za sklice sej, ni pa nosilo nobenih stroškov za prevoze, ker ni bilo denarja. Tudi del stroškov za gradiva in poštnine je šel iz družbenega, del pa iz zasebnega žepa.

Zelo prizadevna je bila območna skupina za pota, ki je s pomočjo Komisije za pota PZS in celjske enote Zavarovalnice Triglav obnovila precej poti in pomagala tudi pri obnovi Slovenske poti na Mangart. V tem mandatu je bil tudi tečaj v okviru četrtega roda planinskih vodnikov, ki ga je končalo 25 kandidatov iz Savinjskega MDO. Glede na vse te in še druge uspehe je MDO posredoval pri PZS za vrsto planinskih priznanj za najzaslužnejše savinjske planince.

Miroslav Žolnir

Kdo naj markira poti?

V prostorih Planinske zveze Slovenije je bila lanskega 10. novembra seja Komisije za pota pri PZS, na kateri so med drugim analizirali zadnje štiriletno obdobje in se dogovorili za delo v prihodnje. **Srečko Polanc** je predstavil rezultate vseh šestih tečajev, kolikor jih je bilo v tem obdobju, in opozoril, da je ena od večjih pomanjkljivosti teh tečajev pomanjkanje inštruktorjev za tak način izobraževanja, zato so bili na vseh štirih tečajih samo štirje inštruktorji. Drug problem so po njegovem mnenju pogoji za izvedbo tečajev: večina planinskih koč nima posebnih prostorov, ki bi bili ločeni od drugih. Ob tem je bilo tudi rečeno, naj bi se med trajanjem teoretičnega dela tečaja tečajniki vzdržali kajenja in pijač, kar itak ne sodi v planinske postojanke. **Florjan Nunčič** je poudaril, da mora biti vodja tečaja resen človek, ki bo znal zagotoviti red.

Člani komisije so sprejeli sklep, naj v prihodnje tečaj organizira vodja območne skupine s pomočjo člana komisije pri PZS, naj izberejo tako planinsko koč, ki ima vsaj minimalne pogoje za izvedbo tečaja, in naj vsak večer analizirajo dela, ki so jih podnevi opravili na tečaju. Na ob-

močjih, kjer ni območnih skupin, naj bi organizirali kratke enodnevne akcije, na katerih bi ljudem, ki jih takšno delo zanima, prikazali način markiranja, kakršen je v veljavi po Sloveniji.

Člani Komisije za pota so se na tej seji dogovorili, da bodo v prihodnje več pozornosti namenili tudi akcijam v sredogorju. Ker ima Komisija, je bilo rečeno, na skrbi Slovensko in Razširjeno planinsko pot, ju bo treba urediti na posebnih akcijah, če vzdrževanje ni drugače urejeno, isto pa velja za nekatere vrhove prijateljstva. Ob tem so sprejeli sklep, da bo komisija spomladi na novo markirala celotno traso Slovenske planinske poti od Nanosa do Ankarana.

Predlagali so, naj bi društva prepustila dele poti, ki jih niso pripravljena ali sposobna dobro in redno vzdrževati, drugim društvom, ki so to pripravljena delati. Poti naj bi delili po območjih.

Naposled je **Boris Gašperlin** predlagal, člani komisije pa sprejeli sklep, naj planinskih poti po Sloveniji ne bi poimenovali po še živečih ljudeh.

Najmlajši planinci PD Nova Gorica

S planinsko vzgojo najmlajših začinjamo v PD Nova Gorica že v vrtcih. Naši sredinčki in mali šolarji hodijo po markiranih cicibanovih stezicah na okoliške griče skupaj s svojimi vzgojiteljicami in varuškami ter pridno zbirajo izlete.

Med letom imajo predavanja o planinski opremi in gledajo diapozitive ali videokasete o naših gorskih živalih in rastlinah. Vsa svoja doživljanja in opažanja narišejo v svoje planinske dnevničke Ringa-raja, kamor vzgojiteljice vpišejo kraj in datum izleta. V pretekli sezoni smo razdelili 527 dnevnikov po vrtcih v Novi Gorici, Šempetru, Vrtojbi, Vogrskem, Mirnu, Biljah, Dornberku, Prvačini, Šempasu, Braniku in Solkanu. Za določeno število opravljenih izletov prejmejo naši otroci priznanja. V pretekli sezoni je bilo podeljenih 514 priznanj: 251 našitkov (za opravljenih 5 izletov), 182 priponk (za 8 izletov), 55 psmaric (za 12 izletov) in 26 dnevnikov Mladi planinec/planinka (za 15 izletov).

Po teh podatkih lahko sklepamo, da je akcija kljub temu, da v okolici nimamo ogromno možnosti za izlete, dokaj uspešna. Našim malčkom krepi sposobnosti in tistim, ki želijo hoditi v naravo, nudi možnost, da se kasneje aktivneje vključijo v dejavnosti pri planinskem društvu. Akcija se namreč nadaljuje v osnovni šoli z Mladim planincem/mlado planinko.

Dobro sodelovanje z Občinsko športno zvezo omogoča, da dobijo otroci dnevničke brezplačno, saj Športna zveza pomaga financirati dnevničke. Stična točka med obema organizacijama je namreč akcija »Športna značka«, za katero otroci ravno tako zbirajo izlete.

Sezono 1993-94 smo začeli dobro, dasiravno nam vreme ni bilo naklonjeno. Razdelili smo 601 dnevnik Ringa-raja, sodeluje pa skupaj 915 otrok v vrtcih (mali šolarji in sredinčki). Otroci imajo možnost, da dve leti zbirajo izlete in tako dosežejo najvišje priznanje. Akcijo bomo obnovili v Grgarju in na novo zastavili v Čepovanu. Načrtujemo, da bomo markirali nove in obnovili stare cicibanove stezice, po katerih hodijo naši malčki- planinci. Nadalje pripravljamo srečanje vzgojiteljic in varušek in vrtcev, na katerem bomo izmenjali izkušnje in primerjali naše delo z delom v tujini. Letos se želimo udeležiti tudi mednarodnega srečanja UIAA za cicibane planince, ki ga organizira Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije poleti 1994 v naših gorah.

Maura Arh,
PD Nova Gorica

Mladina in gore

»Prvič smo se lanskega 26. novembra udeležili tekmovanja »Mladina in gore«, da bi pač sodelovali na tem srečanju planinske mladine in videli, kako kviz sploh poteka,« je napisano v pismu Planinskemu vestniku, ki sta ga podpisala mentorica osnovne šole Hoče **Vlasta Bobovnik** in načelnik mladinskega odseka PD Fram **Leon Vrhovšek**. Organizacija tekmovanja je pokazala, da je organizator vložil veliko dela in truda, da bi tekmovanje uspelo in da bi bili vsi zadovoljni.

»Ob razpisu teme o Skalaših si nisem mislila, da je lahko stvar zanimiva za otroke,« je napisala Vlasta Bobovnik. »Vendar so domiselno pripravljeno gradivo, Svetinova knjiga »Stena« in drugo gradivo prispevali k temu, da so se otroci radi pripravljali na tekmovanje. Vrhunec za tiste, ki so se vživel v čas, ko se to dogaja, pa je bil vsekakor film Triglavске strmine, kjer so junaki naših sten oživel.«

Ob tem sta podpisnika tega pisma prispevala še nekaj kritičnih razmišljanj in predlogov. Umestno je vprašanje, ali naj bi za to prireditve uporabljali izraz srečanje ali tekmovanje. Če se ekipe po končani prireditvi uvrstijo po doseženih rezultatih, je to vsekakor tekmovanje. Sicer pa, sta zapisala, otroci radi tekmujejo in se primerjajo z vrstniki. Toda ker na zadnjem tekmovanju ni bil objavljen vrstni red drugih

ekip, odpade tudi neprijeten občutek neuspeha. Po mnenju Vlaste Bobovnik in Leona Vrhovška pa bi bilo vendarle prav, da bi mentorji dobili uvrstitev ekip do 15. mesta.

Občni zbor mladih iz Radovljice

S pristrčno zapetimi pesmicami je konec lanskega leta otroški pevski zbor osnovne šole iz Lesc pod vodstvom **Marjane Vidic** na občnem zboru mladih planincev iz Radovljice pozdravil res številne obiskovalce in ustvaril prijetno vzdušje.

Prisotni so sledili poročilu načelnika odseka **Braneta Zupančiča**. V tem letu so izpeljali planinsko šolo v Lescah, planinski tabor pod Storžičem in obnovili planinsko skupino na OŠ v Radovljici. Imeli so 18 izletov ter opravili 670 vodniških in 150 vzgojnoizobraževalnih ur. Sodelovali so pri očiščevalni akciji pri Roblekovem domu ter nabrali 120 vreč odpadkov in smeti. Brez tako zagnanih mentorjev, kot so **Meta Rojnik**, **Ivica Langus**, **Jani Jensterle** in **Brane Zupančič**, vsega tega ne bi bilo. Vsi so redno spremljali izlete. To niso bili le izleti s ciljem osvojiti vrh; bili so tudi poučni, saj so jih mentorji seznanjali s pravilno hojo, favno in floro, znamenitostmi in značilnostmi kraja itd.

Starši, ki so bili sprva nekoliko nezaupljivi, so se lahko sami prepričali, da so otroci v varnih in dobrih rokah. Kako so se imeli na izletih, so tudi sami povedali s svojimi spisi.

V akciji »Mladi planinec« so osvojili 6 zlatih, 7 srebrnih in 9 bronastih značk. Priznanje so podelili tudi vozniku avtobusa **Niku Tomšetu** za vse varne in potrpežljive vožnje.

Da otroci niso le dobri planinci, ampak tudi pridni učenci, so dokazali z glasbeni točkami in igrico Smetiščni muc.

Branetu Zupančiču, ki z vso zagnanostjo, novimi idejami in veliko razumevanja do otrok vodi odsek, kakor tudi vsem mentorjem hvala za tako prisrčen večer z željo: le še tako naprej!

V. M.

Izlet na Menino

Ti presneta jesen, kako nam nagaja! Padavine v zahodni, padavine v vzhodni, padavine v južni Sloveniji, pa pojdi kam, če moreš! No, končno smo slišali napoved, da bo v soboto sončno in topleje - in hajd na pot. Ker še nismo bili na Menini, smo se odločili, da jo bomo poskusili zavzeti.

Odpeljali smo se v Gornji grad. Oprtali smo nahrbtnike in že smo bili v strmini. Kar pošteno smo grizli kolena. Bili smo že lepo ogreti, ko nas je prehitel domačin. Povprašali smo ga, koliko je do vrha. Ko nam je povedal, da smo ravno na pol poti in da je pred nami še zelo strma pot, nismo vedeli, ali bi šli naprej ali nazaj.

Darilo koprškega Investbiroja

Namesto cvetja na grob pokojnega **Herberta Drogenika** iz Maribora poklanja Investbiro iz Kopra 20.000 slovenskih tolarjev slovenski planinski organizaciji, ki se za darilo lepo zahvaljuje.

Pa smo zaslišali prelep glas vodnika Hinka: »Gremo, gremo!« Pa gremo!

Počasi smo le prilezli na vrh. Res smo bili utrujeni, vendar smo ob pogledu na lepo planinsko kočjo s prelepo okolico pozabili na vse težave. Po toplim čajem, dobri malici in žigosanju dnevnikov smo se znašli zunaj. Tu so bili planinci z Reke. Zapodili smo se za žogo, zavzeli igrala in kar nič se nam ni mudilo v dolino.

Nazaj smo šli po drugi poti, ki je bila bolj strma. Zato ni bilo nič čudnega, če je marsikdo pristal na zadnji plati. Pa našega izleta še ni bilo konec. Domov smo se vozili še dobri dve uri in verjemite, nobenemu ni bilo dolgčas. Čeprav je bila že trdna tema, ko smo prišli na Senovo, smo bili razigrani in še bi bili radi skupaj.

Planinci OŠ Senovo

Planinski tabor PD Velenje v Logarski dolini

Že 10. planinskega tabora, ki je bil za pionirje lani od 8. do 15. julija, se je udeležilo 35 osnovnošolcev iz večine velenjskih osnovnih šol. Kljub slabemu vremenu so v Logarski dolini preživeli sedem prijetnih in planinsko aktivnih dni. Za njihovo varnost so skrbeli trije izurjeni vodniki, četrti pa se je priključil šele predzadnji dan.

Mladi planinci so obiskali Matkov kot, Robanov kot, Klemenčo jamo in Okrešelj, povzpeli pa so se na Olišvo in Strelovec. Visokogorske ture (Brana, Turska gora in Ojstrica) so zaradi slabega vremena odpadle.

Dvakrat so se tudi preizkusili v plezanju. V popoldanskem času so se zabavali na igrišču z igranjem iger z žogo, jezдили so konje in pomagali pri različnih delih. Večere so navadno preživeli ob tabornem ognju. Pomerili so se tudi v znanju iz orientacije in izvedli orientacijski pohod.

Za lačne želodce so skrbele spretnke kuharice Julčka, Bronka in Milica, ki so nekajkrat pomagale tudi pri prediranju žuljev in lažšanju domotožja.

Osmi dan je avtobus odpeljal v Velenje 35 umazanih, utrujenih, vendar zadovoljnih in novih moči polnih mladih planincev, ki bodo verjetno v življenju preživeli še marsikatero urico v naravi.

Tabora so se udeležili **Aleš Kumer, Vid Sevcnikar, Davor Srebot, Uroš Petre, Samo Mlinar, Davorin Laznik, Matic Rogan, Dejan Tovornik, Miha Pečolar, Tomaž Pantner, Matej Ivancič, Tadej Špegel, Peter Avberšek, Jernej Kržič, Damjan Vrenčur, Matej Sitar, Davor Kazija, Rok Maček, Rok Bezljaj, Sandi Glinšek, Borut Gajšt, Klemen Taušič, Aleš Hriberšek, Tine Mihelec, Mitja Mencinger, Uroš Kuzman, Sašo Pugelj,**

Jana Pugelj, Maja Kočevar, Jožica Rednak, Urška Rednak, Urška Sermek, Stanka Kovač, Polona Kuzman in Jerneja Tanšek.

Vodniki in pomočniki so bili **Mito Šinkovec, Blaž Podgoršek, Matej Zaluberšek, Boštjan Hribar, Marjan Skaza in Roman Pugelj.**

Vodja tabora je bila **Anka Pugelj.**

Planinska šola

V sredo, 3. novembra lani, se je ob 9. uri pričela planinska šola in kar precej se nas je zbralo v 4. razredu OŠ Kostrivnica. Prvi dan smo se učili o opremi, ki jo potrebujemo, ko se odpravimo v gore, o prehrani in pijači v gorah ter o hoji in gibanju v gorah. Videli smo tudi nekaj planinske opreme, na koncu pa smo pisali teste.

Drugo jutro smo se zbrali na istem kraju in ob istem času in najprej govorili o nevarnostih v gorah in o prvi pomoči, nato pa še o liku planinca in o zgodovini planinstva, pisali pa smo tudi dva testa. Tudi ta dan je bil zanimiv.

Zadnji dan planinske šole nas je prišel obiskat alpinist **Silvo Babič**. Skupaj smo gledali diapozitive o tem, kako so se povzpeli na osmo najvišjo goro na svetu. - Pri naslednji temi o varstvu narave smo gledali diapozitive o zavarovanih rastlinah pri nas, nato pa smo se učili še o planinskih poteh in napisali dva testa.

Planinska šola je bila super.

Lucija Erjavec
4 razred
OŠ Kostrivnica

Meceni, preberite!

V lanski zadnji, 5. številki 6. letnika informativnega biltena članov PD Onger iz Trzina »Ongerčki« je na 1. strani objavljena prošnja, ki bi jo nemara lahko pomagal uresničiti kakšen bralec Planinskega vestnika. Društvo ima namreč še vedno dolg glede ureditve spominske sobe **prof. Tineta Orla**, dolgoletnega urednika Planinskega vestnika, in prosi bralce PV, naj bi poskusili najti kakšnega sponzorja, ki bi hotel podpreti njihova prizadevanja za ureditev stalne zbirke o življenju in delu urednika Orla. Ob ljubljaljo, da se bodo poskusili sponzorjem oddolžiti po svojih najboljših močeh.

Mali oglasi

Teleskopske palice, najdene lanskega avgusta nad Prisojnikovim oknom v skalni razpoki, dobi lastnik na naslovu:

Svetko Lapajne
Bogišičeva 1
Ljubljana

Popolnoma novo knjigo »Čudoviti svet Julijskih Alp« z vodnikom, delo **Ingrid Pilz**, prodam za 4000 slovenskih tolarjev.

Milan Šušteršič,
Jesenice
tel.: 064/84-710

SEZNAM IN CENE PLANINSKIH EDICIJ

Cena v tolarjih

Zemljevidi

Gorski Kotar – 1:100 000 (1. izd. 1990)	380
Krn s Kobaridom – 1:25 000 (1. izd. 1990)	380
Stol in Begunjsčica – 1:25 000 (1. izd. 1990)	380
Trenta – 1:25 000	v tisku
Okolica Ljubljane – 1:50 000 (1. izd. 1990)	380
Kranjska Gora z okolico – 1:25 000 (1. izd. 1990)	380
Rogaška Slatina z Bočem in Donačko goro – 1:25 000 (1989)	380
Julijske Alpe – Bohinj – 1:20 000 (8. izd. 1990)	380
Julijske Alpe – Triglav – 1:25 000 (6. izd. 1993)	640
Grintovci – 1:25 000 (1. izd. 1987)	380
Julijske Alpe – vzhodni del – 1:50 000 (9. izd. 1993)	480
Julijske Alpe – zahodni del – 1:50 000	v tisku
Triglavski narodni park – 1:50 000 (5. izd. 1991)	480
Karavanke – osrednji del in Grintovci (3. izd. 1988)	380
Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco – 1:50 000 (7. izd. 1993)	480
Pohorje – vzhodni del – 1:50 000 (2. izd.)	380
Pohorje – zahodni del – 1:50 000 (4. izd. 1990)	380
Posavsko hribovje – 1:100 000 (1. izd. 1986)	380
Škofjeloško hribovje in Cerkljansko hribovje – 1:50 000	570
Storžič in Košuta – 1:25 000 (1. izd. 1988)	380
Pešpot E 6 – YU – zemljevidi – 1:50 000	380
Slovenska obala in zaledje – 1:50 000 (3. izd. 1989)	570
Istra – 1:100 000 (1. izd. 1990)	570
Pomurje – 1:75 000	v tisku
Bovec z okolico – 1:25 000 (4. izd. 1988)	400
Gorenjska – Bled – Kranjska Gora – 1:50 000	380
Savinjska dolina in širša okolica – 1:50 000 (izd. 1992)	570
Kočevsko z gornjo kolpško dolino in obrobjem Bele krajine – 1:50 000 (izd. 1992)	570
Polhograjsko hribovje – 1:25 000 in Smarna gora – 1:12 500 (izd. 1992)	380
Kvarner – izletniška karta – 1:100 000 (izd. 1991)	570
Bela krajina – izletniška karta – 1:50 000 (izd. 1993)	570

Vodniki

a) Planinski vodniki

Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji (Dobnik, 2. izd. 1991)	900
Slovenske planinske kočje (Rapoša, 1. izd. 1990)	640
Kamniške in Savinjske Alpe (Ficko, 4. izd. 1993)	2000
Julijske Alpe (Mihelič, 5. popr. izdaja 1993)	1800
Karavanke (Klinar, 3. izd. 1983)	700
Vodnik po Zasavskem hribovju (Pergar, 1. izd. 1978)	700
Po gorah severovzhodne Slovenije (Ficko, 1. izd. 1980)	700
Turni smuki (Črnivec-Praček, 2. izd. 1985)	700
Triglavski narodni park (Fabjan, 1. izd. 1985)	2000

b) Vodniki in dnevnik po veznih poteh

Vodnik po Slovenski planinski poti	v tisku
Dnevnik po Slovenski planinski poti (1993)	200
Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana E-6 YU, skice (1984)	300
E 7 – evropska peš pot od Sotle do Soče (3. izd. 1988)	300
Ljubljanska mladinska pot (1. izd. 1984)	150
Kamniška planinska pot (1983)	200
Vodnik in dnevnik po planinski poti XIV. divizije (1984)	200
Razširjena slovenska planinska pot – planinski vodnik (Jože Dobnik – 1993)	1200
Vodnik in dnevnik Trdinove poti	300
Kajakaški vodniček po slovenskih rekah (1991)	500

c) Alpinistični vodniki

Kamniške in Savinjske Alpe – Logarska dolina, Matkov kot – Peči (Golnar, 1982)	500
Po primorskih stenah – A. Lipnik, M. Kolšek	750
Alpinistična šola (2. popr. izdaja 1993)	1200
Vzh. Jul. Alpe – Dolina Kot	500
Kamniška Bela – Repov kot (Golnar 1993)	1800

d) Vodniki v tujih jezikih in večjezične izdaje

Die Slowenische Berg-Transverzale (2. izd. 1979)	500
Triglav – ein kurzer Führer (1980)	400
How to climb Triglav (2. izd.)	400
Kamniške Alpe – Ravenska Kočna – Kletterführer (1977)	300
Pot prijateljstva treh dežel (trijezični vodnik)	300
Zaščitena območja (treh dežel) – Naturschutzgebiete – Zone Protette (1981)	400
Slovarček za planince (tridelni, trijezični) – Wörterbuch für Bergsteiger – Vocabolario per alpinisti (1986)	400
Vodnik TNP – angleški, nemški	2500

Vzgojna literatura

Planinska šola (2. izd. 1983)	400
Planinski dnevnik (s častnim kodeksom, 1982)	200
Planinski vodnik	v tisku
Hoja in plezanje v gorah (Mihelič-Škarja, 3. izd. 1984)	800

Nevarnosti v gorah (Šegula 1979)	700
Sneg, led, plazovi (Šegula 1986)	500
Pozor, plaz	50
Narava v gorskem svetu (Selan, 2. izd. 1982)	400
Zavarovane rastline (Skoberne, 2. izd. 1990)	200
Oris zgodovine planinstva (Strojin, 2. izd. 1978)	300
Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti (1982)	300
Trije Tomiški planinci (T. Tomišek 1981)	300
Dr. Henrik Tuma (Strojin 1976)	620
Podhladitev, omrzline in druge poškodbe zaradi mraza (1990)	400

Leposlovje in druge edicije

Čudoviti svet Julijskih Alp (zal. MK, Ingrid Pilz 1992)	4840
Planinski pozdravi (zal. Miadika)	4000
Stoletje v gorah – CZ	5700
Gora – Stane Klemenc	4750
Na vrhovih sveta – izd. Založba MK – 92	3740
Sto slovenskih vrhov – S. Klinar	3330
111 izletov po slovenskih gorah	3720
Človek, gora, poezija	1800
Bela obzorja – V. Grošelj	2300
Sto znamenitih rastlin na Slovenskem (Tone Wraber)	1400
Zbornik PD Kamnik (1993)	4500
Everest (Peter Gillman)	4600
Dnevnik ciciban-planinec (1988)	150
Dnevnik mladi planinec (1989)	200
Igre (1981)	300
Zavriskaj in zapoj (Planinska pesmarica 1991)	300
Alpinistični razgledi	350
Planinski vestnik	180
Razgled s Triglava (1978)	100
Razglednice s Triglava	50
Strme smučine – A. Zorčič, D. Ogrinc – 92	500
Planinske akcije '94	200

Popust ob nakupu

Pri nakupu 5 ali več izvodov enakih planinskih edicij, ki jih je izdala ali odkupila PZS po lastni ceni, priznamo 20% popust. Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni **PZS, Ljubljana, Dvorčakova 9, v ponedeljek od 14. do 19. ure ali od torika do petka od 8. do 14. ure.**

V ceni ni vračunan 5% prometni davek.

Maloprodaja je tudi v pisarni Planinskega društva **Ljubljana-matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah, na sedežih planinskih društev in v planinskih kočah** po vsej Sloveniji, kjer je možno dobiti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih.

Pri naročilu **obvezno dostavite naročilnico in izjavo**, da planinske edicije kupujete za nadaljnjo prodajo.

Cene veljajo od 1. 1. 1994.

Informacije:

Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova 9, 61000 Ljubljana, telefon (061) 312553 ali (061) 315493; FAX (061) 1322140.

GORNIŠKI PROGRAM

- pohodne hlače - letne
- turno smučarske - zimske
- lahke pohodne - pinki
- kratke pohodne
- vetrovke - vetrne hlače
- supratex
- tenis program

TRGOVINA

trgovski center

Bled

☎ 064/76-634

GLOBOČNIK

Tržič, Trg svobode 16

NA VSEH VRHOVIH SVETA

- OBLAČILA Z ZNAČAJEM